

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio II. De obiecto materiali fidei Theologicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

formidine credi possit articulus ut à Deo reuelatus, quamvis enim authoritas illa physicè loquendo sit fallibilis, moraliter tamen est omnino infallibilis ut postea dicetur.

Solutio prima du- bitationis. Ad primam Respondeo, eo argumento probari tantum quod regulariter nemo credere tenetur nisi quod Ecclesia proponit. Hæretici quando fingunt se priuato spiritu duci, conuincuntur id omnino fingere, quia non credunt ea quæ proponuntur ab Ecclesia. Est autem impossibile ut habeatur priuata reuelatio Dei, contraria iis quæ docet Ecclesia. Imo reuelatio priuata non potest credi, nisi facta fuerit evidenter credibilis per signum aliquod diuinum: dicant autem Hæretici, quo signo diuino sua probent somnia.

Secundæ. Ad secundam Resp. illos omnes quibus sit priuata reuelatio si eis sufficienter proponatur teneri eam credere: eos autem quibus non sit reuelatio, quantumvis evidenter proponatur, posse quidem credere illam Fide diuinam, sed non obligari tamen regulariter ad illam credendam, sed posse sustinere assensum: tenentur quidem illi tunc non negare, id quod reuelatur, sed non tenentur præbere positivè assensum, nisi eis aliud constaret, quod Deus voluit illos obligare ad hoc credendum.

Tertiæ. Ad tertiam Respondeo posse nos per eundem habitum Fidei credere reuelationem priuatam & publicam, quia illæ sunt circumstantiæ solum extrinsecæ pertinentes tantum ad propositionem, non autem ad objectum formale Fidei, quod difficile illi ostendunt qui negant obiectum Fidei esse reuelationem omnino puram præscindendo ab omni propositione. Quod Fides nostra Catholica sit, est accidentarium Fidei diuinæ, quæ non potest nisi reuelatione priuata, prout est Fides Catholica, sed tantum prout est diuina. Ille qui non crederet reuelationem diuinam sufficienter propositam, esset infidelis, non tamen Hæreticus, quia ille solum infidelis appellatur Hæreticus, qui ea negat quæ proponit Ecclesia. Denique reuelatione priuata sufficienter propositæ possumus assentiri omnino firmiter.

SECTIO V.

Corollaria de resolutione Fidei.

Corolla-ria. **V**NAMQUODQUE resolutio dicitur in ea ex quibus vltimo componitur, vnde dicitur à Philoso- pho, quod compositio & resolutio sunt inter se oppositæ; compositio enim incipit à primo medio, & definit in vltimo medio & in ipso fine: resolutio autem incipit in ipso fine ac vltimo medio, & definit in primo, ut cum ædificas domum incipis à fundamento & in tecto definis, cum verò destruis, incipis à tecto, & in ipso fundamento definis: resolutio ergo domus in ea ex quibus componitur in lapides nimurum, & ligna: & mixtum dicitur resolutio in elementa ex quibus constat. Itaque resolutio dicitur Fides, in ea quæ componunt suo modo Fidem, sunt autem obiectum materiale, quod creditur, obiectum formale propter quod creditur, regula credendi quæ dirigit in credendo, motiva credibilitatis, quæ inducunt ut velim credere, causam efficientem per quam producitur actus Fidei.

Quid sit resolutio Fidei. Ex iis igitur quæ disputata sunt hactenus, primò constat, quod resolutio Fidei, est redditio rationis vltimæ quare credam, verbi gratiæ, Deum esse. Illud autem, (quare) vel significat rationem formalem propter quam credo, & appellatur resolutio formalis, vel significat regulam quæ me dirigit ad credendum, & est resolutio directiva, vel significat id quod me inducit ut velim credere, vocaturque re-

Tom. I.

solutio inducta, vel significat id quod iuuat effectiuè vt credam, & dicitur resolutio effectiva. Vbi vides quadruplicem resolutionem Fidei.

Constat secundò: resolutionem Fidei formalem fieri semper in solam & puram reuelationem primæ veritatis, quia sola prima veritas reuelans, est vltima & tota ratio formalis propter quam credo, & quærenti quare formaliter credam non possum respondere aliud nisi quia Deus prima veritas dixit. Et hic sifit intellectus sine vlo vltiori progressu. Resolutionem directiua fieri vltimè in authoritatem Ecclesiæ, quæ vltima regula est omnium quæ creduntur infallibiliter. Resolutionem inducta fieri etiam vltimè in motiva credibilitatis quæ sunt præiuæ dispositions quibus inducitur voluntas ad credenda quæ Deus dixit. Motiva enim hæc signa sunt quædam diuina ex quibus evidenter mihi constat quod prudenter & sine periculo erroris credere possum hæc esse à Deo dicta. Denique resolutio effectiva facilis est, principia enim efficientia Fidei assensum sunt intellectus, habitus Fidei, & auxilium gratiæ.

QVÆSTIO II.

De obiecto materiali Fidei Theologica.

S. Thom. quæst. 1.

Explícatis iis quæ circa motiua formale Fidei erant difficultiora, de materiali eius obiecto, (sic enim appellatur omne quod credimus propter diuinam reuelationem,) quinque sunt disputanda, primo quodnam illud sit. Secundò, vtrum illud semper & infallibiliter sit verum. Tertiò, vtrum necessariò sit evidens. Quartò, an sit evidenter credibile. Quintò, an sit propositum per regulam infallibilem. Quæ omnia magnam ad dirigendos fideles habere possunt utilitatem.

SECTIO I.

Quodnam sit obiectum materiale Fidei Theologica sine quanam sint ea quæ creduntur.

S. Thomas art. 2. 6. 7. 8. 9.

Multa hoc titulo complector, quæ per plures articulos explicat S. Doctor, & tria breuiter propono, Primo vtrum Deus sit obiectum adæquatum Fidei. Secundò, vtrum illud obiectum sit aliquid complexum an incomplexum. Tertiò, vtrum obiecta Fidei conuenienter numerentur in symbolo vbi pauca video difficultia.

Certum igitur primò, est solum Deum quatenus obiectum attributionis Fidei Theologica, non tantum primarium, sed etiam adæquatum, obiectum autem Fidei simpliciter adæquatum esse rem quamlibet reuelatam aut reuelabilem.

Prima partis ratio est, quia obiectum principale attributionis in habitibus intellectus, illud appellatur cuius cognitio præcipue in eo habitu intenditur, sed Fides præcipue intendit ut melius Deus cognoscatur, *Fidei enim præcipuum officium est*, (inquit Augustinus lib. 4. Ciuit. cap. 29.) ut credatur in verum Deum: ergo Deus est obiectum principale attributionis.

Secunda pars afferens quod Deus est etiam adæquatum obiectum attributionis Fidei diuinæ à nonnullis Theologis negatur, sed immerito, nam obiectum

AAA 2 adæqua

adæquatum attributionis est illud quod licet non attingatur per omnes actus , omnia tamen obiecta illorum actuum , ordinantur ad illud magis completere cognoscendum , huiusmodi est Deus solus , ad quem ordinantur omnia quæ creduntur Fide , vel enim auertunt à Deo , ut peccata , vel ordinant ad Deum ut actus boni , ergo Deus secundum se est obiectum adæquatum attributionis. Neque dicas non apparere quomodo faciat ad Dei cognitionem , id quod in Scriptura traditur de cane Tobiae. Respondeo enim non pertinere quidem per se , sed tanquam partem historiæ , in qua commendatur eximiæ Dei bonitas. Tunc si in hoc modo simpliciter adæquato par-

Obiectum
adæqua-
tum Fidei.

Tertia pars de obiecto simpliciter adæquato patet, quia obiectum habitus simpliciter adæquatum dicitur illud quod compleatetur omnia que attinguntur per actus illius habitus, sed constat quod Deus non attingitur per singulos actus Fidei, alia enim multa reuelata sunt & reuelari a Deo possunt, id est omne quod scire Deus potest & dicere, ergo Fidei obiectum adæquatum est omne reuelabile.

Obiectum
materiale
Fidei.

Certum est secundò, obiectum materiale Fidei aliquando esse aliquid in se ipso incomplexum & omnino simplex, quamvis ex parte creditis, id est prout est obiectum actus Fidei sit complexum. Ita docet S. Thomas art. 2.

Primæ verò partis ratio est , quia illud obiectum est secundum se incomplexum , quod est omnino simplex secundum se. Sed ex iis qua attinguntur per actus Fidei quædam sunt in se ipsis composita , ut creature de quibus aliquid creditur , quædam sunt omnino simplicia ut Deus , de quo solo loquutus est Sanctus Thomas quando dixit obiectum Fidei esse incomplexum ex parte rerum qua creditur.

Secunda pars facilis etiam est, quia obiectum Fidei ex parte creditis seu propt terminat actum Fidei est integra propositio constans subiecto, praedicato, & copula, sed illa sine dubio complexa est cum constet tribus conceperibus, alioquin omnis propositio esset identica ut probabam alibi, subiectum enim & praedicatum non different conceptu.

Ordo articulorum Fidei.

Certum est tertio, ea quae credi debent convenienter distincta esse in certos articulos, inter quos est aliquis ordo, habentur autem omnes in tribus Symbolis, neque successione temporis creverunt, quamvis multa nunc explicitè credantur quae non sunt explicitè credita in lege veteri.

Prima pars afferens obiecta credenda distribui debuisse in certos articulos constat ex eo quod articuli vocantur yniuersum partes alicuius totius inter se coaptatae, sed obiectum materiale Fidei, est aliquod totum sub quo partes sunt plures habentes coaptationem ratione difficultatis credendi, nam in quibusdam distincta omnino est difficultas quæ in aliis non reperitur omnino eadem, ergo distribui debuerunt credibilita in variis articulos. Vocatur autem Fidei articulus, non quilibet propositio credenda, sed ea propositio quæ vel pertinet ad beatitudinem, quam speramus, vel quæ ordinatur ad illius assequitionem, Fides enim dicitur substantia rerum sperrandarum.

Secunda
pars pro-
batue.

Secunda pars quod inter illos etiam articulos credendos aliquis sit ordo tum dignitatis tum credibilitatis, evidens est, quia prius est necesse credere unum quām alium, nam ille qui primō credit, prius quām alias credit reuelatas, credere debet Deum esse primam veritatem, inī & Deum esse. Ceterū em certitudine articuli omnes creduntur, cum idem in omnibus sit motiuū credendi.

Porrò res illæ quas credimus pluribus modis solent
iudi. Prima diuisio credendorum complectitur duo

membra, occultum diuinitatis, & mysterium humanitatis, quia pertinent ad Fidem, omnia ea quorum visio efficit nos beatos, & omnia ea quae pertinent ad æternam vitam, occultum autem diuinitatis efficit beatos, & occultum humanitatis in gloriam introducit. Sub primo sex comprehenduntur articuli, Dei vnitas, personarum Trinitas, creatio, sanctificatio, mortuorum resurrectio, æterna vita. Sub secundo capite item sex, concepcionis & nativitas ex Virgine, passio, descensus ad inferos, resurrectio, descensus ad iudicium. Alij omnes articulos reuocant ad Dei existentiam, & prouidentiam. Hæc omnia tribus continentur in symbolis approbatis ab Ecclesia, quorum præcipuum est sine dubio Apostolicum, quod non est Scriptura sancta, quia traditum est non Scriptum, est autem breuis summa credendorum, & formula profundi Fidem. Denique numerus credendorum quomodo creuerit, faris constat ex antea dictis.

SECTIO II.

*Vtrum materiale obiectum Fidei sit semper
verum.*

S. Thomas art. 3.

Prima proprietas mysteriorum quæ Fide credimus est omnimoda, infallibilis, & indefectibilis veritas: hæc autem pendet ex duplo principio, primum est quod quæcunque Fide diuina credimus à Deo verè sint reuelata, & non apparterent tantum, quod iam supra probatum est: alterum est quod quæcunque Deus dicit vera sunt, quod tametsi videatur esse per se notum.

Ratio tamen dubitandi est primus, quia variae sunt Scripturæ in quibus videntur non fuisse vera quæ Deus dixit tunc per se, tunc per alios, verbi gratia, Genesios 22. Abraham dicit ex instinctu Dei, *Expetate hic, ego & puer postquam adorauerimus revertemur ad vos*, vbi tamen mentitus est Abraham, & contra mentem loquutus? Similiter quoque Iacob ex eodem impulsu Dei dixit, *Ego sum primogenitus tuus Isaac, quod sciebat non esse verum.* 3. Regum 22. *Quis decipiet? Regem Achab, &c. Dedit Deus spiritum mendacem in ore omnium Prophetarum.* Confirmatur, quia omnis effectus verus & realis potest a Deo produci, sed voces significantes falsum, sunt effectus veri & reales, ergo Deus potest illas dicere.

Secundo, Deus potest infundere intellectum habi- Secunda.
tum & actum erroris, sed tunc testificabitur aliquid
falsum, ergo Deus testificari potest aliquid falsum.
Probatur minor, vt Deus mihi loquatur falsum, suffi-
cit vt causet in me iudicium quo ego iudicem aliquid
esse verum, quod tamen sit falsum, iudicem hanc esse
Dei mentem, & illam etiam ad me dirigi, sed Deus
potest infundere mihi actum erroris quo ego illa tria
iudicem, ergo potest mihi testificari aliquid falsum.

Tertiū, et si mendacium ita sit intrinsecè malum ut in nullo casu illud possit dici à Deo tamen uti amphibologiis, & restrictione mentali, potest esse licitum posita causa legitima, sed si Deus uti potest amphibologiis veritas eorum quæ Deus reuelat tam est incerta, quam incerta esset, si Deus posset mentiri, ergo ea quæ credimus non sunt vera infallibiliter.

Dicendum tamen est, certum omnino esse quod Deus neque secundum potentiam ordinariam, neque secundum absolutam potest dicere, vel promittere aliquid falsum. Sed ea omnia esse & omni ex parte infallibiliter vera. Ita tenent & ex variis Scripturis ac Patribus probant Doctores Catholici contra Priscilianistas

lianistas & Robertum quandam Holcot qui ausi sunt Deum qui veritas est insimulare mendacijs.

Probatur ex Scripturis. Primo autem evidentes eam in rem sunt Scripturæ vbi dicitur Deum esse veracem, esse impossibile ut mentiatur, esse fidelem in omnibus verbis, sed expressissimè Apostolus 2.ad Timoth.2. *ille fidelis permanet, se ipsum negare non potest*, quasi dicat quod si mentiretur defineret Deus esse, quod argumentum est Athanasij l. de incarnat. Verbi: *Absurdum est (inquit) Deum in suis verbis mentiri, non enim est Deus*, Dionysij c.8. de diuinis nominibus, Augustini l. de fide ad Catechumenos: *Mori non potest, falli non potest, se ipsum negare non potest*, & mirabiliter idem affirmat & ineulcat Apostolus Hebræorum 6. *Volens Deus ostendere immobilitatem consilij sui, interpositus ius iurandum, ut per duas res immobiles (promissionem nimirum & iuramentum) quibus est impossibile mentiri Deum firmissimum solatium habemus*. Alia innumeræ possem addere.

Probatur rationibus. Rationes tamen secundò manifestè id probant si autoritas decesserit. Prima sit, quia mendacium intrinsecè malum est, & naturam dedecens rationalem, quo commercium destruitur inter homines, & uniuersa societas humana violatur, adeò ut Deus nunquam dispensare in eo possit. Deus ergo si mentiretur peccaret & non est sanctus. Deinde est primam veritatem quæ neque falli neque fallere vñquam possit, est perfectio simpliciter simplex quæ propter rea necessariò Deo conuenit, implicat ergo mentiri Deum. Denique Deus non est Deus si non habet tantam in loquendo autoritatem, ut illi loquenti omnino infallibiliter credi debeat, si autem posset aliquando fallere non posset infallibiliter illi loquenti credi: siue tota nutaret Fides, neque obligari possemus ad credendum.

Solutio primæ rationis dubitationis. Ad primam Respondeo nunquam Deum in Scripturis per se, vel per alios falsa loquutum esse. Abraham si eo loco mentitus est, non est loquutus ex instinctu Dei, si dixit ex instinctu Dei prophetavit, id quod firmiter sperabat, Isaac statim post mortem suscitatum iri, ut docet Augustinus serm.71. & 72. de tempore: Iacob non est mentitus quando dixit se esse primogenitum Isaac, quia ex fure & ex Dei decreto erat primogenitus. De prophetis Achab per spiritum mendacem deceptis, quod additur non significat nisi permissionem diuinam; mandatum vero non significat. Ad confirmationem responder optimè Augustinus lib.22. de Ciuitat. cap.25. Deum esse maximè omnipotentem quia mentiri non potest: *Si volunt innuere (inquit) quid non possit omnipotens, prorsus ego dicam mentiri non potest*. Quia scilicet ad omnipotentiam satius est quod entitatem illarum vocum producere possit Deus, quæ significant falsum exhibendo concursum generalem homini mentienti: Deinde quod possit illas producere significando illas esse falsas.

Seconda. Ad secundam Respondeo concedendo quod Deus infundere potest intellectui humano habitum imò si posset se solo infundere potentiam vitali actum vitalem, non dubito quin posset etiam infundere actum erroris, ut dixi olim: Sed nego hinc sequi quod Deus testificaretur aliquid falsum, ut rectè probant Vassques 1.2. disputat.9. De Lugo de Fide disput.4. scđ.3. Hurtadus disput.18. scđ.6. Contra Suarem, Grandum, Salas & Coninck. Ratio est quia Deus per illum actum erroris, non loqueretur, sicut non loquitur quoties homo per causas naturales decipitur: sicut ergo non pugnat cum infinita Dei vita quod velit hominem mori, nec cum infinita sapientia, quod velit ignorantiam hominis, sic cum infinita veritate non pugnat quod ergorem hominis velit.

Itaque ad loquutionem quæ dicat mihi Deus mundum aeternum esse, fateor ea tria requiri, ut caser iudicium in me quod mundus sit aeternus, ut significet mihi suam hanc esse mentem, & ut ordinet illud obiectum ad me ut ego cognoscam hanc esse suam mentem si unum ex illis de sit, loquutio non est sed vera representatio rei falsæ: sicut piator qui representat mendacium in tabula, non mentitur tamen quia non significat se habere hoc in mente, neque ordinare ut homines credant hoc esse verum. Potest igitur Deus infundere mihi actum erroris, quo iudicem mundum aeternum esse, & habere hoc in mente, non posset infundere actum erroris quo iudicem Deum hoc ordinare ad me ut ego talem notitiam habeam. quod hoc sit verum.

Tertia.

Ad tertiam Respondeo primò quidem quod quantum aequiuocationes verborum, & restrictiones mentales essent licita implicaret tamen contradictionem, ut quando Deus obligat hominem ad credendum id quod dicit, vtatur illa restrictione mentali, adeò ut verba quæ dicit in propria significacione, non significant verè ac propriè aliquid verum, alioqui Deus non posset me vñquam obligare ad credendum. Vtrum autem restrictiones illa mentales illicitæ sint, fuse tractat Sanches in Decalogum lib.3. cap.6. & lib.1. de Matrimonio disput.10. qui putat eas posita sufficiete aliquā causā esse posse licitas. Suares tom.1. de Religione tract.4. lib.3. cap.10. & 11. Coninck disp.10. dub.3. De Lugo disp.4. scđ.4. qui omnino putant illos tam esse illicitas quā mendacium, cū nulla ratio probet istas restrictiones esse posse licitas in aliquo casu, quæ non ostendat mendacium esse posse licitum. Semper ergo verba quæ dicuntur debent in se ipsis habere verum sensum. Secundò de vocibus ambiguis quæ duplē posse habere sensum, certum est Deum non posse vti huiusmodi vocibus reuelando aliquid quod velit credi nisi euidenter credibile faciat qualis sit sensus in quo id reuelat.

SECTIO III.

Vtrum Materiale Fidei obiectum sit necessariò incuidens.

A ltera proprietas mysteriorum quæ Fide creditur obscuritas est ut sèpè dixi, videmus enim per speculum in Enigmate, & fides definitur argumentum non apparentium, quia scilicet fides est credere quod non vides, ut sèpè loquitur Augustinus. Et ratio est, quia medium prorsus extrinsecum quale est testimonium dicentis non ostendit obiectum in se ipso neque facit euidentis. Sed ita tamen obscura est Fides, & septa tenebris ut appelletur tamen visio & lumen, quia certa & distincta proponit ea quæ prius prorsus erant incognita, nam omne quod manifestatur lumen est, imò & appellatur ab Apostolo illuminatio scientiæ claritatis Dei in facie Iesu Christi, quia comparatur legi veteri, quæ umbra erat futurorum, fides autem nostra est ipsa imago rerum longè distinctiùs omnia proponens quam lex antiqua proposuerit: *Quid enim est veteris testamentum (inquit Augustinus lib.16. de Ciuitate cap.1.6.) nisi occultatio noui, & quid est quod dicitur nouum nisi veteris reuelatio*.

Secunda proprietas Mysteriorum.

Quo posito circa obscuritatem hanc Fidei triplex est difficultas: Prima de habitu Fidei an & quomodo esse possit cum habitibus euidentibus & cum eorum actibus: Secunda de actu Fidei an & quomodo esse possit cum actibus scientiæ & opinioriis: Tertia de actu eodem, vtrum idem ille qui

AAA 3 actus

actus est Fidei, possit simul esse actus scientiæ, & opinionis, imò & visio beata.

§. I.

Vtrum posse habitus Fidei esse simul cum habitu & actu scientiæ.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia principia actuum contrariorum sunt inter se contraria, sed habitus Fidei opinionis & scientiæ sunt principia actuum inter se contrariorum, nam actus certus & incertus, actus evidens & inevidens sunt contrarij inter se, ergo illi habitus sunt contrarij: Maior probatur, quia id est tantum habitus temperantia & intemperantia, sunt inter se contrarij, quia principia sunt actuum inter se contrariorum, ergo scientia & fides similiter sunt contrariæ, cum una sit principium actus evidenter, altera principium actus inevidenter.

Secunda.

Secundò, habitus Fidei stare non potest, cum lumine gloria, & cum visione beata propter pugnam evidentiæ cum inevidentiæ, ergo habitus quoque Fidei ob eandem causam non poterit stare cum habitu & actu scientiæ, non est enim illa ratio propter quam non stet similiter cum lumine gloria.

Tertia.

Tertiò, habitus Fidei non potest stare cum habitu erroris contra Fidem, & cum illo actu erroris, cum nullus sit error contra Fidem per quem totus non destruarit habitus Fidei, ergo neque potest habitus ille Fidei stare cum scientia & opinione, videtur enim per esse ratio cum æquæ per diuersa media sint error & fides, ac fides & scientia.

Affertio prima.

Dico primò, posse naturaliter stare habitus Fidei cum habitu & actu scientiæ ac opinionis. Ita docent Scholastici communiter contra Caïetanum & Capreolum.

Primò enim habitus fidei, & scientiæ non possunt esse inter se contrarij cum sint virtutes intellectuæ: Deinde constat eum Catholicum qui fit postea Philosophus non amittere propter habitum Fidei, non enim minus firmiter assertur articulis reuelatis quam prius. Deinde probat eadem ratio quod habitus Fidei esse potest cum actu scientiæ, quia nunquam habitus opponitur illi actu. Imò si habitus scientiæ non potest esse cum actu fidei, sequeretur quod nullus vñquam homo doctus posset iustificari sine actu enim fidei nemo iustificatur, & si habitus Fidei esse non posset cum actu scientiæ nemo vñquam Christianus fieri posset Philosophus.

Solutio primæ rationis dubitandi.

Ad primam Respondeo maiorem illam simpliciter esse fallam, principia contrariorum actuum contraria sunt, nam idem intellectus est principium assensus & dissensus, ab eadem voluntate profluunt amor & odium. Deinde falsum etiam est quod actus fidei & scientiæ per diuersa media sint contrarij, actus temperantia & intemperantia, mansuetudinis & iracundia sunt verè inter se oppositi, vt postea explicabitur, quia temperantia prohibet subiecto in quo est, intemperantiam & illam negat in eo subiecto: actus verò inevidens non negat evidentiæ in subiecto in quo est, sed tantum in actu in quo est, ex vitalis medij.

Secunda.

Ad secundam Respondeo habitus Fidei per se loquendo esse posse cum visione beata & cum lumine gloria, sed moraliter tamen non posse cum illis stare, quia scilicet habitus Fidei manere non debet in statu illo perfectissimo in quo esset aeterno tempore inutilis, esset autem inutilis in homine beato, quia vbi est visio intuituæ obiecti alicuius, ibi est intuitus obscura cognitio: habitus autem Fidei non est inutilis neque otiosus in eo qui habet scientiam abstractam.

Atiuam naturalem, eo quod sèpè ille qui habet scientiam naturalem possit & teneatur elicere actus Fidei supernaturales qui sunt certiores & perfectiores quam omnis scientia naturalis.

Ad tertiam Respondeo habitum Fidei non destrui physicè per vñllum actum erroris circa Fidem, sed moraliter tantum destrui, quatenus error circa fidem destruit gratiam, & sufficienter disponit ad destruendum habitum Fidei. Habitum autem erroris nihil repugnat esse simul cum habitu Fidei, nam infidelis recens cōuersus omnino seruat omnes habitus virtutis, quamvis acquirat nihilominus habitum Fidei,

Tertia.

§. II.

Vtrum actus Fidei, & actus scientiæ etiam beata possint esse simul.

Actum Fidei obscuræ comparare possumus, vel cum actu scientiæ purè naturalis, vel cum actu scientiæ supernaturalis tūm abstractiæ, tūm intuitiæ, qualis est scientia beatorum per quam videtur potest obiectum reuelatum, vel etiam ipsa reuelatio vtrum scilicet credi possit obscurè, id quod videtur etiam in Verbo, præsertim si reuelatio ipsa etiam videatur.

Actus fidei obsecuræ comparare.

Ratio autem dubitandi est primò, quia ex Scripturis & ex Patribus planè constat, credi non posse id quod videtur, quod expressè docet Apostolus cum appellat fidem *argumentum non apparentium*: Ex quo loco impugnantur a Patribus sèpè Manichæi dicentes nihil credi, nisi quod evidenter demonstratur, eslet autem inutilis Patrum argumentatio si posset idem credi simul & yideri, quod etiam negant sine dubio Athanasius orat. de aduentu Christi, vbi ait fidem non posse dici quæ sit concepta de rebus evidentiis: Chrysostomus homil. 27. in epistolam ad Hebræos: *Quid est quod vultis videre ut excidatis à fide*: Augustinus tractat vñgissimo primo, in loanem: *Hanc esse fidei laudem si quod creditur non videatur*: notum est illud Gregorij homil. 29. in Euangelia: *Quæ apparent iam non habere fidem*: Vnde Patres communiter afferunt S. Thomam cui dixit Christus *quia vidisti me credidisti*, aliud vidisse alind credidisse, vidisse hominem, credidisse Deum: illis autem facilius fuisse dicere, quod S. Thomas vidit & credidit. Et sanè docet experientia nunquam nos credere propter autoritatem loquentis, id quod videamus, si enim mihi dicat nunc aliquis diem esse, credam quia video, non quia id mihi ab alio dicitur.

Prima.

Secundò, evidentiæ & inevidentiæ eiusdem obiecti pugnant contradictroriæ, actus Fidei habet inevidentiæ, actus verò scientiæ habet evidentiæ, ergo actus Fidei & scientiæ pugnant inter se contradictroriæ. Neque satisfacit communis responsio quod evidentiæ & inevidentiæ respectu eiusdem medij pugnant contradictroriæ, si autem sint respectu diuersorum mediorum, nullo modo pugnant inter se. Non satisfacit (inquam) quia tam pugnant inter se inevidentiæ & evidentiæ, quamvis visus & cæcitas, sed implicat ut idem homo respectu diuersorum mediorum cæcus sit & videns. Quis enim dicat posse aliquem esse cæcum & videntem respectu diuersorum mediorum: similiter actus quo formidamus actu non potest esse simul cum actuali certitudine, quantumvis diuersa sint media, ergo actu formaliter inevidens, & actu formaliter evidens non possunt esse simul, nulla enim disparitas videtur posse assignari. Imò si possunt esse simul evidentiæ & obscuritas, esse possunt etiam simul error & scientia.

Secunda.

Tertiò,

Tertid, tunc actus intellectus non est obscurus quando nihil omnino est in obiecto talis actus quod sit obscurum, sed quando aliquod obiectum clarè videtur in Verbo, nihil in eo manet obscurum, videtur enim totum secundum omnem formalitatem, cum supponantur videri, & obiectum & reuelatio, ergo tunc obiectum credi non potest.

Quarta.

Quarcò, sicut se habent in voluntate plena possesso boni, & desiderium illius obtinendi, sic se habent in intellectu possesso veri per visionem immediatam, & cognitio eiusdem obiecti per aliquod medium: sed plena possesso rei alicuius excludit eius desiderium & electionem mediorum quibus bonum obtineatur, ergo plena possesso veri per visionem immediatam, impedit fidem quæ cognitio est per medium. Probatur maior, id est non possum desiderare & eligere media ut obtineam quod possideo, quia non est mihi necessarium ullum medium ut obtineam quod possideo, sed pariter intellectus non indiget vlo medio, ad cognoscendum id quod videt immediatè, ergo sicut se habet, &c.

Assertio secunda.

Dico secundò, posse actum Fidei diuinæ simul esse, cum actu scientia cuiuslibet naturalis tunc abstractiæ, tunc intuitiæ: Imò & per potentiam saltem absolutam, esse posse actum Fidei cum quolibet actu scientia supernaturalis etiam visionis beatæ.

Pars negativa Thomista sum.

Primam partem negant Thomista omnes, quibus fuit S. Thom. sed inter alios ferè communis est. Primò enim constat ex eo quod Thomas Christus dixit: *Quia vidisti me Thomas credidisti*, vbi loquitur sine dubio de Christi resurrectione quam videbat Thomas, quia scilicet Christus de illo loquitur quod Thomas prius non crediderat, sed resurrectionem non crediderat, cum dixerit, *Nisi videro in manibus eius, &c.* Ergo Christus dicit Thomam credere tunc resurrectionem quam videbat. Et sanè valde absurdum videtur dicere, quod in Virgine Deipara, & Apostolis non fuit cognitio multorum Mysteriorum Fidei, quod v.gr. Beata Virgo non potuerit credere se concepisse Virginem, Apostoli Christi mortem, & resurrectionem quarum testes oculati erant.

Deinde certum est, quod totum symbolum omnibus indifferenter proponitur doctis & indoctis, sed multa in eo sunt quæ docti euidenter sciunt, v.grat. Deum esse, mundum creatum esse, ergo multa credunt quæ sciunt. Quod confirmari euidenter ex eo potest, quia si vir doctus non posset elicere actus fidei supernaturales circa ea obiecta, quæ cognoscit euidenter, imperfectius obiecta Fidei cognosceret quæ rusticus, quia non exiceret actus nisi naturales circa ea obiecta, rusticus verò haberet supernaturales, cum enim doctus cognoscit Deum esse, non possunt non ei redire in memoriam media euidentia quibus Deum cognoscit esse.

Denique à priori ratio est, quia isti actus fidei & scientiæ non habent inter se repugnantiam, quia duæ veritates & due virtutes intellectuales non possunt habere inter se repugnantiam, ut magis constare poterit ex sequentibus.

Tertia pars.

Secunda enim pars aduersarios plures habet, qui negant posse credi obiectum quod videtur in Verbo clarè.

Probatur autem primò, non magis implicat credi obiectum, quod in verbo videtur intuitiæ, quæ idem obiectum cognosci ut præsens per scientiam intuitiæ in Verbo, quod cognoscitur ut absens per scientiam abstractiæ, sed certum est posse multa obiecta cognosci à beatis abstractiæ, quæ videntur in Verbo intuitiæ, ergo credi possunt ea quæ videntur in verbo intuitiæ. Probatur maior, quia non magis repugnant obiectum clarè vlo, & creditum ob-

secrè, quæ obiectum absens & præsens, neque vlo argumento probari potest, fidem & scientiam esse non posse simul, quod non similiter probet scientiam intuitiæ & abstractiæ de obiecto eodem esse non posse simul.

Probatur, ratio cur simul possint esse scientia intuitiæ & abstractiæ est, quia scientia abstractiæ non exigit ut obiectum sit absens intellectui qui cognoscit, sed tantum ut non sit præsens vi medij propter quod cognoscit: sed similiter fides non exigit obscuritatem in intellectu credente, sed vi medij propter quod credit, ergo par omnino ratio est. Deinde actus scientiæ supernaturalis, & actus fidei sunt duæ veritates positivæ quarum una non excludet aliam, ergo possunt esse simul, quantumvis reuelatio ipsa videatur in Verbo; nam illa etiam tunc seruat rationem totam puri testimonij & credi potest, ut ostendit nuper ergo propter illam ut purum testimonium est, credi possunt ea quæ videntur in Verbo. Denique illi actus non pugnant inter se, si euidentia & inevidentia pugnant quidem in eodem actu, non pugnant autem in eodem intellectu, euidentia & inevidentia licet pugnant in eodem actu, non pugnant tamen in eodem intellectu, quia euidentia non tollit inevidentiam in intellectu sed in actu tantum, cum enim habeo actum incidentem, dico tantum quid ex vi talis actus non video obiectum, quamvis fortassis illud videam ex vi alterius actus euidentis. Fides videlicet & scientia non comparantur vi forma & priuatio, sed ut imperfectum ad perfectum, sicut parua lux ad maiorem lucem quæ non te inuicem excludunt.

Tertia tamen pars addebat hæc esse tantum vera secundum potentiam absolutam, vtrò enim faciunt pars quod naturaliter esse non possunt simul fides & scientia beata de obiecto eodem.

Ratio est, quia constat experientiæ, quod intellectus habens, scientiam intuitiæ alicuius obiecti, & ad eam necessitatus non se applicat per voluntatem ad idem obiectum per medium ex quo maiorem non hauriat certitudinem: si enim videam diem esse, certè quantuncunque mihi aliquis afferuerit diem esse, non ego illi assentiar propter testimonium, sed quia video, & propter eam rationem in patria nulla est fides. *Scientes (inquit Apostolus 2. ad Corinthios cap. 6.) quoniam dum sumus in corpore peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus non per speciem: audiemus autem & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.* Vnde

Ad primam Respondeo nihil omnino ex illis testimonijs concludi nisi quod naturaliter & per potentiam ordinariam fides & scientia supernaturalis nunquam sunt simul, vel certè quod obiectum creditum prout creditum formaliter, non est cognitum nisi obscurè per ipsam fidem, esto aliunde sit euidenter cognitum.

Ad secundam Respondeo euidentiam & inevidentiam eiusdem obiecti per diuersa media nullo modo pugnare inter se. Quando ergo dicitur euidentis & inevidentis opponuntur, distinguendum est, opponuntur respectu eiusdem actus & eiusdem motiui, concordo, respectu diuersorum actuum & diuersorum motiui in eodem intellectu, nego; actus enim inevidens (ut nuper dixi) dicit inevidentiam in intellectu respectu talis motiui, nō dicit omnimodam inevidentiam in intellectu respectu quoruncunq; motiui. Vnde ad primam probationem respondeo rationem esse valde disparem; nego enim hanc maiorem, sicut pugnant inter se vlos & cæcitas, sic pugnant euidentia & inevidentia, est enim manifestum discrimen quia

Solutio
prædicti
rationis.

Secunda:

quia visus & cæcitas pugnant inter se sicut forma & priuatio, vnde pugnant inter se ratione eiusdem subiecti, cæcitas enim negat in eodem homine omnem facultatem videndi, evidencia verò & inevidencia sunt duo positiva quorum vnum non negat aliud in eodem intellectu, sed tantum in eodem actu ex eodem motu, vnde possunt esse simul in eodem intellectu, cum tamen implicet, vt cæcitas & visus sint in eodem homine: qua disparitas est perspicua. Neque difficilior est altera probatio, formidinem enim actualem, & certitudinem actualem assensum & dissensum per diuersa media, aliqui Theologi concedunt esse posse simul, quia si respiciunt diuersa media, non implicat illa esse simul. Sed probabilius tamen hoc alij negant esse possibile: implicat enim vt certò cognoscant Petrum existere, & vt tamen actu formidem vtrum existat, an non: Nemo enim de vna & eadem re dicere simul potest, est, & non est.

Disparitas igitur est quoniam actus evidens scientiæ, & actus inevidens fidei, affirmant existentiam eiusdem obiecti, vnde actus inevidens negat tantum evidentiam in se ipso, non negat illam in intellectu in quo est, ideoque opponuntur tantum illi actus evidens & inevidens ratione obiecti formalis. Actus verò formidinis actusalis negat existentiam obiecti, quam affirmit actus certus, idcōque formido negat certitudinem non tantum in eodem actu, sed etiam in eodem intellectu qui actu formidat, quia nemo simul & semel dicere potest aliquid pro certò esse, & dubitare an sit, assentire quod sit, & dissentire. Et hæc est eadem ratio cur nemo possit simul habere scientiam & errorem de obiecto eodem, quia scilicet error negat id quod affirmit scientia. Similiter implicat vt aliquis ex uno motu sit temperans, & intemperans ex alio circa idem obiectum materiale, quia actus temperantia non excludit neque prohibet tantum motuum intemperantia, sed prohibet etiam obiectum materiale intemperantia.

Tertia. Ad tertiam Respondeo vt nuper, distinguendo minorem, quando aliquod obiectum clare videtur in Verbo nihil in eo manet obscurum prout est visum in Verbo concedo, prout est obiectum ipsius actus fidei, & puro Dei testimonio ntititur nego. Illud enim obiectum prout obiectum est visionis totum est evidens & prout est obiectum Fidei totum est obscurum, quia fides illi assentitur præcisè propter testimonium primæ veritatis, quia testimonium est, non quia videtur, vt suprà sèpè dictum est.

Quarta. Ad quartam Respondeo esse disparitatem inter actus istos mediatos intellectus, & actus mediatos voluntatis: fateor enim eum qui plenè possidet aliquod bonum non posse illud desiderare, neque media eligere ad illius assequectionem, quia desiderium semper fertur in assequectionem realem alicuius boni, si autem bonum possidetur realiter, iam non possum illud assequi realiter, atque adeò non possum illud desiderare, alioqui desiderarem impossibile, si enim perfectam habeo possessionem boni, non possum illud de nouo possidere. Actum verò intellectus alia longè ratio est; nam intellectus cognitionem habens immediatam potest de nouo assequi qui obiectum, & nouo modo illud possidere, quia intentionaliter illud possidet non realiter, possessione autem intentionalis potest esse multiplex, non est ergo mirum, quod intellectus possidens obiectum vna cognitione, nouo modo illud possidat, alioqui nemo posset habere cognitionem intuitiūam simul & abstractiūam.

§. III.

Vtrum possit idem actus esse simul actus Fidei & actus Scientiæ.

Hæc quæstio purè physica est, si enim potest unus & idem actus habere diuersa obiecta formalia totalia, potest, sine dubio idem actus intellectus esse actus fidei, opinionis, & scientiæ, nulla enim ratio afferri potest qua hoc probabiliter neget, tractant fūsè quæstionem istam quidam recentiores Theologi, mihi pauca hæc satis erunt.

Ratio ergo dubitandi primò sit, quia nulla est ratio cur eadem species impresa & expressa possit repræsentare plura obiecta, idem autem actus non possit tendere in plura obiecta formalia, sed certum est dari species vniuersales per quas plura repræsententur obiecta, nam admittuntur vulgo in Angelis species vniuersalissimæ, quibus plura obiecta cognoscantur, ergo potest idem actus intellectus habere plura motiva formalia, atque adeò esse actus Fidei & scientiæ. Probatur maior, species quæ repræsentat album & nigrum, hominem & equum habet, plura obiecta etiam formalia diuersa, album enim & nigrum specie differunt, ergo non implicat etiam quod actus habeat plura motiva totalia.

Secundò certum est, quod potest saltem diuinitatis idem effectus habere plures causas totales effectivas, ergo potest etiam idem actus habere plura motiva totalia, inò plures causæ finales sunt plura motiva, potest idem effectus habere plures fines totales, vt ex physica constat, ergo potest idem actus tendere in motiva diuersa.

Tertiò, quando duo ignes producunt eundem calorem causant illum partialiter tantum quem tamen causarent totaliter si essent soli, ergo motiva fidei & scientiæ, si formaliter causent eundem actum erunt motiva solum partialia, essent autem totalia si essent sola; Sed non implicat vt idem actus pendeat à pluribus motiis partialibus, ergo potest idem actus esse fidei & scientiæ, non enim habebit plura motiva totalia, sed partialia tantum si sint coniuncta in eodem actu.

Dico tertio, implicare contradictionem vt idem actus simul sit fidei & scientiæ.

Ratio vñica hæc sit, quia tam implicat vt idem actus habeat duas rationes vltimas formales, quām implicat vt idem animal sit leo simul hircus & capra, sed implicat vt idem animal simul sit leo, hircus & capra, ergo implicat vt idem actus habeat plures rationes vltimas, seu plura motiva formalia fidei & scientiæ. Probatur maior idèo implicat vt idem animal sit leo simul hircus & capra quia illud haberet plures essentias, sed actus qui haberet motiva plura formalia fidei v.gr. scientiæ & opinionis, a quæ haberet plures essentias, ergo tam implicat actus qui simul sit fides & scientia, quām animal quod sit leo, hircus & capra. Neque dicas distingui posse vtramque maiorem, implicat enim vt idem actus habeat plures rationes vltimas totales & plures essentias totales, non implicare vt habeat plures partiales.

Contra enim isto, fides, scientia, & opinio, non minus sunt plures essentia totales quām leo, hircus & capra, iste actus haberet essentias fidei, opinionis & scientiæ, ergo tam haberet plures essentias totales, quām animal quod esset leo, hircus & capra. Si autem dicatur fidem, scientiam & opinionem esse totales essentias quando sola sunt, quando autem sunt coniunctæ illas esse partiales tantum, sicut duæ guttæ aquæ si separatae sunt, singulæ sunt vnum totum, si autem sunt coniunctæ sunt partes totius. Si (inquam) hoc

hoc dicatur instari efficaciter potest, si fides scientia & opinio sunt essentiae totales quando sunt separatae, partes autem quando sunt coniunctae in uno actu, similiter dici potest leonem, hircum, & capram esse totales essentias quando sunt separatae, partiales autem essentias quando sunt coniunctae in eodem animali, ergo sicut idem actus potest esse fides opinio & scientia, sic idem animal esse potest leo, hircus, & capra.

Ratio à priori proponitur.
Ratio ergo à priori est, quia licet tota homogenea, quae sunt verè completa quando sumuntur separatim, iungi tamen possunt & componere unum totum: tota tamen eterogenea, non possunt uniri & componere unum totum, alioquin homo & Angelus possent uniri & efficere unum ens per se; vnde concluditur quod idem actus non potest esse fides, scientia, & opinio.

Solutio primæ dubitationis.
Ad primam Respondeo manifestam disparitatem esse inter speciem impressam uniuersalem, & actum intellectus & voluntatis, species enim licet habeat plura obiecta materialia quando repræsentat plura, non habet tamen plura obiecta formalia, quia plura illa repræsentat sub una tantum ratione formalis: nego enim quod album & nigrum verbi gratia quatenus repræsentantur per speciem sunt plura obiecta formalia, sunt enim plura obiecta materialiter tantum, cum repræsententur sub ratione colorati. Hic autem ponitur actus qui simul sit fides & scientia, atque adeò habens plura obiecta formalia quod implicat.

Secundæ. Ad secundam Respondeo posse actum eundem pendere à pluribus causis extrinsecis totalibus effectiis & finalibus, quia cum illæ sint extrinsecæ, non sequitur quod actus habeat plures essentias, non posse verò eundem actum pendere à pluribus causis formalibus totaliter specificantibus, quia sic actus haberet plures essentias quod implicat: verum est quod idem actus externus potest habere plures fines totales, quia per illos non specificatur intrinsecè: implicat autem vt idem actus internus habeat plures fines intrinsecos totales, quia finis est motuum intrinsecè specificans actum internum, cum tamen non specificet actum externum nisi extrinsecè, vt ex morali patet.

Tertiæ. Ad tertiam Respondeo verum esse quod duo igitur producentes calorem, producunt illum totaliter quando solitariè agunt, producunt autem partialiter quando simul agunt, quia scilicet quando agunt soli non habent eundem influxum, quem habent tunc cum agunt simul vt probatur in physica: at verò motuæ Fidei, opinionis & scientiæ si specificent eundem actum, eundem influxum habent quando sunt sola, quem habent quando essent sola, quia specificant per modum causæ formalis, quæ semper causat secundum se totam, erunt ergo totalia, siue sunt sola, siue non.

SECTIO IV.

Vtrum materiale Fidei obiectum sit evidenter credibile.

Hæc est tertia & sanè mirabilis proprietas obiecti materialis quod Fide creditur, quod quamvis incuidens & obscurum sit, euidens tamen sit quod credi debeat infallibiliter, quia scilicet quamvis obscura sit eius veritas, euidens tamen sit eius credibilitas. Quod quomodo se habeat magni omnino interest scire tunc vt agnoscant fide-

Tom. I.

les, quam prudenter credant, tunc ut infideles videant quam imprudenter Christianos arguant, quod sine ratione ad credendum adduci se finant ut habent Nazianzenus *Orationibus contra Julianum*, Basilius in *Psalmum centesima decima quinta*, quod ego ut proponam exactissime, tria mihi videntur dicenda. Primo quid propriè sit obiectum fidei fieri euidenter credibile. Secundo vtrum neceſſe fuerit ut fieret euidenter credibile. Tertio vtrum & quomodo sit euidenter credibile.

§. I.

Quid sit evidenter credibilitatis & quænam exigat.

Certum est primò, quod dupliciter articulus Fidei dicitur credibilis: primò proximè, ac formaliter, secundò remotè ac dispositiè; credibilitas proxima illa est quæ obiectum aliquod potest credi verum propter diuinam reuelationem, credibilitas remota est illa, quæ ostenditur intellectui, quod tale obiectum possit & debeat credi tanquam à Deo dictum, id est quæ euidenter cognoscatur obligatio credendi. Hæc posterior credibilitas multum à priore differt, nam primæ credibilitatis formale obiectum est reuelatio, materiale articulus qui creditur: Alterius autem materiale obiectum est ipse actus fidei, formale sunt signa diuina, quibus ostenditur nos obligari ad eliciendum actum fidei circa tale obiectum, de hac ultima credibilitate sermo nobis est hoc loco.

Certum est secundò, quod iudicium de obligatione credendi, potest esse vel probabile vel euidens physicè, vel euidens tantum moraliter, tunc iudicium erit probabile quando non excludet prudenter formidinem oppositi, id est quando secundum regulas prudentiæ poterit aliquis dubitare, vtrum id quod proponitur vt à Deo dictum, sit verè dictum à Deo an non, si nimis signa quibus aliquid proponitur vt à Deo dictum poterunt ab eo fieri qui proponeret aliquid falso: tunc iudicium illud de obligatione credendi euidens est physicè quando ita excludit omnem formidinem oppositi vt intellectus non possit vlo modo credere oppositum: quod contingit si quis euidenter cognoscatur sibi aliquid à Deo dici, tunc enim oppositum non poterit ab eo credi, tunc iudicium de obligatione credendi, est euidens tantum moraliter, quando excludit omnem formidinem prudentem oppositi, id est quando intellectus potest quidem absolutè dubitare vel etiam iudicare contrarium per imperium voluntatis, quod contingit quoties erit impossibile vt signa quæ ostendunt obligationem credendi, fiant ab eo qui proponeret obiectum falso. His positis

Queritur quid sit iudicium hoc esse euidens quo cognoscitur obligatio credendi, siue quænam exigat illud iudicium vt sit moraliter euidens.

Ratio enim dubitandi est primò, quia iudicium euidens de obligatione credendi est actus intellectus qui affirmat euidentiam obligationis credendi, sed implicat actus intellectus qui affirmet euidentiam obligationis credendi, ergo implicat iudicium euidens de obligatione credendi. Probatur minor, implicat actus intellectus qui omnino directè affirmet se ipsum, sed actus qui affirmat euidentiam obligationis credendi, affirmat se ipsum: ergo implicat actus qui affirmet euidenter obligationem credendi. Probatur minor, omnis obligatio includit BBB cognitio

Credibili-
tas proxima & re-
mota quid
sit.

*Iudicium
credendi
quale sit.*

*Sensus
questionis*

cognitionem obligationis, si enim non cognoscam me obligari non obligor. Vnde argumentor, evidentia obligationis est iudicium evidens de obligatione, nam evidentia tota se tenet ex parte actus & cum illo identificatur, ergo iudicium quod affirms evidentiæ obligationis affirms se ipsum.

Secunda. Secundum, si obligatio credendi semper includit cognitionem evidentiæ obligationis credendi, sequitur progressus infinitus in cognitionibus, nam quamvis habeas iudicium evidens de obligatione, potes tamen adhuc per iudicium probabile cognoscere tale iudicium evidens, ergo potes dubitare vtrum habeas iudicium evidens, & sic ab ea excusaris: & rursus si tale iudicium reflexum est evidens potest etiam cognosci per iudicium probabile, ergo dubitare iterum poteris de obligatione, & sic in infinitum, ergo nunquam integra erit obligatio fine infinitis iudicis evidentiis. Nunquam enim integra est obligatio quandiu possum dubitare vtrum obliget, sed posito primo iudicio evidentiæ de obligatione, possum dubitare vtrum obliget, quia possum cognoscere illud primum iudicium evidens per iudicium probabile, ergo necessarium est secundum iudicium evidens, & rursus etiam tertium & sic in infinitum.

Tertia. Terriò, posito iudicio speculatio probabili de honestate aut obligatione alicuius actus potest voluntas prudenter velle elicere talem actum, ut varijs exemplis probari potest, nam ille qui honestè ac prudenter vult dare Eleemosinam illi, quem probabiliter iudicat esse pauperem, honestè facit dando Eleemosinam: qui adorat hostiam quam probabiliter iudicat esse consecratam facit etiam honestè, ergo posito iudicio probabili de obligatione credendi posset aliquis prudenter velle credere Fide diuina.

Assertio prima. Dico primò, certum esse quod obiectum Fidei nunquam est sufficienter credibile nisi quando ostenditur evidenter moraliter illud esse à Deo dictum: nunquam autem ita ostenditur nisi signum aliquod interueniat quod non possit esse nisi à Deo: evidenter ergo credibilitatis est quæ per aliquod signum diuinum evidenter moraliter cognoscitur aliquid posse ac debere credi ut à Deo dictum.

Prima pars, assertit quod requiritur ad credibilitatem evidenter: Probatur, quia voluntas credendi, est talis voluntas quæ nolit retrahi à credendo per aliud vnum motiuum qualecumque illud sit: sed nisi adhuc evidenter motiuorum quæ inducunt ad credendum, voluntas non potest prudenter velle credere firmissimè non obstante quolibet motiuo, ergo ad credendum requiritur evidenter motiuorum quæ inducunt ad credendum: Probatur minor, tunc voluntas non potest prudenter, velle credere firmissimè non obstante quolibet alio motiuo quando potest prudenter non velle credere, sed quando haber rationes credendi tantum probabiles, potest probabiliter non velle credere, quia prudenter potest sequi sententiam probabilem, & stante iudicio tantum probabili possum habere iudicium probabile de opposito, ergo sublatæ evidentiæ motiuorum voluntas non potest velle credere immobiliter. Deinde tunc prudenter non possum velle credere infallibiliter, quando in credendo possum falli: sed si non habeo evidenter motiuorum possum falli credendo, inquit est mihi probabile quod fallor, ergo si non habeo evidenter motiuorum non possum prudenter velle credere infallibiliter, sed de hoc statim plenius dicetur.

Secunda pars, negat requiri physicam evidentiæ, sed moralem sufficere. Probatur, quia evidentiæ physica illa dicitur quæ ita conuincit intellectus ut liber non sit ad dissentendum, sed intellectus semper liber esse debuit ad dissentendum obiecto Fidei, alioqui nihil meretur fides ergo non requiritur ad fidem evidentiæ physica, sed moralis sufficit, illa enim evidentiæ sufficit quæ possum non possum prudenter formidare, sed posita morali evidentiæ non possum prudenter formidare, ergo illa sufficit.

Tertia pars, explicat requiri ad hanc evidentiæ signum aliquod quod evidens sit esse non posse nisi à Deo: Probatur, quia evidentiæ ad fidem requiri debet excludere omne periculum imposturæ, & tollere omnem prudentem formidinem, sed quandiu non proponitur mihi signum quod evidens sit esse non posse nisi à Deo non excluditur omne periculum imposturæ, neque tollitur omnis formidem prudens, ergo requirit hæc evidentiæ signum aliquod quod esse non possit nisi à Deo. Probatur minor, quia tandem est periculum imposturæ in eo qui proponit obiectum credendum, quandiu eo tantum modo proponit quo ille posset proponere, qui falleret, sed quandiu aliquis proponit rem credendam non ostendens aliquod signum quod evidens sit esse non posse nisi à Deo, proponit eo tantum modo quo posset proponere ille qui falleret, posset enim illa omnia signa facere quæ non sunt soli Deo propria ergo tandem est periculum imposturæ, quandiu non sunt ea signa quæ à solo Deo fieri possunt, hæc ergo tria videntur notata dignissima.

Ad primam Respondeo obligationem credendi aliam esse obiectiua & fundamentaliæ aliam esse formalem, obiectiua est qua mihi proponuntur motiuia diuina, & ego illa cognosco falem per primas apprehensiones, quæ obligatio est solùm inchoata. Obligatio formalis & completa dicitur illa per quam ego ex talibus motiis reflexè indico me verè obligari ad credendum, quæ nimurum includit directam cognitionem motiuorum, & alteram quasi reflexam de obligatione credendi præter eas autem duas cognitiones non requirit aliam, quia non est necesse ut cognoscatur secunda ista cognitione reflexa, sed sufficit ut cognoscatur sufficientia motiuorum, cognition autem cognitionis inutilis est; sic enim daretur infinitus progressus, sufficit ergo ad obligationem credendi cognitione obligationis fundamentalis & obiectiua, id est sufficientia motiuorum. Similiter evidentiæ alia est obiectiua, alia formalis: Prima est manifestatio motiui quod intellectus negare prudenter non potest: formalis est ipsa cognitione sufficientia motiui, quod intellectus prudenter non potest negare, prima se tenet ex parte obiecti, secunda ex parte conceptus. Quando habeo evidens iudicium de credibilitate obiecti non est necesse ut cognoscam evidentiæ formalem sed solius obiectiæ cognitione sufficit.

Ad argumentum itaque videtur clara esse responsio. Negatur enim quod iudicium evidens de obligatione credendi affirmans obligationem credendi, affirmet se ipsum, quia non affirms obligationem formalem, sed obiectiua: obligatio autem formalis & completa includit cognitionem obligationis fundamentalis & obiectiua, non includit cognitionem obligationis formalis. Sic enim ut dixi iudicium huiusmodi non affirmaret nisi se ipsum, neque haberet obiectum aliud præter ipsum iudicium. Cum autem cognoscit hominem obligari per signa hæc evidentiæ ad credendum cognoscit aliquid distinctum à se ipso ut pater.

Ad

Ad secund. Resp. eodem modo disting. maiorem, si obligatio credendi semper includit cognitionem evidentiæ obligatiōnis datur processus in infinitum, si includat cognitionem obligatiōnis formalis concedo, si cognitionem obligatiōnis solum fundamentalis & obiectuæ nego; si cognitionem obligatiōnis formalis concedo. Non enim progredior in infinitum si cognoscam sufficientiam motiuorum, cum sistam in ea cognitione. Reliqua omnia quæ in argumento ponuntur video esse inutilia, cum dicatur quod iudicium euidens possum cognoscere per iudicium probabile, primò enim non est necesse ut cognoscatur illud iudicium euidens, ut ostendi, deinde implicat ut obiectum euidens cognoscatur probabiliter cum obiectum euidens illud sit quod intellectui non relinquit facultatem diffusum. Imò quoties non adest iudicium nisi probabile, nunquam obligatio potest esse certa, quoties agitur de honestate actionis, quia cum conscientia probabili possum operari vel non operari, ergo implicat ut per iudicium probabile cognoscatur euidens & certa obligatio.

Tertia.

Ad tertiam Respondeo longè disparem esse rationem Fidei, & aliarum virtutum, in alijs enim virtutibus distinctis à Fide, ideo sufficit iudicium speculativum probabile, quia illa non obligant operantem ut cohipeat omnem formidinem circa obiectum quod proponunt, possum enim velle dare illi Eleemosinam qui prudenter appetat pauper, licet eodem tempore, fieri posset ut iste pauper non sit, quantumvis appareat pauper. Possum velle adorare hostiam quæ prudenter appetat consecrata, eti dicam, fieri fortasse posset ut non esset consecrata, & eadem est ratio aliarum virtutum in quibus satis est habere iudicium probabile quia non debet in illis cohipeari omnis formido. At verò in virtute Fidei longè diuersa ratio est, quia illa ita certa est ut excludat omnem formidinem, ideoque in illa requiritur iudicium omnino euidens, neque sufficere potest iudicium probabile, quo posito adhuc possum & deo prudenter formidare.

§. II.

Necessitas evidentiæ credibilitatis.

Dixi haec tenus quid sit evidentiæ credibilitatis, & ferè omnimodam eius necessitatem satis demonstrasse videor.

Prima ratio dubitandi.

Ratio tamen dubitandi vterius est primò, quia implicat ut obiectum fidei cognoscatur euidenter credibile, quin cognoscatur euidenter esse verum & possibile, sed mysteria Fidei non cognoscuntur euidenter esse vera & possibilia, ergo non euidenter cognoscuntur esse possibilia. Probatur maior, implicat aliquid Fidei diuina credi firmissimè tanquam à Deo dictum, quin sit verum & possibile: sed quod est euidenter credibile potest credi firmissimè tanquam à Deo dictum, ergo quod est euidenter credibile est euidenter verum & possibile. Confirmatur quia ista consequentia est bona, illud obiectum est euidenter fallum & impossibile, ergo est euidenter incredibile: ergo ista etiam consequentia erit bona, hoc obiectum est euidenter credibile, ergo est euidenter verum, nam hæc regula logica optima est, ab opposito antecedentis benè arguitur ad oppositum consequentis, ut si dicas Petrus videt, ergo viuit, benè arguere licet, Petrus non viuit ergo

Secunda, non vider.

Secundò, si nemo credere tenetur nisi qui habet
Tom. I.

evidentiæ credibilitatis, sequitur quod Rustici, & pueri non tenentur vñquam credere Fide diuina, quia ille non habet evidentiæ credibilitatis qui non cognoscit sufficientiam motiuorum, sed certum est quod Rustici & pueri neque sciunt ea motiva, neque illa ita penetrant ut cognoscant illa esse non posse nisi à Deo, credunt enim articulos Fidei quos audiunt sibi proponi à ministris Ecclesiæ. Videtur autem esse periculorum dicere quod Deus per internas illustrationes eos illuminat, & facit ut cognoscant eam euidentiæ. Primo enim hoc gratis dicitur, quia nullus puer aut Rusticus hanc experitur euidentiæ. Deinde hoc fauet hæreticis dicentibus se credere priuato spiritui, hoc est sibi à Spiritu Sancto inspirari ut credant ea quæ credunt, quod idem dici potest de illis infidelibus qui de nouo ad Fidem conuertuntur sine ullis miraculis.

Tertia.

Terterò, Mysteria Fidei vel sunt euidenter credibilia Fide diuina & infallibili, vel Fide tantum acquisita & fallibili. Si primum ergo est euidens nos posse credere Fide infusa, quod absurdum est, quia hic est tantum articulus Fidei, qui non cognoscitur nisi obscurè. Si secundum ergo est tantum euidens nos eo modo posse credere ut possimus credendo decipi, ergo non tenemus credere firmiter & Fide diuina infusa. Quod probo, non obligor credere nisi eo modo quo euidenter cognosco me obligari, sed non cognosco euidenter me obligari ad credendum nisi fide acquisita & fallibili, ergo non teneor credere nisi fide acquisita & fallibili.

Dico secundò, ad hoc ut aliquis credat Fide diuina esse omnino necesse ut mysteria sic ei proponantur vel immediatè ab ipso Deo vel ab homine Dei legato, ut reddantur euidenter credibilia ex motiis quæ non possint fieri ab eo qui veller decipere: adeò ut ante sufficientem illam propositionem nemo tenetur aut etiam possit credere Fide diuina. Ita doceant Catholici omnes Doctores.

Primo enim aliqua sine dubio propositio mysteriorum requiritur ad Fidem, quia omne obiectum quod non cognoscitur euidenter ab intellectu debet illi proponi per aliquid distinctum, sed mysteria fidei obscurè cognoscuntur, neque se ipsis sunt manifesta, ergo debent proponi per aliquid distinctum, sive ille sit Deus qui per se ipsum manifestet obiecta & ostendat se dicere, sive proponat per Doctores delegatos. Delyrant enim Sectarij qui docent nihil nos posse credere nisi quod Deus immediatè per se ipsum proponit ut reuelatum, quod erroris conuincunt Bellarminus, Valentia, Suares & vulgo Doctores Catholici, & sanè non video quomodo istos homines sua non pudeant inscitia. Vel enim Deus euidenter singulis immediatè per se ipsum reuelat & proponit id quod debent credere, vel obscurè loquitur; primum est manifestè falsum, quia repugnat experientia, si proponit obscurè, ergo Dei reuelatio & propositio debet fieri euidenter credibilis per aliquam aliam propositionem, ergo mysteria Fidei debent proponi ab aliquo alio Dei legato. Deinde Deus non minus facere potest suam reuelationem euidenter credibilem loquendo per alios, quam loquendo per se ipsum: Quomodo enim Rex non æquè potest per alios suas nobis manifestare voluntates, quam per se ipsum? Deinde ut quid missi essent ab initio Prophetæ: ut quid Apostoli delegati à Christo ad prædicandum gentibus Euangelium, & obligatiōnem credendi, si per se ipsum proponere debet mysteria credenda, nam prædicare obligatiōnem credendi est proponere euidentiam motiuorum. Deinde quod priuatus ille spiritus ad quem confundit

Assertio
prima.

giunt hæretici non sufficiat ad fidem dicetur in frequentibus. Si enim ut credam aliquid Fide divina satis est quod dicam sic mihi reuelari à priuato spiritu, nullus hæreticus conuinci potest erroris, dicer enim ita sibi suggeri à priuato spiritu. Sed hæc postea.

Secundo, requiritur propositio sufficiens, quæ nimirum euidenter mihi fiat credibile Deum reuelasse quod proponitur, per ostensionem signorum quæ non possint esse nisi à Deo, probauit prima conclusio.

Ratio enim à priori est quia, ut velim prudenter credere aliquid certò & immobiliter, debeo esse certus quod possum ita credere. Sed nō possum habere talē certitudinem, nisi habeam euidentiam, nulla enim est certitudo, excepta Fide, quæ non sit coniuncta cum euidentia, & quæ in ea non fundetur, ergo ut prudenter velim certò credere, oportet omnino ut habeam euidentiam credibilitatis. Deinde nemo prudenter vult certò ac immobiliter credere, si prudenter possit formidare vel etiam nolle credere, sed si obiectum non sit credibile nisi probabiliter possum prudenter nolle credere, ergo non possum prudenter velle immobiliter credere.

Solutio primi argumenti. Ad primum Respondeo concedendo quod obiectum fidei eodem modo est euidenter verum & possibile, quo est euidenter credibile, sicut autem illud non est euidenter credibile proximè ac physicè, sed moraliter tantum & remotè, ita euidenter moraliter & remotè verum est, non autem euidenter proximè ac physicè: quâ distinctione video totum solu argumentum & eius confirmationem; verum enim est quod moraliter & prudenter loquendo implicat, aliquid credi Fide quæ prudenter & moraliter existimetur diuina quin sit verum & possibile, sed non implicat physicè, si constaret euidenter physicè quod fides illa effervere diuina quâ credere tenemur, obiectum etiam effet euidenter verum, sed quod est euidenter credibile ut dixi, potest & deber credi Fide quæ prudenter & moraliter existimetur diuina, non potest credi fide quam physicè constet non posse aliam esse quam diuinam. Neque ad confirmationem alia videretur esse necessaria responsio. Fas enim quod hæc vtraque consequentia est bona, istud obiectum est euidenter moraliter incredibile, ergo euidenter moraliter est falsum. Hoc obiectum euidenter moraliter est credibile, ergo euidenter moraliter est verum. Scio à Doctribus axioma illud dialepticum quod ab opposito antecedentis bene arguitur ad oppositum consequentem, dicitur esse verum quando illa sunt opposita contradictione, non quando sunt opposita contrariæ: sed hoc est difficile, neque videtur esse hoc loco necessarium.

Solutio secundi. Ad secundum Respondeo verum esse quod Rustici, & pueri non penetrant sufficientiam motiuorum, quantum necesse est ut illa penetreret homo doctus, neque vident motiu quæ homini docto possunt sufficere, sed motiu tamen habent quæ sunt sufficientia respectu capacitatris quam habent, illa enim non exigit tantam penetrationem, neque tanta motiu quanta exigit capacitas hominis docti. Homini enim indocto satis est, quod videat homines sapientissimos fidem illam amplecti ut omnino certam, quod audiant illam multis miraculis esse confirmatam, quod ostendatur illam esse rationi consentaneam, & quod hoc fiat illis moraliter & humano modo certum. Quod sit verbi gratia cum pueri audiunt à parentibus, cum Rustici à Parochis, cum infideles à Prædicatoribus. Sed quia tamen aliquando est insufficiens propositio motiuorum, vi-

detur omnino certum quod Deus non raro supplet per internas illuminationes, id quod deest propositioni externæ sufficiens. Hoc autem plurimum differt à priuato illo spiritu hæreticorum, qui putant illum sufficere quantumvis si contrarius fensu Ecclesiæ Catholicæ: ego vero istam illuminationem internam nego sufficere quories Ecclesiæ reputant.

Ad tertium Respondeo mysteria Fidei esse credibilia euidenter Fide diuinâ & infallibili ex parte obiecti, non diuina & supernaturali ex parte principij: id est euidenter nobis patet articulum illum credere ut à Deo dictum, non nobis patet illum articulum credi debere per principium infusum à Deo, obligor velle credere eo modo quo obligor credere ex parte obiecti, non eo modo quo credere obligor ex parte principij.

§. III.

Verum Mysteria Christianæ Fidei sunt euidenter credibilia.

Hoc est tertium & ultimum punctum, quod propositueram de credibilitate mysteriorum quæ Fidei Christianæ credimus: id est de certitudine ac euidentia quam habemus Christianam religionem esse veram, certam, infallibilem, ab omnibus tenendam, prudentissimè facere illos omnes qui eam sequuntur: alias autem religiones omnes esse superstitiones, errornes, falsas, & scholas Satanae. Quo argumento nihil video esse magis in vita necessariarum, quam ut persuadeat sibi quisque, atque alios doceat infallibilitatem, tenendam omnino esse hanc Fidem ut salutis anchoram, credenda ea esse quæ docet quasi præsentia oculis ac manibus tenerentur; tametsi difficultas sint, obfcura, & à sensibus remotissima. Hoc sanè quisquis fuerit assuectus, ille haud dubie magnum viræ huius solatium, magnum ad Virtutes omnes præsidium inuenierit.

Triumphant in hac euidentia credibilitatis Fidei demonstranda sancti Patres, & plerique Doctores Catholicæ, v.g. Iustinus Martyr: *In oratione exhortatoria ad Gentes*; & in *Apologia duplii pro Christianis*, Tertullianus in *Apolog. lib. de prescriptionibus*, & alijs quibus impugnat Marcionem, Valentinianum, & Idolorum cultores. Cyprianus *lib. de Idolorum vanitate*: Athenagoras in *Apologia*, Minucius Felix in *Octauio*, Arnobius ad *Gentes*, Eusebius II. *De preparatione Euangelica*, Laetantius in *libris institutionum*, Athanasius *Orat. contra Idola*, Nazianzenus *Duabus orationibus contra Julianum*, Hieronymus *Dialogo contra Luciferianos*, Augustinus *Libris de vera Religione*, de virilitate credendi, contra Epistolam Manichæi, & de *Civitate Dei*, Vincentius Lyrinensis in *commonitorio*. Elaborant etiam in hoc arguento felicissimè Doctores Scholastici, ut demonstrent Christianæ Fidei credibilitatem euidentissimam, & certissimam veritatem: sanct. Thomas *libro primo, contra Gentes, capite sexto, & sequentibus*, Scotus in *prologo quæstione secundâ*, Michael Medina *libro secundo, de recta in Deum in Fide*, Suarez *disputatione quarta, sectione tertia & quarta*, Lessius in *consultatione*, Campianus Martyr *eximius in libello aureo decem rationum ad Academicos*, Valentia in *Analysis Fidei*, & hic *quæstione prima p. 4*. Bozzius *de signis Ecclesiæ*, Bellarminus *tom. secundo, lib. 4. de Ecclesiæ militante*. Ego ut de arguento tam graui & tam necessario disputem breuissimè.

Dico tertio, Fidei Christianæ mysteria tam euidenter tertia.

denter esse credibilia, ex motiuis quæ omnino euidenter diuina sunt, ut nemo nisi omnino imprudenter dubitare possit Christianam religiorem solum esse veram & sanctam, mysteria eius omnia firmissime credenda esse, alias omnes Sectas esse damnandas & deserendas. Hæc est firmissima persuasio, quæ innumeris Martyribus dedit constantiam in tormentis, innumeros Eremitas duxit in deserta, innumeræ Virgines fecit immaculatas, Doctores, Confessores, Sanctos omnes per mille virtutes duxit ad coronam.

Probatur ratione.

Probatur autem euidentissima ratione quam indicat S. Thomas lib. 3. contra Gentes, & videtur sic propone posse, est certissimum dari necessariò debere religionem aliquam verè diuinam in qua homines ritè Deum coientes iter sibi certò muniant ad salutem, & hoc lumine naturæ notum est. Deinde certissimum etiam est & notum naturæ lumine religionem hanc veram esse non posse nisi vnicam, alias omnes præter illam vnicam falsas esse. Præterea notum etiam est illam religionem vnam & veram euidenter posse dignisci a nobis per signa quædam certa & infallibilia, quæ omnino constet esse non posse nisi à Deo, & quæ demonstrent illam esse diuinam. Denique notum & euident est Religionem Christianam habere motiua & signa quæ non possunt esse nisi à Deo & quæ demonstrant illam esse verè diuinam. Ergo religio Christiana sola vera est, sola diuina, eius mysteria omnia certius credenda, quæ videtur oculis, manibus tenentur, ratione comprehenduntur: antecedens quatuor habet partes sigillatim probandas, ex quibus certa & infallibilis sequitur conclusio quæ proposui.

Prima pars erat dari debere religionem aliquam inter homines à Deo institutam, quod sic probatur ex S. Thoma loco in pueri allegato. Notum est naturæ lumine quod Deus sicut est perfectus in essendo & causando sic est perfectus etiam in gubernando, sed si non daretur vila inter homines religio à Deo instituta & verè diuina, in qua piè homines Deum colant, & salutem assequantur, Deus non erit perfectus in essendo, causando, & gubernando, in modo nullo modo erit Deus, ergo notum est naturæ lumine dari religionem aliquam veram, infallibilem, à Deo institutam, in qua colatur Deus, & salus obtineatur: Major non eger probatio, nam constat omnino ex dictis prima parte dari vnum ens primarium, purissimum, perfectissimum, quod ex abundantia suæ bonitatis & perfectionis, omnibus existentibus esse largitur, non necessitate naturæ, sed secundum suæ arbitrium voluntatis: unde consequens est ut omnium operum suorum sit perfectissimo modo dominus, nam super ea quæ voluntati nostræ subduntur, dominatur, si autem dominus est perfectissimus, gubernat etiam illa perfectissimè, id est in propriis fines illa dirigit propter quos sunt ab ipso condita. Eorum enim quæ per agentis voluntatem producuntur, vnumquidque ab agente in finem aliquem ordinatur. Deus igitur tripli modo est perfectissimus.

Minor ergo probatur, ut Deus perfectissimus sit in gubernando, necesse est ut dirigat actiones liberas agentium intellectualium in finem singulis proprium qui est cognitio & amor Factoris ipsorum Dei, sed non potest dirigere illa in talem finem nisi per veram religionem in qua diuino modo Deum cognoscant, ant, glorificant, & sic ad possessionem eius plenissimam se disponant, finem enim suum vnaquæque res per proprium consequitur actionem, & quidem quæ intellectu carent à Deo ipso semper infallibiliter

diriguntur in suos fines, agentia verò libera sic diriguntur ut se ipsa etiam dirigant per proprias actiones in proprium finem, quæ si in sua directione regimini diuino subdantur, ad consequendum ultimum finem admittuntur ex regimine diuino, repelluntur si fecerit: actiones autem quibus supernaturalis finis obtinetur sunt actiones religionis diuinitus instituta in qua cognoscitur & colitur Deus, ergo Deus dirigere non potest homines in finem diuinum nisi per religionem omnino diuinam. Quæ ratiocinatio, est certa & euident demonstratio.

Secunda pars antecedentis erat religionem hanc verè diuinam esse non posse nisi vnicam, quod negare dicuntur perditissimis his temporibus homines perditissimi quos Deistas appellant afferentes saluari posse quilibet in quavis religione quæ Deum agnoscant, Deum videlicet maximum regem esse cui placeat à subditis coli diuersis modis. Quo errore nihil dici potest stultius, probatur ratione hæc euidentissimè, implicat contradictionem esse plures religiones veras si forma essentialiter constitutiva religionis non possit esse nisi vna, vbi enim forma constitutiva vna erit, certè constitutum etiam vnum erit, implicat contradictionem ut forma constitutiva religionis sit multiplex, sed necessariò est vna, ergo implicat contradictionem ut veræ religiones sint plures quam vna. Probatur minor, forma constitutiva religionis & distinctiva eius ab aliis omnibus, est veritas Fidei, & amoris veri Dei, sed implicat contradictionem ut veritas Fidei & amoris veri Dei sit multiplex, ergo implicat contradictionem ut forma constitutiva religionis sit multiplex. Maior nota est, nam id quod constituit religionem non sunt cæremoniæ, non externa signa, sed cognitio Fidei quam reuelat Deus, & amor quem præcipit, reliqua sunt appendices & accidentia, essentia religionis & veluti anima est fides & amor. Minor non est minus clara, implicat enim ut contradictiones sint simul vera, sed si veritas Fidei constitutiva religionum esset multiplex contradictiones essent simul vera, nam religio Christianorum constituitur per hanc veritatem quod Christus sit Deus, Mahomeres autem sit impostor: Religio Turcarum dicit Christum esse purum hominem, Mahometem verò esse Prophetam: si hæc religiones veræ sunt, ergo verum est quod utræque credit, sed ea quæ utræque credit opponuntur contradictioni, ergo si hæc duas religiones veræ sunt, duo contradictiones simul sunt vera: quæ demonstratio est perspicua, & obstruit os loquentium iniqua, & dicentium veram quidem esse Christianam religionem, sed posse alias religiones esse veras, quos manifestissimæ stultitiae concinca allata ratio. Contra quos iterum sic arguo, si Christiana religio est religio vera & diuina nihil docet falsum, sed Christiana religio docet alias omnes religiones esse falsas & Sathanicas, ergo si Christiana religio est vera & diuina alias omnes falsæ sunt & Sathanicas.

Tertia pars primi antecedentis erat religionem hanc vnicam & verè diuinam dignosci omnino posse ac debere per signa quædam infallibilia, quæ constet euidenter esse non posse nisi à Deo, & quæ demonstrant illam esse diuinam, probatur ratione sepius repetita quia religionem illam dignam & à Deo institutam homines omnes Deo subditi tenentur sequi ex præcepto Dei, sed nemo tenetur sequi & eligere potest religionem illam & Fidem diuinam, si non possit eam dignoscere ac discernere ab aliis religionibus falsis per signa infallibilia, quæ non possint esse nisi à Deo, & quæ demonstrant euidenter illam esse diuinam ut satis probatur, ergo religio à Deo instituta

BBB 3 debet

Secunda pars antecedentis probatio.

Minoris probatio.

debet dignosci à nobis per signa diuina. Illa ergo religio vera erit & infallibilis, & erit sola, in qua erunt signa quædam illam testificantia, quæ non possint esse nisi à Deo & quæ illam demonstrent esse non posse nisi diuinam. His tribus sic demonstratis.

Quarta pars antecedentis quod probamus erat, Religionem Christianam habere motiva & signa quæ non possint, nisi à Deo esse, testificantia illam esse diuinam. Probatur argumento manifestissimo, signa diuina quibus religio diuina discernitur & probatur euidenter, petuntur necessariò ex triplici capite, primum est doctrina quæ non potest esse nisi à Deo data, secundum personæ quæ non possunt esse nisi à Deo delegatae: tertium opera quæ non possunt esse facta nisi à Deo. Illa tria certum & euidentes est esse in religione Christiana, ergo religio Christianorum habet motiva & signa, quæ non possunt esse nisi à Deo illamque esse diuinam, vnde sequitur certa & euidentes conclusio, ergo certum est & euidentes quod religio Christianorum diuina est, atque adeò sola cligenda, tenenda, defendenda.

Maior non indiget probatio-

ne.

Maior non videtur egere vlla probatione, quia signa quæ dari à Deo possunt ut veram nobis Religionem clarissimè commonstret esse alia non possunt nisi ex doctrina, ex personis, ex operibus, quæ tria si à Deo fuerint, erit etiam illa religio euidenter diuina.

Minorem ergo per singula membra probare accuratè videtur opera pretium, ut sic euidenter persuasum maneat testimonio Dei credibilia facta esse nimis.

S. V.

Prima demonstratio euidentia credibilitatis ex conditionibus Doctrinae diuine.

Probatio prima.

Sic igitur aduersus prophanas omnes Sectas primò sicer argumentari: illa religio inter alias omnes euidenter vera & diuina est cuius doctrina non potest esse nisi à Deo ipso data, id est, omnes habet notas doctrinae diuinitatis datae, Christiana religio sola inter omnes omnino Sectas doctrinam habet in qua omnes sunt nota doctrinæ reuerà diuinæ, ergo sola religio Christiana vera & diuina est. Minor probatur, nam doctrina verè ac infallibiliter diuina tres habet notas quas habere nulla doctrina potest nisi diuina fuerit: Prima est diuina puritas, secunda diuina efficacia, tertia Prophætia quæ non potest esse nisi à Deo, quæ tria expressissime videtur David Psalmo 14, in quo Dei notitiam insinuat primum ex operibus naturæ Celi enarrant gloriam Dei: Deinde verò ex operibus gratia quorum primarium est lex sive doctrina morum, *Lex Domini immaculata*, ecce puritatem, *conuertens animas*, en efficaciam, *testimonium Domini fidele*, hæ sunt prophetæ: Deinde tria illa iterum sèpius explicans: *Injustitia* (inquit) *Domini rectificantes corda*, *præceptum Domini lucidum illuminans oculos*, ecce iterum puritatem, efficaciam, & prophetiam. In sola doctrina Catholica, reperiuntur immaculata puritas, efficacia diuina, veritas prophetica, ergo sola doctrina Catholica est verè diuina.

Puritas do-
ctrina Ca-
tholica,
prima con-
ditio.

Ordior ergo à puritate quam infallibiliter doctrina à Deo dictatæ annexam esse, lumen naturæ docet: *Eloquia enim Domini cæstra argentum igne examinatum, &c.* Hæc autem puritas doctrinæ in tribus consistit, quod sit expers omnis mendacij & erroris, quod sit expers omnis vitij & peccati, quod omnium virtutum perfectissimum præcipiat exercitium, & media suggerat ad illud.

Primum igitur motuum euidentia credibilitatis est puritas doctrinæ nostræ ab omni errore specu-

lativo, quod nimis nihil prorsus continet, quod conuinci possit rectæ rationi speculatiæ contrarium. Quod argumentum latè tractant Eusebius libro octavo, *preparationis*, Clemens Alexandrinus libro septimo, *Stromatum*, Athenagoras in *Apolo-
gia*. Nam tametsi mysteria nostra lumen naturale se-
pè multum superent, nihil tamen in illis est quod ostendi possit esse contrarium huic lumini. Imò ea quæ credimus partim naturalia sunt, partim super-
naturalia, nihil ex naturalibus rebus credimus, quod non perfectè quadret cum naturali ratione, unum esse Deum effectorem omnium, immensum, æternum, infinitum: animam esse immortalem, Deum esse incomprehensibilem, omnipotentem, tri-
buenda illi esse omnia, sublimiorem illum esse conceptibus nostris, atque adeò fieri posse ab eo plurima, quæ captum nostrum omnino superent, vnde fit ut etiam naturaliter cognoscamus res ali-
quas esse supernaturales quas non possimus agno-
scere naturaliter, quod etiam pertinet ad perfec-
tum illum quem habere decet conceptum de Deo, cum tamen nihil planè sit quod leuissimi menda-
cij argui iure possit.

Aliæ autem omnes Sectæ mirum profectò est quantos errores admixtos habent, imò somnia, & insanias pueriles narrent, nam prius Ethnici Deos afferunt esse plures faciunt illos mendaces, adulteros, sceleratos: feles, simias, ligna, la-
pides adorant, alia innumeræ delyrant. Secundò Mahometani errant etiam apertissimè, nam ad voluptatem corporis omnia referunt, immortalitate animæ negant: deinde in Alcorano habent innumerabiles ineptias & contradictiones ut accu-
ratè ostendit Medina libro primo, capite quarto. Tertiò Iudæi post Christum amplexi sunt Thalmudistarum fabulas, quibus dici nihil potest absurdius, ut refert optimè Granatenfis, *In Catechismo parte quarta, capite vigesimo secundo*. Quartò heretici contra rationis lumen dicunt præcipi à Deo im-
possibilia, nullam esse in hominibus libertatem vol-
untatis, Deum esse authorem & impulsorem pec-
cati: quæ tria tam aperte falsa & absurdâ sunt ut statim cuius pateat stultam esse illorum doctrinam. Sola ergo Christianorum doctrina est in qua omnis rationi sic congruant, ut quamvis aliquando sint supra eam, non possint tamen vlliū un-
quam erroris conuinci.

Secundum motuum credibilitatis etiam euidentes erat eiusdem doctrinæ puritas ab omni errore practico, id est quod nihil omnino approbet quod non sit honestum & sanctum, nihil sit turpe ac vituperabile, quod non damnet & veter, hoc videlicet ad doctrinam diuinam est omnino necessarium: *Non enim qui operantur iniquitatem in vijs eius ambulauerunt inquit propheta Regius.* Est autem Christianæ Philosophia puritas adeò accurata & immaculata ut eam ne cogitando quidem & fingendo assequi vñquam potuerint Ethnici sapientes, quippe cum cogitatio-
nes etiam ipsas, & internos concupiscentias motus, si fuerint liberè admissi, non minus damnet quām ope-
ra, sed neque ab ea puritate quemquam excuset, imò eam in differenter omnibus imperet, & multis etiam ita persuadeat, ut Angelicam in terris æmulentur vi-
tae puritatem, omnes qui ex Catholice doctrinæ re-
gulis vitam dirigunt. Adde quod sola inter omnes Christianæ doctrina quantum in ipsa est vita omnia non solum damnat & prohibet, sed impedit etiam quantum est in ipsa imperando confessionem peccatorum etiam secretissimorum, docendo satisfactio-
nis necessitatem, proponendo æternas pœnas ob-
vnicum peccatum mortale quodcumque illud tan-
dem sit.

In

In aliis omnibus Sectis puder dicere quām horribilia permittantur scelera, de Paganis incredibilia referunt Athenagoras, Minucius, Tertullianus & alij citati: Mahometanis nihil est turpe quod non approbetur ut docet ibidem Medina, hereticos ab Ecclesia non auertit, nisi proiecta mens ad libidinem & omnium licentia peccatorum. Quomodo enim sceleratus non sit qui sibi persuadeat non esse hominē liberti arbitrij ad resistendum peccato: agi quemlibet à Deo ad turpitudinem, nullum scelus imputari ei qui fidem habet, omnia opera nostra peccata esse, nemini præcepta Dei esse possibilia. In nostra vero lege omnia quām aliena sunt ab his scordibus tam est certum illam esse diuinam.

De sanctitate doctrinæ catholicæ. Tertium motiuum.

Tertium motiuum erat eiusdem doctrinæ sanctitas quatenus in ea traditur & præcipitur absolutissima, & plenissima perfectio virtutum omnium: illa enim profecto doctrina quæ sola fauet puritati & sanctitati promouendo & suadendo exercitium omnium virtutum, non potest esse à dæmone, virtutum omnium & sanctitatis aduersario infestissimo, huiusmodi est haud dubie doctrina Christianorum, quam edocuit in morte Christus Salvator, ut manifestaret eius sublimitatem, edocuit eam aperiens os suum, quia secreta iusta erat & nusquam audita inter homines, initium eius est beatitudine, quia certissima est ad beatitudinem via, principia eius sunt paupertatem amandam esse ac præferendam diuitiis, manutudinem esse tenendam in maximis contumelias, luçtum & mortificationem sensuum omnium sequenda esse, delicias omnes abiciendas, & cetera huiusmodi sublimia & sanctæ mirabilia, nunquid ergo apud Christianos vlla est virtus quantumcunque difficilis & perfecta fuerit quæ non sit in præcepto aut consilio, diligere ipsos etiam inimicos quo nihil est difficilis, peccata omnia etiam occultissima Sacerdoti aperire, quo nihil durius, ieiunare, macerare carnem, ieiuniis, ciliciis, flagellis, & alia huiusmodi usurpare, omnino contraria sensibus, & superantia vim humanam. Quæ tamen omnia videmus à plerisque tanta cum facilitate usurpari, ut satis apparet mutasse illos fortitudinem, ac proinde prouehente illos gratia, currunt & non laborant, ambulant & non deficiunt.

Adde his consilia renunciandi omnibus, colendi Virginitatem, & cetera quorum ne imaginem quidem alia vñquam Sectæ adumbrare imitando potuerunt *Philosophi enim non verbis sed factis sumus* (inquit Cyprianus) quo argumento nihil opinor efficacius posse dici, quomodo enim religio hæc diabolica est, quæ sola fauet sanctitati & puritati, quæ ab affectu terrenorum auocat mentes, & ad cœlestium amorem traducit, qui religioni videtur esse finis præcipue propositus, sola vero est Christiana religio quæ abstinere suadet ab illecebris carnis, & à fallacia facili nequam: in dñ sola illa est in qua innumeri quotidie homines rebus terrenis contemptis, nuncium seculo remittunt, colunt solitudines, cenobia ingrediuntur, egentes, afflicti, angustiati, quibus dignus non est mundus: in aliis vero Sectis vbi sunt qui contemptis diuitiis nudum Christum sequuntur nudi: vbi virtus sanctitas: vbi eminentissima virtutum opera: Nimurum hæc extra Christi scholam ne quæras qui solus via est veritas & vita.

Altera doctrinæ à Deo traditæ conditio erat efficacia quedam eius & mirabilis energia, sermo enim Dei viuis & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipi. Video autem hanc efficaciam ex tribus potissimum notis conuinci esse diuinam: prima est eius mirabilis propagatio, secunda est constans eius perseverantia, tertia est morum mutatio per ipsam mi-

rabiliter effecta. Quod argumentum visum est Augustino efficacissimum, qui hæc habet verba grauiflma, l. contra epistolam fundamenti, c. 4. *Multa sunt quæ in Ecclesia Catholica me iuissimè tenent, consensio populorum & Gentium, autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, Charitate ancta, vetustatem nutrita, tenet ab ipsa sede Petri Apostoli cui p. s. endas oves suas Dominus mandauit usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum, tenet denique ipsum Catholicae nomen, quod etiam inter tam multas hæreses sola haec Ecclesia obtinuit.*

Primum igitur motiuum credibilitatis ex hac efficacia, est prima doctrinæ Christianorum in mundum introductio, & mirabilis propagatio, quod esse miraculorum omnium maximum recte ponderat Augustinus l. 22. *Ciuitatis, c. 7.* si enim consideretur at-

tentius mirabilis ille modus quo primum coepit in mundum introduci Fides hæc quam sequimur, libe-
quet omnino statim dixisse ibidem verissimè Au-

gustum,

quod mundus in Christum crediderit, virtutis huius diuinæ, non persuasionis humanae. Primò enim à paucissimis hominibus, omni humano præsidio destitutis, carentibus, ignaribus, idiotis, ignotis introducta est ista Fides, non habebant opes, non scientiam, non potestate, non eloquentiam, & tamen homines vñissimi toto eam orbe disseminarunt. Secundò id perfecerunt obnitentibus in contrarium omnibus humanis viribus, cum vbique gentium ignes, catastæ, crucis, imperia, tyrañi, tormenta, omnia contra omnibus adhibitis machinis niterentur: persuasa tamen est Principibus, sapientibus, potentibus, illa est Fides quæ docet omnia contraria sensibus, aspera carni, difficillima intellec-tui, vtrum posse vñquam hoc aliquis assecurari nisi Deus. Tercio, quibus præsidiis fulti, non humana sapientia non potentia, non eloquentia, non benevolentia potentiorum, sola propositione doctrinæ inaudita ac stupenda, quæ assereret Deum esse fixum in patibulo, id ita persuaseret ut profulo etiam sanguine illud confiterentur & firmiter tenerent, omnis conditionis, omnis sexus, omnis ætatis, viri, pueri, pueræ, torus orbis terrarum, ac præter ceteros Roma illa terrarum dominatrix, ait impenij, domicilium potestatis cedere coacta est doctrinæ illi ac Fidei, quam tanto furore, tanta contentione, tantis adhibitis conatus impugnauerat: nunc in ea pulsis Imperatoribus, prostratis legionibus, Idololatria deleta, adoratur Christus, colitur pescator Petrus, imperat istius successor, illius Vicarius. Hoc certè adeò magnum & mirabile per miracula perfectum est, fecit omnino Deus: si absque miraculis hoc sanctæ miraculæ est longè maius & evidentius, quod efficere non potuerit nisi Deus, quod argumentum est efficacissimum Augustini. l. 22. *Ciuit. c. 5.*

Aliæ omnes Sectæ introductæ in orbem sunt, vel armorum ut Mahometismus, vel proposita vita licentioris turpitudine ut omnes hæreses.

Secundum motiuum ex hac efficacia, illud est quod tanti estimat loco citato Augustinus perseuerantia, & duratio inconcessa Fidei huius semel in mundum introductæ, aduersus armatas inferni totius phalanges paganisnum, hæresim, impietatem quarum omnium viætrix Ecclesia egregie describitur psalm. 9. constitutus enim David omni in toto corde suo, ut Dei enaret mirabilia, *Lætabor & exultabo in te psallam nomini tuo altissime. In convertendo inimicum meum retrorsum infirmabuntur à facie tua.* Quomodo enim diuinum non est quod labefactari lex illa nunquam potuerit, per crebras & sæpè repetitas ethnorum persecutions, nec per exortas hæreses concuti. Omnibus videlicet sculis à mundi exordio

Secan-
dum mo-
tiuum ex
efficacia
doctrinæ.

exordio creditum saltem implicitè fuit idem quod nos modò credimus: à temporibus autem Apostolorum eadem omnia Christiani omnes vbiique terrarum explicitè crediderunt quæ à nobis nunc tenentur, quod euidenter ostendit continua series, & successio perennis Pontificum ac Episcoporum, vnde omnino constat Ecclesiam illam Catholicam quæ nunc est fuisse à temporibus Christi Domini, atque ad eò esse veram Ecclesiam, ut vrgebo postea fusiùs, estque argumentum hoc prorsus ineluctabile aduersus hæreticorum omnium nouas factiones dicant enim aduersarij omnes si possunt quandonam cœperint Pontifices esse Romæ, nunquid illi successere Petro & continua post ipsum serie ad nos ducti sunt? quandonam cœperit Missa celebrari, quando credi alia omnia quæ nos credimus. Nos autem designamus annum & diem quo cœpit Lutherus lasciare, furere Zwinglius, apostatare Caluinus, cum ante ipsos dici nulquam possit credita esse illa omnia, quæ illi credunt. Quod esse certissimum hærecois signum tradunt Tertull. *l. de prescript. c. 31. & 32.* Irenæus *l. 3. c. 3.* Augustinus epist. 161. 165. Quis ergo neget doctrinam hanc esse Apostolicam quæ per successionem continuam deriuata est ab Apostolis, esse Catholicam, quæ omnibus facultis & in omnibus locis illibata permanuit esse vnam, quæ nullam mutationem vnuquam pati potuit.

Tertium
motiuum
ex efficacia
doctrinæ
Catholice.

Tertium denique argumentum diuina huius efficacia sit mirabilis illa rerum mutatio quæ per ipsam in toto terrarum orbe cansata est. Prima est quod imperij Romani supremam Monarchiam armatam aduersus Christianos, subiecerit tamen sibi & cruci. Secunda quod idololatriam & vniuersam impietatem subuerterit, vt ostendunt deiecta tempa, confacta simulachra, Gentium sacrificia extincta. Tertia quod mirabilem in hominibus à quibus suscepta est morum conversionem effecerit, ac efficiat etiamnum quotidie, vt ostendunt mansuetati barbari, impiorum mores correcti, auocati à terrenis homines & cœlestium amore inflammati. Quomodo enim diuina non est efficacia quæ centum totis annis Paulum detinuit in eremo solum & vacantem Deo? Styliam annis octoginta in columna stantem, & cœlestium planè ciuem: Alexiannus septendecim exalem in paterna domo, &c.

Quar-

tinum & vi-

tinum
motiuum
ex doctrinæ
Catholice
efficacia.

Vltimus diuinæ doctrina isque omnino conspicuus character erat Propheta, solius enim illa Dei propria est, *Annunciate nobis futura & sciemus quia dixisti*, vt expendit eleganter Tertull. *c. 20.* Apolog. *Idoneum (inquit) testimonium diuinitatis est veritas diuinationis.* Hoc enim aduersus omnes religionis Catholice hostes gloriari magnificè possumus quod dicitur 2. Petri 1. *Habemus firmorem his Propheticum sermonem*, quo argumento necesse prorsus est illos conuinci, quia non potuit nisi ab ore Dei emanare doctrina illa in qua sunt veræ ac propriæ Prophetae non vna solum sed innumeræ, non de rebus minimis leuissimis, obscurissimis, sed de maximis, grauissimis, notissimis: vbi expendenda sunt tria, ex quibus argumenti huius inuicta vis elucescit.

Vtriusque Te-
stamenti
Prophetae.

Primum est quod vtrumque testamentum claris plenum est Prophetae, quarum aliae pertinent ad Christum, nam eius aduentum, vitam, mores & mortem tam aperte prædixerunt Prophetæ quæam Euangelista postea narrarunt: v. g. tempus aduentus Christi expressæ signavit Iacob *Genes. 49.* Daniel *c. 9.* circumstantias nativitatis vitæ totius, & mortis Isaia *c. 9. 10.* in toto libro. Aliae pertinent ad excidium Ierosolimæ, destructionem templi, Iudæorum dispersionem, interitum Synagogæ, vt habetur Danielis 9. deinde Math. 24. Marci 13. Lucæ 19. sigillatim ex-

primuntur omnia quæ facta postmodum narravit Iosephus Iudæorum historicus. Denique aliae pertinent ad conuersationem gentium, Idolorum excidium, Ecclesiae splendorem, quæ non vacat recensere omnia.

Secundò, expendendum est illa ferè omnia ex plera iam esse ad eò euidenter ut negare ipsi ne queant aduersarij, nunquid aunit eo tempore natus eo modo & loco est, vixit, mortuus est ille homo Christus. Nunquid excisa est Ierosolima, templum dirutum, dispersi per orbem Iudæi, & vinea Domini Sabaoth data est in directionem: nunquid conuersæ sunt Gentes ad Christum excisa Idola, lætatur nimirum deserta & inuia exultat solitudo & floret quasi lilyum iuxta vaticum Isaia c. 35. vbi gloria Ecclesiae gentium longe ante prænuntiatur. Impleta illa sunt, sicut prædicta.

Terriò, quod caput est dici nullo modo potest quod hæc à Christianis conficta sint ad libitum vaticina? quia scilicet Scripturas has in quibus consignata sunt Iudæi feruant hostes nostri, & contra se ipsos arma circumferunt quibus debellari possint à nobis, vt expendit optimè Augustinus epist. 59.

Vnde concluditur argumentum euidentissimum ductum ex Prophetis cui cedant necesse est hostes Fidei Christianæ infensissimi, vbi enim euidentes & certæ sunt Prophetæ, ibi est Dei lingua, Prophetæ habet certas Fides nostra, ergo loquuta illam est Dei lingua.

S. VI.

Secunda demonstratio euidentia credibilitatis ex personis, quæ doctrinam hanc confirmarunt.

EX his etiam ducitur luculentissimum argumentum quo Fidei nostræ perspicua est credibilitas. Illa enim Fides diuina est, quam stabilierunt & propagarunt Doctores missi à Deo: confirmarunt fusio sanguine innumeræ Martyres à Deo confortati: amplexi sunt viri diuina virtute ac sanctitate mirabiliter ornati. Huiusmodi est sola religio Christianorum, quod probare aggredior accurate.

Primum enim motiuum petitur à Doctribus huius Fidei per quos primum illata est mundo, deinde propagata, illustrata, propagata; scriptis libris, suscepit laboribus, periculis aditis, regionibus peragratis. Primus omnium est Christus Iesus omnino à Deo missus, & vt testatur Iosephus Iudæus *l. 18. c. 4.* vir sapiens si tamen eum virum dicere fas est, erat enim mirabilium operum patrator, Christus hic erat. Et sanè probauit omnino fè à Deo missum esse, patratis innumeris miraculis in confirmationem sue missionis: quid quod multa prædixit, quæ nunc constat omnia euensi, excidium Ierosolimæ, conuersationem Gentium, Apostolorum martyrium, prædicationem Euangelij, peccatorum Petri & Magdalene nomen toto celebrandum orbe. Accedit quod intimas cogitationes hominum sèpè vidit, ea quæ loco remota erant narravit: adde his sanctitatem & omnimodam innocentiam, *Quis vestrum arguet me de peccato?* dicendi vim admirabilem ad permouendos hominum animos, nunquam sic loquutus est homo sicut hic homo incredibilem ad illum hominum concursum, ad audiendos sermones, ad recuperandam sanitatem, ad videnda miracula, opprimebant eum turbæ ambulantes per vicos citatutum, sequebantur in deserta loca sui & suorum oblii, omnes manicabant ad eum, mirabantur loquentem cum potestate, & in verbis gratiæ quæ ab

Primum
motiuum
ex Docto-
ribus Fidei
Catholice.
Primus
Doctor
Christus
Iesus.

De Obiecto Materiali Fidei.

569

ab eius ore profluebant. Quomodo quæso ille vir non erat à Deo missus.

Secundò, Apostoli viri rudes & imperiti tam re-
pente à Deo mutati ut orbis Doctores momen-
to effecti sint, ausi statim prodire in aciem, &
aduersus imperij legiones congregati, aduersus Se-
cetas Philosophorum, aduersus rabiem tyran-
norum, trophya Crucis erigere, & opima etiam
spolia referre moriendo. Nunquid hi homines ar-
mati à Deo erant viribus inuictis.

Tertio, ex eorum cineribus continuata statim
serie prodire singulis saeculis noua lumina, que
mirabiliter illustringunt Ecclesiam Irenæi, Iustini,
Athanasij, Basilij, Gregorij, Cyrilli, Augustini,
Ambrosij, Hieronymi, tanto numero, tanto splen-
dore doctrinæ, tanta vita sanctitate, tanto propa-
ganda Fidei zelo ut cœcum oporteat esse illum qui
hoc non videat, nec ad hanc lucem splendidissimam
excitetur.

In alijs sectis quæso vtrum aliquid æquale proferri possit, Mahometes latro, Stigmaticus Caluinus, ebrioſus Lutherus, proferant infideles similem Christo ducem, similes Apostolis nuncios Evangelij: proferant hæretici Augustinos, Hilarios, Athanasios, an verò errare valemus cum illis, & viam veritatis doccebunt duces imperitissimi. Habeo videlicet pro me innumerous illos Doctores, & spiritualis tabernaculi missos à Deo Beseeleles ut loquitur Lytinensis in commonitorio, habeo tot Conciliorum suffragia, habeo sæculorum vocem, prodeat aduersus illos hinc Cyanodus stigmatarius, hinc Epicuti de grege porcus, hos ego potius salutis authores sequar quam tot concilia Oecumenica, tot Doctorum lumina, consensus tot sæculorum. Næ insanus ego sim si hoc fecero.

Secundum motuum illudque sanè illustrissimum
est martyrum iniuncta, & à Deo prorsus inspirata
constantia; vbi tria expendenda sunt prorsus admirabilia & stupenda.

Primum est numerus eorum, qui passi sunt, quomodo & propter quid, quomodo enim propter res à sensibus remotissimas, martyres innumeris omnis ætatis & sexus, omnis conditionis & status, tam alacriter imò cupidè, tormenta horribilia, ignium catastarum, ferri, rotarum equuleorum, passi essent & quotidie paterentur, si diuinitus non tribuerent eis vires ad tolerantiam. Numeras si potes stellas illas Ecclesiæ sanguine suo purpuratas, viginti martyrum milliones si dixeris hand aberraueris à vero, illi omnes ne committerent peccatum mortale vnicum, obiecerunt le ipsos supplicijs atrocissimis, & per mille mortes iter sibi ad gloriam muerunt.

Secundum quod expondo est mirabile post to-
martyria clementum Christianorum, non terre-
bantur Christiani supplicijs ad quorum exulta-
bant conspectum, crescebat fidelium numerus quo-
plures moriebantur, irrigabatur sanguine marty-
rum ager feracissimus ut fructus ferret vberiores.

Clades
tyranno-
rum in Ec-
clesiam fu-
nefissima. Tertiò, denique mirabilis est in hoc genere
clades funestissima omnium tyrannorum qui cru-
delius fæuere in Ecclesiam, ut testatur exitus
funestissimus Decij, Valeriani, Diocletiani, Iu-
lianii. Accedunt signa mirabilia diuinitùs facta in
gratiam eorum qui patiebantur; ignes innoxij
belluæ oblitæ feritatis, hebetatae gladiorum acies,
equulei confracti, quibus exemplis pleni sunt an-
nales etiam ad stuporem. Proferant aliquid si

Tom. I.

mile aduersariorum omnium factiores & intelligent se tot purpuratis Iudicibus condemnatumiri, quot Martyrum sanguine illorum amentia nunc conuincitur.

Tertium motuum petitur ex mirabili sanctitate plurimorum ex illis qui hanc omnibus saeculis religionem sequuti sunt: pro certo enim fieri non potest ut religio falsa perducat ad veram sanctitatem, aut ut vera sanctitas cum falsa religione consistat, quia tanta est corrupta natura ad corruptionem propensio, ut sine diuino munere nemmo vivere possit immaculatus, fuerunt autem omnibus saeculis, & nunc etiam sunt viri adeo infingiter sancti, ut ne aduersari quidem audeant negare: *Quis enim nescit Antonios, Hilariones, Stylitas, Thaumaturgos, Nicolaos, Rhemigios, Bernardos, Dominicos, Franciscos, quorum splendore vita, miraculorum fama, virtutum omnium laude plena fuerunt aures etiam infidelium, fuerunt autem Catholici, cum eorum plerique monachi fuerint, illi omnino placuerunt Deo, quod sine vera religione assequi nemo potest.* Imd si eorum religio mala fuit, illa fuit a diabolo, atque ita diabolus author esset etiam sanctitatis & pietatis. *Quis autem credit viris adeo pijs & sanctis negatum esse lumen ad veram religionem cognoscendam, quod a Deo sapientis postularunt?* Accedunt tot religiosae animae sanctam in terris agentes vitam, hoc ne humanum est? In alijs vero seculis vitrum aliquid simile fingi potest.

§. VII.

III. DEMONSTRATIO.

Evidentia credibilitatis ex operibus mirabilibus quae fidem hanc comprobarunt.

Hæc est terra & postrema probatio huius
evidentia longè illustrior & evidenter quam
duæ præcedentes, ducitur enim ex effectibus mi-
rabilibus quos evidens sit non posse tribui nisi
Deo. Potest autem demonstratio tota sic confici;
illa religio pro certo vera est, in cuius confirmationem
plurima & verissima facta sunt opera ex-
cedentia omnem vim humanam, & quæ non po-
tuerunt fieri nisi à Deo: huiusmodi est sola religio
Christiana in qua non omnibus tantum sacer-
ulis, sed omnibus ferè annis noua & noua sem-
per auditæ sunt mirabilia opera quæ negare ne-
mo possit esse à Deo, ergo, &c. Maiorem & mi-
norem si probauero, nihil erit opinor ultræ, quod
addi possit demonstrationi.

Ratio tamen dubitan. esse primum potest, quia gravissimi quidam Theologi afferunt fieri posse ut Deus concurrit ad vera miracula cum aliquo qui velic vti miraculis illis ad confirmandum falsum, potest enim Deus homini dare donum sapientiae tribuendae alijs miraculosè, quo dono ipse postea virtutatur ad confirmandam falsam doctrinam, eo modo quo Rex tribuere alicui potest Chirographum aut sigillum regium, quo ille postea virtutem ad aliquid iniustum, cuius particeps Rex non erit. Probatur manifestè quia potest aliquis vti potestate consecrandi sibi dignitatem concessa ad maleficium, quæ potestas miraculosa est, & posset etiam ea vti si fieret sensibiliter, ergo poterit vti dono miraculorum sibi concesso ad persuadendum mendacium.

CCCCC Secundò

Secundò, nullum opus est ita miraculosum, ut illud saltem appartere imitari non possit Dæmon: verbi gratia, si mortuus suscitur illudere oculis potest Dæmon, & fingere suscitatum esse hominem qui suscitatus non sit, & alia facere quæ factus esse dicitur Antichristus, & videbuntur esse vera miracula, cum tamen non sint nisi præstigia. Deinde constare nunquam potest de fine propter quem miraculum hoc perficitur, si enim mortuus suscitur ad preces alicuius Sancti, qui hoc miraculum ob alium finem à Deo poposcit. Imo Deus ob alium finem potuit decernere tale miraculum, & hoc mihi reuelare, potero autem nunc notitia ea vti ad confirmationem dogmatis falsi, tunc enim non à Deo sicut hoc miraculum vt confirmet falsum, ad quem tamen finem putabant omnes intuentes illud fieri à Deo.

Tertiò, sicut Deus tanquam naturæ author dare potest causis secundis liberis virtutem operandi, & concussum etiam ad actus malos, neque tamen erit author mali, sic quatenus agens supernaturale dare alieui potest facultatem operandi miracula supra vim naturæ, neque tamen author erit aut testis falsi si patraverit ille miracula vt testetur rem falsam. Denique vel erit euidens miracula esse vera, & sic Fides nostra libera non erit, vel non est euidens, & sic ex illis non sit euidens credibilitas mysteriorum.

Affertio prima probatur. Dicendum nihilominus primò est, implicare omnino contradictionem vt Deus faciat, aut etiam fieri permittat verum aliquod miraculum, ad persuadendam rem aliquam falsam. Ita ferè vñanimiter afferunt Theologi, quibus immerito se opponunt pauci aliqui cum Hurtado *disputatione vigesima sexta.*

Ratio est, quia verum miraculum est testimoniū Dei loquentis à quo solo illud esse potest, sed implicat vt Deus sit, vel etiam vt appareat esse testis rei falsæ, alioqui verax non esset neque illius tenetur ei credere, ergo implicat vt permittat fieri verum miraculum ab eo qui velit testificari aliquid falsum. Deinde ille qui facit miraculum ad testificationem alicuius rei, non solus illam testificari sed qui cooperatur miraculo, ille sine dubio focius est testimonij falsi, ergo si Deus cooperetur miraculo cum homine qui vult persuadere aliquid falsum, certè Deus esset testis falsi. Quemadmodum si Rex alteri traderet suum sigillum & illud etiam imprimaret tunc cum nouit contineri falsum aliquid in diplomate reus esset falsitatis & iniustitiae. Implicat ergo vt Deus fieri permittat miraculum, quin omnino constet illud non fieri ad testificandum falsum: ex quibus maior primæ demonstrationis est perspicua quod si miracula vera fuerint apud nos, omnino euidens est Fidem nostram non esse falsam.

Affertio secunda explicatur & probatur. Dicendum igitur est secundò, tria esse opera mirabilia quibus Fidei Christianæ veritas potissimum fit euidenter creditibilis, primò miracula & clarissima & innumeræ, secundò conuersio totius orbis, tertio omnium Ecclesiæ persecutorum tristissimus exitus. De conuersione mirabili orbis terrarum satis dixisse video in prima demonstratione: de clade omnium hostium Fidei, testes sunt Annales etiam infidelium: de solis miraculis superest, dicere.

Primò ergo ex miraculis dicitur clarissimum & inuictissimum argumentum, constat enim plurima, & manifestissima miracula facta esse, ac etiamnum quotidie virtute diuinâ fieri in Ecclesia vt eleganter

probat Sanctus Thomas I. parte quæst. 105. art. 7. & 8. libro 3. contra Gentes capite 101. vbi expendenda sunt tria: primum est negari non posse quin de Christo, Apostolis, & pluribus Christianis plura narrentur opera miraculi rationem veram participantia quibus nulla desit conditio veri miraculi, narrantur enim opera extraordinaria & superantia virtutem omnem agentis creati, huiusmodi erat Lazarus quadriduani & iam fœtensis publicè facta suscitatio: filij quoque vidua Nahim in oculis totius Civitatis excitatio, curatio Cæci nati, & alia innumeræ, neque verò illæ potuerunt esse præstigia, quod constabat, tūm ex eo quod diu durabant, opera enim dæmonis citò euanscent, cum sint adumbrata, tūm ex illorum experientia in quibus miracula illa perficiebantur, cæcus enim ex periebatur se tunc primum videre, tūm denique quia omnibus clara erant & adiunctas habebant circumstantias in quibus de illorum veritate dubitari nequaquam poterat. Secundò expendo negari nullo modo quin ea verè facta sint vt narrantur: quippe narrantur ab authoribus fide dignissimis, quorum sèpè in oculis gesta illa sunt: scribunt eo tempore quo facile potuerunt redargui falsitatis cum narrantur esse facta publicè, denique non ab uno tantum sed à multis referuntur, quos est impossibile omnes sic conuenire ad mentionem, adeò vt hoc negare mulè si stultius quā si negares omnia monumenta vetera historiarum. Vtrum enim est aliquis qui ausit dicere falsa narrasse Athanasium qui Antonij narrat miracula, Basiliū & Nyssenū, qui scribunt mirabilia opera Gregorij Thaumaturgi, Gregorium magnum qui scribit gesta Sancti Benedicti, Bernardum qui miracula Sanctæ Malachij, Bonaventuram qui de Sancto Franciso dicit plurima: nunquid illi fuerint ignari, vt facile acceptauerint mendacia, nunquid fuere scelerati vt voluerint falsa scribere, quod execrabilis scelus esset. Tertiò expendo illa non potuisse perfici ope dæmonis cum virtutem eorum prorsus excederent, quales erant mortuorum suscitatio, illuminatio cæcorum, &c. Imò quis credat homines adeò sanctos habuisse commercium cum dæmoni. Neque dicas aliqua legi miracula etiam Ethnicorum verbi gratia, Vespasiani, quem dicunt restituisse cæco visum & claudio gressum, imò referuntur etiam miracula quædam Donatistarum, & aliorum Hæreticorum. Negatur enim quod in illis conditiones omnes repertæ fuerint veri miraculi, vt ostendunt authores initio citati, erant enim illi ficti morbi quos curauit Vespasianus & somnia esse quæ vulgo iactabant Donatistæ probat Augustinus libro de unitate Ecclesiæ.

Solutio primi argumenti. Ad primam Respondeo dupliciter dici posse quod Deus homini concedat potestate miraculorum, primò ita vt faciat illa miracula quando constabit finem ob quem illa sunt esse aliquid bonum intentum à Deo, & omnino distinctum à testificatione falsi. Secundò ita vt faciat opera illa miraculosa etiam tunc quando nullus alius finis est miraculi nisi testificatio rei falsæ; primus modus possibilis sine dubio est, secundus autem implicat contradictionem, quia sacerdet Deum testem falsi, verbi gratia, si dederit tibi Deus potestatem restituendi ægroti sanitatem, poteris illam restituere quoties constare poterit illud miraculum fieri ob alium finem, quam ad confirmandam doctrinam falsam, sicut qui à Deo accepisset donum linguarum posset illo vti loquendo hebraicè mendacium, sed non posset vti quando con-

stans

staret te illo diuino dono vti ad faciendum vt Deus appareret testis rei quam dicas. De Rege qui daret sigillum suum legato qui eo postea male vieretur, dispar ratio est, quia Rex praeuidet tantum quod legatus iste male possit vti suo sigillo, tunc autem quando vtitur non concurrit, neque scit quid continetur in diplomate, si enim hoc sciret, male sanè faceret tradens sigillum aut subscriptionem: Deus autem in casu proposito non tantum daret potestatem faciendi miraculum, sed actu etiam postea concurreret & sciret hoc fieri in testimonium falsi. De potestate consecrandi quod additur est disimile, quia quando Sacerdos potestate illa vtitur in malum finem, Deus non est propterē testis & approbator illius malitiae: quod si effectus consecrationis poneretur sensibiliter, non posset Sacerdos ea vti, quando constaret finem illius alium non esse quam testificationem rei falsae, posset vti quando constaret esse alium aliquem finem.

Secundi. Ad secundam Respondeo miracula illa quibus ntitur Fides nostra vt motiuī credendi esse omnino certa moraliter ita vt prudentem omnem tollant formidinem, sed non esse physicē ita certa & euidentia vt tollant facultatem omnem formidandi. Nihil enim adeo est mirabile quod Dæmon saltem secundum apparentiam non possit imitari, vt patet ex mirabilibus quae patraturus est Anti-Christus. Sed addo tamen pertinere ad Dei prouidentiam vt non permittat unquam tantam euidentiam in miraculis, quae fiunt in confirmationem falsi vt si serio exanimentur non possit facile quisque deprehendere illa esse mentita miracula.

Tertij. Ad tertiam nego paritatem concursus naturalis quem Deus præbet facienti malum, & miraculi quod fieret à Deo in testimonium falsi, quia per concursum illum vniuersalem Deus non censetur loqui falsum, Deus enim non loquitur specialiter per illum actum, at verò per miraculum Deus loquitur specialiter, & se ipsum præbet testem illius rei ob quam confirmandam fit miraculum, ideoque Deus esset testis falsi permittens tale miraculum, non est testis falsi præbens generalem concursum.

Ex his omnibus qua haec tenus dixi concludere omnino licet ratiocinationem initio positam, hoc modo; si datut religio aliqua diuina inter homines, implicat contradictionem vt alia vlla præter Christianam & Catholicam, sit vera & diuina religio: sed naturæ lumine notum est esse inter homines veram aliquam religionem à Deo institutam, & illam esse omnino vnicam, ergo notum est solam Christianam religionem esse verè diuinam. Maior demonstratur, si detur Dei prouidentia, & religio aliqua inter homines implicat vt religio illa sola non sit vera quæ sola continet doctrinam adeo immaculatam, perfectam & sanctam, tam mirabiliter introductam, tam constanter persenerantem, tam efficaciter in hominum animos influentem, tot propheticis plenissimam, quam tanti Doctores stabilierunt & propagarunt, tam multi Martyres confirmarunt, viri tam eximiè sancti colierunt, quæ tam multis & tam claris confirmata est miraculis ad quam conuerse sunt Gentes omnes vbiique terrarum, cuius omnes aduersarij miserimè perierunt, impossibile, inquam, est vt religio illa sola non sit vera, & vt in die iudicij Deus propter illam religionem me damnet cui sanè cum Richardo à S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 2. audacter dicerem, Domine si error est quem credimus, à te decepti sumus, ista enim nobis ijs signis confirmata sunt, quæ non nisi à te fieri potuerunt.

Ter. I.

Vtrum materiale obiectum Fidei proponi debet per regulam aliquam infallibilem.

S. Thomas, art. 10.

Ex discursu toto superioris sectionis constare nī fallor omnino potest omnibus rūm fidelibus, rūm infidelibus Christianam Fidem esse ita veram vt eam omnes infallibiliter possint & debeant amplexi: nunc sequitur altera non minus utilis & necessaria controversia, quomodo constare possit ijs qui Christianam amplexi sunt Fidem, de articulis illis quos credere Fide diuina teneantur.

Eò videlicet pertinebat prior disputatio vt cognosceretur vniuersim quænam sit religio profitens veram fidem, ista ed spectat vt signatim cognoscatur quinam articuli specent ad istam fidem. Difficulitas enim est vtrum necessaria sit nobis authoritas aliqua index & magistra Fidei, cuius proprium sit munus proponere infallibiliter & absque periculo erroris omnia illa quae credi debent: de qua regula quatuor mībā ponenda nunc sunt, prius vtrum admittenda necessaria sit aliqua huiusmodi regula infallibilis, & quænam illa sit, vtrum videlicet illa sit Ecclesia, an Scriptura, vel traditio: secundo quid sit Ecclesia, quænam illius nota, quanta potestas & authoritas in Fidei decretis: tertio in quanam Ecclesiæ parte suprema illa & infallibilis authoritas resideat, vtrum in Concilio an in Pontifice Romano: quartò quomodo infallibilis illa regula sua illa potestate vti possit in tradendis, & proponendis toti Ecclesiæ Fidei articulis.

§. I.

Vtrum necessaria sit infallibilis aliqua regula proponens obiecta Fidei, & vtrum illa sit Ecclesia.

N Omne (regula) intelligitur authoritas aliqua creata, suprema, infallibilis, permanens, & vniuersalis ita proponens obiecta Fidei vt credi omnino debeant quæcumque ipsa proposuerit. Primo enim creata est, quia est id quo diuina revelatio nobis applicatur. Secundo est suprema quia supra se solum habet Deum cuius immediata interpres & lingua est. Tertio est infallibilis, quia doctrina eius tantæ authoritatis est, vt credi certò debeat etiam si aliunde non confitetur. Quartò permanens est authoritas illa & quasi habitualis, non autem actualis tantum, est enim etiam quando silet & nihil proponit: denique vniuersalis est quia sine illa nihil omnino credi Fide diuina potest.

Ratio tamen dubitandi multiplex omnino & difficultis est; Primo quia prædicator quilibet priuatus sufficenter proponens obiecta Fidei obligat ad credenda ea quæ proponit, ergo priuatus Doctor est infallibilis authoritatis apud audientes, adeo vt mentiri tunc nequaquam possit alioqui non obligaret, ergo nulla necessaria est regula permanens infallibilis. Deinde posita sufficente propositione per motiuā, obligor credere, ergo vt obliger ad credendum non requiritur alia vlla regula, ino ante Christum & Moysen vera erat Fides, neque tamen vlla erat regula huiusmodi sensibilis & vniuersalis.

Secundo, authoritas huius regule neque purè humana est alioqui esset fallibilis, nec est purè diuina, nam alioqui non esset nisi revelatio insensibili.

Quid per Regulam hīc intellegatur.

Prima ratio dubitandi.

Secunda.

Iis & obscura, regula verò est quā cognoscitur & proponitur clare ac sensibiliter reuelatio: nec est authoritas simili diuina & humana nimis. Ecclesia Spiritum sanctum assistentem habens, sic enim daretur in quolibet actu Fidei vitiosus circulus, vel processus infinitus in regulis: probatur quia, quod Spiritus sanctus Ecclesiam faciat infallibilem ex assistentia sua, est Fidei articulus quem naturaliter non cognoscimus: vnde argumtor, tunc committitur vitiosus circulus in aliqua ratione, quando duas propositiones ignota per se ipsas mutuo probantur, hoc autem contingit in actu Fidei, quia credo Ecclesiam esse infallibilem & Spiritum sanctum illi assistere, quia Deus dixit, & credo Deum dixisse, quia Ecclesia est infallibilis ex assistentia Spiritus sancti, ergo est apertus circulus. Imò regula Ecclesie non potest se ipsam testificari, ergo hic articulus, Ecclesia est infallibilis, habet aliam regulam & hæc aliam, & sic infinitus est progressus. Denique vitari saltem hic non poterit vitiosa petitio principij, tunc enim illa contingit quando duas propositiones æquè ignota per se inuicem notificantur, sed infallibilis authoritas Ecclesie ex assistentia Spiritus sancti, & reuelatio Dei præsertim de tali articulo sunt nobis æquè ignota, secundum scilicet & ex motu credibilitatis æqualiter notificantur, ergo si illæ se inuicem probent erit petitio principij.

Tertia. Tertiò, non videtur posse vitari vitiosus circulus quando Ecclesia probatur esse infallibilis per Scripturam, & Scriptura probatur esse infallibilis per Ecclesiam, non enim recurrere potest ad diuersum genus causalium in quo se mutuo causent, nam & Scriptura regula est per quam cognoscitur Ecclesia, & Ecclesia regula est per quam cognoscitur Scriptura, ergo Ecclesia, & Scriptura sunt sibi mutuo regulæ. Similiter traditio probat Scripturam, & Scriptura probat traditionem, ergo in istis regulis circulus est ineuitabilis.

Quarta. Quartò, regula cognoscendi alterum prius cognoscitur quam per eam aliquid cognoscatur, sed diuina Ecclesie authoritas non prius cognoscitur quam cognoscatur diuina reuelatio de infallibilitate Ecclesie cum infallibilitas Ecclesie cognoscatur per reuelationem, ergo infallibilitas Ecclesie non est regula vniuersalis cognoscendi esse diuinam reuelationem, ergo aliquid credimus quod authoritas Ecclesie diuina non proponit, sed ad summum authoritas eius humana.

Conclusio prima probatur. Dicendum primò est, necessariam omnino esse fidelibus ad credendum in hoc rerum statu authoritatem aliquam omnino certam & infallibilem quæ sit vniuersalis regula omnium credendorum. Conuenient in hac certissima veritate heretici ferè omnes cum Catholicis, quam etiam fusè probant autores statim citandi.

Ratio breuiter sit, quia nemo potest credere infallibiliter id quod Deus dixit si non discernat ea infallibiliter ab iis quæ Deus non dixit, sed nisi detur aliqua regula credendorum infallibilis, nemo nunc in statu rerum in quo sumus scire poterit infallibiliter ea quæ debet credere, neque discernere illa poterit ab ijs quæ non debet credere, vel enim debet immediatè ab ipso Deo hæc addiscere, quod repugnat experientia & statui in quo sumus, cestetque magnis obnoxium incommodis, quia falsas & priuatum factas reuelationes vniusquisque posset obtendere, vel discet à priuato aliquo Doctore, quod fieri sine periculo impostura non potest, nisi vel regulam proponat infallibilem, vel nouum aliquod miraculum ostendat, quod non sit, ergo supposito statu

rerum in quo sine nos miraculis, credimus ea quæ olim reuelata sunt, necessaria est aliqua regula vniuersalis & infallibilis omnium credendorum.

Dicendum est secundò, authoritatem illam Fidei ^{Affert secunda} magistrum, & vniuersalem regulam esse necessariò debere authoritatem aliquam viam, præsentem & sensibilem, quæ proinde nec esse potest sola Scriptura, nec sola traditio, sed sola Ecclesia est index & regula vniuersalis & infallibilis omnium quæ Fidei diuina credimus.

Hoc est primarium & capitale punctum in quo à Catholicis diffident omnes quotquot hæc tenus extiterunt hæretici, hæc enim omnium illis errorum radix & causa est, vt rectè monent Cyprianus lib. de Unitate Ecclesie. Vbi originem caput, & compendium veritatis constituit in eo quod Petri & successorum eius agnoscat authoritas: Augustinus lib. de Vitalitate credendi cap. 16. & reliqui omnes Patres. Vnde de hoc argumento differunt accuratissime Catholici omnes Doctores, verbi gratia eruditissimus Cardinalis Perronius in elegantissimo operi ad regem Angliae, neque illa re illo minor Cardinalis Richelius in aureo libro de methodo hæreticos adducendi ad veram Fidem, Cardinalis quoque Bellarminus, in libris de verbo Dei scripto, & de Ecclesia militante, Sanderus de visibili Ecclesia Monarchia, Hosius in Apologia Fidei, Petrus Soto contra Brentium, Bosius, Valdensis, Valentia, pñllo 7. Suares disputat. 5. & 9. & in libro defensionis contra Regem Angliae.

Ratio certa & efficax est, quia vt fidelis quilibet infallibiliter credat quæ continentur in vera Scriptura & traditione necesse est vt cognoscat duo, primò quænam sit vera Scriptura & vera traditio, secundò quis sit legitimus utriusque sensus: Illa enim duo sunt obscura & controuerla, sed sine regula viuente neutrum eorum potest cognosci, sine illa enim distinguere nemo potest libros Scripturarum quos verè dictauit Spiritus sanctus, ab aliis quos falsò fingit hæreticus, neque scire potero traditionem aliquam esse veram nisi viuens regula id definerit. Deinde certum est sensum Scripturae multiplicem esse, quomodo autem sciāt quis eorum verus sit & legitimus, si per regulam loquenter non proponatur, ergo cūdēns est quod necessaria nobis est animata regula præter Scripturam & traditionem quæ se ipsas non explicant. Deinde necesse est vt in omnibus dubiis Fidei circa Scripturam & traditiones consuli possit authoritas infallibilis, illa si non sit viuens non potest consuli ergo notum est naturæ lumine quod præter regulas inanimas, Scripturam & traditionem necessaria est regula quadam viuens quæ regulas illas duas tradat infallibiliter. Alias octo rationes evidentes habet Valentia pñllo 7. §. 3. ad 13. Dices si potest se ipsam Ecclesia testificari quare non id similiter poterit Scriptura & traditio? dici enim similiter potest, oportet cognosci à nobis veram Ecclesiam, & cognosci à falsa, sicut enim dices quod sine Ecclesia non possum distinguere veram & falsam Scripturam, sic neque potero sine altera regula cognoscere veram & falsam Ecclesiam.

Respondeo manifestam esse disparitatem, quia veram Ecclesiam distinguimus à falsa per motu credibilitatis quæ immediatè docent quænam sit vera Ecclesia, quæ cum sit animata suam probat authoritatem: nulla verò sunt motu quæ potius probent hanc esse veram Scripturam quam alteram, hunc illius esse verum sensum non autem alium. Vnde necessaria est animata regula quæ hoc definit, & ad quam recurrere in omnibus dubiis licet.

Ad

Probatur conclusio

Instantia cui respondeatur

**Solutio
primæ i
onis du
bitandi.** Ad primam Resp. disting. esse illam propositionem, Doctor priuatus sufficienter obiectum fidei proponens obligat ad credenda ea quæ proponit, si ea proponat vel nomine totius Ecclesiæ, vel cum aliquo signo diuino, concedo, si proponat illa tanquam ex se ipso, & sine ullo miraculo nego; Nam authoritas Doctoris priuati quoties loquitur tantum ex se ipso, nulla omnino est, unde nego consequentiam hanc, ergo non requiritur regula permanenter infallibilis in eo rerum statu in quo absque nouis miraculis obligamur credere; est enim necessaria vt dixi authoritas fidei magistra, per se ipsam infallibilis quæ tunc obliget credere quando sine nouis signis proponuntur credenda. Deinde fateor quod facta sufficienti propositione reuera obligor credere, sed nego illam sufficientem propositionem in statu rerum alter fieri quæ per regulam Ecclesiæ, quia omnia motiva credibilitatis (vt dixi) ostendunt tantum immediatæ quod sequenda sit Ecclesia Christiana, imò si Ecclesiam nunc tollas nullum exhibetur nobis motivum sufficiens credibilitatis, in quo non sit periculum aliquod impoturæ. Ante Christum & Moysem aliqua semper fuit regula viuens vt postea dicam agens de Pontifice.

Secundam. Ad secundam Respondeo non esse in hoc Fidei progressu circulum villum vitiosum, neque processum infinitum, neque petitionem principij.

Et primò quidem quod ad circulum illum attinet de quo tam grauis censetur esse contouerter hoc vnum videtur sufficere quod prima questione dictum sèpè est, circulum vitiosum tunc duntaxat esse in cognitionibus & discursibus, quoties duo æquæ ignota eodem modo se inuicem certificant & probant in eodem genere causæ, fateor quidem nihil ab homine Christiano credi quod non creditur propter Dei reuelationem, & propter Ecclesiæ authoritatem, credo enim Ecclesiam esse infallibilem, quia Deus dixit, & credo Deum dixisse, quia Ecclesia infallibiliter hoc proponit, neque tamen ibi est circulus, quia primò quidem reuelatio probat infallibilitatem Ecclesie vt ratio formalis, & infallibilitas Ecclesiæ probat reuelationem vt regula ministerialis; eo modo quo in physica dicitur quod causa instrumentalis non influit nisi virtute cause principalis, & eodem cum ipsa influxu influit, & in moralibus authoritas Regis proposita per authoritatem magistratus ab ipso instituti, sic me mouet ad obediendum, vt neutra moueat sine altera, non enim obedio magistratu, nisi quia Rex à quo ille institutus est, proponit nobis per illum id quod vult, nec obedio Regi nisi prout eius voluntas inotescit mihi per magistratum.

Deinde non est verum quod Dei reuelatio, & infallibilitas Ecclesie sint æqualiter ignota, quia in hac materia hoc est diligenter obseruandum quod motiva credibilitatis omnia immediatæ probant hanc esse veram & infallibilem Ecclesiam quæ omnium credendorum regula esse possit, hac enim cognitione posita Ecclesia vera ac infallibilis venio in cognitionem reuelationis, & per reuelationem. Probo deinde à priori Ecclesiam esse infallibilem regulum credendorum sicut ergo progressus ille demonstratus vitiosus non est in quo per risibilitatem notam ex effectibus probo rationale, & per rationale probio à priori risibile, sic non est vitiosus ille progressus Fidei in quo per authoritatem Ecclesie notam ex motiis, probo Dei reuelationem, & per reuelationem probo à priori authoritatem Ecclesie. Fateor itaque semper esse vitiosum circulum, quoties duas propositiones ignotæ se mutuò probant non esse circu-

lum si duæ propositiones se mutuò probent quarum una sit aliunde nota, quæ per aliam illam propositionem.

De progressu infinito in regulis nihil est quod addam, quia sicut reuelatio ita est ratio formalis credendi, vt non creditur nisi propter se ipsum ut rationem formalem credendi, sic Ecclesia ita est regula, vt non creditur propter aliam regulam, sed in ea vt regula intellectus sifat ultimæ. De petitione principij non restat difficultas, quia negauit duas illas propositiones, Ecclesia est infallibilis, & Deus dixit Ecclesiam esse infallibilem, esse æquæ ignotæ, cum motiva credibilitatis prius & immediatus probent infallibilitatem Ecclesie.

Ad tertiam Respondeo eandem etiam valere resolutionem pro Ecclesia & Scriptura quæ se inuicem probant in ratione regulae.

Primò enim non se probant in eodem regulae genere cum Ecclesia tanquam animata regula probet Scripturam, esse regulam inanimatam, & Scriptura ut regula inanimata confirmat Ecclesiam regulan viventem. Deinde quod caput est Ecclesiæ regula viventis authoritas probatur immediatus & prius per motiva credibilitatis, & deinde sic cognita probat Scripturam, quæ in diuerso postea genere probat Ecclesiam.

Ad quartam similiter Respondeo necesse omnino esse vt authoritas Ecclesie saltem humana prius cognoscatur per fidem acquisitam, quam cognoscatur reuelatio per Ecclesiam ut regulam. Non est autem necesse vt authoritas Ecclesiæ diuina, prius fide diuina cognoscatur, quæ reuelatio Fide diuina cognoscatur per ipsam. Deinde absolutè nego esse necesse vt regula & causa cognoscendi prius cognoscatur actu distincto quæ cognoscatur aliud propter ipsam: nam sèpè contingit vt aliqua duo cognoscantur eodem actu, quorum tamen vnum sit causa cognoscendi alterum, verbi gratia cum effeta cognoscitur in causa tanquam in medio prius cognito. Dico itaque authoritatem Ecclesie, & diuinam reuelationem cognosci eodem indiuisibili actu Fidei, cum mutua tamen prioritare rationis ita vt reuelatio prius ratione cognoscatur in ratione motiui, & authoritas Ecclesie prius in ratione instrumenti proponentis reuelationem.

§. II.

*Quidditas, nota, authoritas Ecclesie, prout est
Fidei regula.*

Habemus quod soli Ecclesiæ conuenit propria ratio regule vniuersalis & infallibilis omnium credendorum, nunc cum ratio illa regula conuenire non possit Ecclesiæ nisi ei quam instituit ipse Christus, sequitur vt dicam quid illa sit, quibus rationis possit discerni ab Ecclesijs falsis, quæ sunt synagogæ satanæ, & quanta eius authoritas ac potestas sit. Explicant autem ista omnia fuisse præter ceteros Suarez *disputatione nona*, Valentia p. 7. §. 16. & sequentibus, Bellarminus in libro de Ecclesia militante, & eximiè Cardinalis Richelius in libro Methodi, nihili pauca hæc satis erunt.

Dicendum igitur primò est, vulgarem Ecclesie definitionem optimam esse, requiri ad eam certas aliquas notas evidentes, quibus infallibilitate dignosci possit, quas orates evidens est soli Ecclesiæ Romanæ conuenire.

Prima pars, Ecclesiæ definitionem vindicat à Prima
calumniæ, est enim cœtus hominum vera in Chri-
Paris.

stum fide, ac communione vnius sacrificij & sacramentorum, sub uno communis capite Christo, & sub eius vicario Pontifice Romano colligatus.

Ratio est, quia ut constet essentia tota Ecclesiæ distinguui debent in ea tria, primum est veluti materiale, secundum interna forma & velut anima, tertium exterior membrorum omnium quæ eadem informantur anima compositio & colligatio materiale ut explicetur, dicitur cœtus plurium hominum, qui conficiunt corpus Ecclesiæ, id est Christi Domini, quibus dicit Apostolus: *Vos estis corpus Christi & membra de membro*, id est inveniunt membra. Interna forma & velut anima constituens Ecclesiam Dei viui, est vera in Christum fides: *Vnum corpus, unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae, unus Dominus, una fides unus baptismus, unus Deus & Pater omnium qui est super omnes & per omnia, & in omnibus nobis*, ut habetur Ephesiorum 4. Denique compositio membrorum & colligatio consistit in externa professione Fidei, participatione sacrificij eiusdem & sacramentorum, sub eodem capite visibili qui est Pontifex, & potissimum inuisibili qui est Christus, iuxta illud Apostoli ibidem: *Veritatem autem facientes crescimus in illo per omnia qui est caput Christus*. Vnde concluditur pertinere ad Ecclesiam illos omnes qui eandem interius fidem habent, & eam exterius profiterentur, qui sacrificium idem offerunt, eadem participant sacramenta, & idem caput visibile agnoscunt eique subiacent: Vnde ad Ecclesiam nullo modo pertinent haeretici nec Schismati, nec Catechumeni: peccatores autem & excommunicati membra sunt Ecclesiæ sed putrida.

Tertia pars.

Secunda pars, asserit Ecclesiam cognosci omnino posse ac infallibiliter discerni à Synagogis satanæ, quod naturæ lumine notum esse probat eruditissime Richelius & ex dictis de necessitate evidentia credibilitatis manet evidens, Deus enim obligat ad veram Ecclesiam sequendam extra quam nemini via patet ad salutem, sed non potest ad eam obligare nisi per signa infallibilis reddat eam visibilem, adeo ut sensibiliter & quasi visibiliter pateat nobis quænam illa sit, ergo notum est naturæ lumine quod Ecclesia certè & evidenter cognosci potest à quolibet homine, quia *in sole posuit tabernaculum suum*, id est in manifestatione posuit Ecclesiam, ut loquitur Augustinus in Psalmum 14. & Epistola nonagesima sexta. *Ipse est* (inquit) *Ecclesia in sole posita*, id est *in manifestatione usque ad terminos terra*: Ut autem cognoscibilis eo modo sit Ecclesia necesse est quasdam illam habere notas, ex quibus planè manifestetur, has notas vulgo dicunt Theologi esse quatuor ut sit vna, ut sancta, ut Catholica, ut Apostolica.

Prima quod sit vna.

Primo vna esse debet, ita ut de illius essentia sit summa & perfecta unitas, vbi enim definit aliquid esse vnum definit etiam esse, tolle unitatem, tollis entitatem de cuius ratione intrinseca unitas est, consistit autem unitas Ecclesiæ, in eo quod omnia eius membra consentiant in vnam fidem & doctrinam, vnum habeant caput, idem sacrificium, eadem sacramenta: *Extra dominum hanc* (inquit Hieron.) *quisquis agnum comedit nisi prophanus est*.

Secunda quod sit sancta.

Secundo, essentialis est Ecclesiæ veræ sanctitas, habet enim caput sanctissimum, fidem, doctrinam, leges sanctissimas, multa etiam membra valde sancta, cum extra eam nemo possit esse sanctus, ut dixi ex Hieronymo, & merito Cyprianus Ecclesiæ applicet quod dictum est Rahab à Iosue: *Quicunque exierit osium domus tua, reus erit*.

Tertio, essentialis ei est unitas, est enim Catholica & ut recte notat Augustinus: *Hic proprius eius character, hoc verum nomen est*, unitas enim est ratione temporis quia duravit ab initio saeculorum, & durabit in finem, quia thronus est regis Christi cuius regni non erit finis: neque aduersus Ecclesiam præualere poterunt portæ inferi. Ratione locorum quia nullus est locus in terris quod lux veritatis pro aliquo saltem tempore non peruerteret: ratione saluandorum, quia extra corpus hoc neminem vivificare potest Spiritus Christi: ratione doctrinæ, quia intra eam omnia Fidei dogmata deposita sunt. *Statu felix Ecclesia* (inquit Tertullianus lib. de prescriptionibus cap. 38.) cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine profuderunt, ubi Petrus passioni Dominica coequatur, &c.

Quarto, necesse est ut sit Apostolica, quia post Christum ab Apostolis initium habuit, & per illos transmissa est ad nos incorrupta, eorum enim doctrinam habet, & continuo Episcoporum successione ad nos sine villa interruptione propagata est, quæ certa est & infallibilis Ecclesiæ veræ nota, quia Ecclesia illa esse non potest falsa quæ continua serie ab Apostolis ad nos propagata est. Vnde

Quarta pars, manifesta est, notas illas omnes vni conuenire Ecclesiæ Romanæ, quæ sola inter omnes pars. est vna, sancta, Catholica, & Apostolica, alia omnes ab ea diuersæ, sunt haereticæ, clericalæ, diabolicae. Illa videlicet sola ostendere potest unitatem cum eandem vbiique Gentium fidei profiteatur, idem offerat sacrificium, eadem sacramenta tribuat, idem caput habeat in terris visibile locum tenens capitis inuisibilis, alia omnes Ecclesiæ neque fidem habent vnam cum pro libito aliæ vnum credant, alia aliud, neque sacrificium, neque caput. Illa ostendere potest sanctitatem omnium legum, omnium dogmatum, & plurium etiam membrorum, in illa est unitas temporum quia durat ab initio, locorum quia vbiique Gentium sparsa est, dogmatum quia nihil est ad salutem necessarium quod illa non doceat. Denique antiquitatem ab Apostolorum æate deriuatam & continua serie propagatam illa sola probare potest, quod sèpè monui esse argumentum certissimum veritatis, hoc autem habet Ecclesia Romana inter cuius Episcopos, neminem primum inuenies nisi sanctum Petrum, ut meritò concludere debeat quisque cum Irenæo lib. 3. cap. 3. Sed quoniam longum est omnium Ecclesiæ numerare successiones, maximæ, & antiquissimæ & omnibus notissimæ, à glorioissimis Apostolis Petro & Paulo Roma constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum prouenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui per sui placentiam malam, vel vanam gloriam præter quam oportet colligunt, ad hanc enim Ecclesiæ propter potentiores principes unitatem oportet omnem conuenire Ecclesiæ, in qua semper ab iis qui sunt vindicatae congruata est ea quæ ab Apostolis est traditio.

Affertio secundum, authoritatem Ecclesiæ ad propoundeda obiecta Fidei alteram esse humanam duntaxat secunda. qua vnum est ex motu credibilitatis, non autem regula Fidei: altera est diuina & infallibilis ex assistentia Spiritus Sancti omnino certa & indefectibili, & hæc est regula omnium credendorum, consistens in eo quod antiquas revelationes infallibiliter explicit, non autem quod proponat nouas.

Prima pars, statuit humanam esse in Ecclesia auctoritatem in eo genere maximam, qua vnum sit motuum

motuum credendi, probatürque, quia motiu credibilitatis haec tenus exposita immediate ostendunt maximam esse autoritatem illius Ecclesie, cuius doctrina sit adeo pura, adeo efficax, & prophetica, in qua tot sint Doctores tot Martyres, tot viri sancti, tot miracula, & omnis generis opera diuinitatis patrata cactus enim hominum huiusmodi praesidijs instructus magnam in loquendo habet autoritatem: ergo Ecclesia praeceps ut est cactus visibilis cum tot motiu credibilitatis etiam abstrahendo ab assistente Spiritu sancti magnam habet autoritatem in proponendis Fidei articulis.

Secunda pars, tribuit Ecclesia autoritatem etiam diuinam ex perenni assistentia Spiritus sancti propter quam nunquam errare possit proponendo ea quae credi debent, probatur a doctoribus Catholicis. Primum ex Christi promissionibus Matth. 16. Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praeuenient aduersus eam, & rursus si Ecclesiam non audieris sit tibi sicut Ehrnus & publicanus & Marchae ultimo, ecce ego vobis cum sum usque ad consummationem seculi. Deinde probant ex Apostolorum suffragijs, Actorum 3. Vixum est Spiritus sancto, & Nobis, 1. ad Timotheum. 3. appellatur Ecclesia columna & firmamentum veritatis, quae aliaque testimonia clarissima sunt: Patres infinitum esset referre de quibus dicam aliqua §. sequenti. Ratio autem facilis est, quia necessaria est, ut dixi, regula quae infallibiliter proponat credenda, sed hoc fieri non potest sine autoritate prouersus infallibili & diuina, si enim errare potest, non obligabit ad credendum infallibiliter, illa regula Ecclesia est, non autem Scriptura sola vel traditio, ut probauit, ergo Ecclesia in proponendis credendis autoritatem infallibilem habet & diuinam, quam sine assistente iugiter Spiritu sancto habere nequit.

tertia pars proponatur.

Terteria pars, explicat quid Ecclesie autoritas certò proponat & definiat, non enim nouas proponit reuelationes, sed ea solùm definit & explicat quae a Deo reuelata sunt primis Ecclesie fundatoribus, quia videlicet dixit illis Christus quod Spiritus sanctus omnem veritatem eos esset edocerens. Ille autem sic edocens Apostolos non solùm reuocauit eis in memoriam ea, quae a Christo audiuerant, & quorum erant oblieti, neque solùm ea declarauit & explicauit quae audiuerant a Christo vel legerant in Scripturis & non intellexerant, sed multa etiam illis de nouo reuelauit, quae nec audiuerant a Christo neque contenta erant in Scripturis: nunc autem assistens Ecclesia Spiritus sanctus, non sic se gerit, nihil enim nouum reuelat cum Apostolis omnia dixerit alioqui falso dixisset Christus, Ille cum venerit docebit vos omnem veritatem, assistit ergo Ecclesie declarando & explicando Scripturas & traditiones, in quibus explicandis & proponendis errare nunquam Ecclesia potest, munus videlicet eius proprium est definire infallibiliter, illa quae a Deo reuelata sunt, non proponendo nouam doctrinam sed declarando tantum eam quae in Scripturis, vel traditione, vel in aliqua propositione vniuersali de fide contenta erant: Vnde fit ut post Ecclesie definitio nem explicite illa eadem credantur quae prius creditur implicitè tantum & confusè.

Ex quibus colligi potest quomodo verum sit quod Ecclesia nihil definire possit, cuius definiendi fundamentum non habeat, vel in Scripturis, vel in traditione, vel in conclusione evidenti ut docet Vasques prima parte disputat. 224. cap. 3. & 4. Nam hoc non videtur esse absolute verum, quia Ecclesia ex multis sensibus, quos habere Scriptura potest, ita ut dubium sit quem ex illis intenderit Spiritus sanctus,

infallibiter eligere potest unum modò evidens non sit quod Scripturæ verba talem sensum habere nequeant, potest videlicet Ecclesia reddere certum & infallibilem sensum illum Scripturæ, qui prius erat dubius & non erat magis probabilis, quam alter ille sensus quem habere alioqui possent eadem verba. Fateor ergo nullam a Spiritu sancto nouam reuelationem Ecclesie tradi, sed edocetur tamen noua explicatio veritatis reuelata. Quo in sensu recte dicitur quod reuelatio Ecclesie consummat reuelationem prius factam in quo aequaliter nouæ reuelationi, quoad obligationem credendi explicite illa quæ prius confusè solùm credebantur.

§. III.

In quam Ecclesia parte residat autoritas illa diuina & infallibilis definiendi obiecta Fidei.

Status
questio-
nis. Ecclesia ergo illa quæ interpres est & lingua loquenter Dei, non potest proponere nobis ea quæ a Deo accipit, nisi vel loquatur secundum omnia membra sua coniunctim sumpta vel secundum singula sumpta separatim, vel secundum unam aliquam sui partem determinatam, cui Deus loquatur immediate. Primum est impossibile, quia tota Ecclesia non potest loqui simul & congregari: neque minus est impossibile, quia singuli fideles non sunt regulæ infallibilis, sed regulari debent per Ecclesiam: restat itaque tertium ut nimis aliqua Ecclesie illius pars vna vel multiplex talem potestatem habeat ut loquatur infallibiliter, tantæque sit autoritatis ex assistentia Spiritus Dei ut illa loquens, Deus audiatur per interpretem suum loquens.

Merito ergo laborant Catholicæ ut intelligant quænam sit pars illa templi Ecclesie vbi sit diuinum oraculum, utrum videlicet sit summus Pontifex Romanus, vel solus, vel cum concilio, vel solum concilium sine Pontifice. De qua nobilissima & in primis necessaria controversia, disputarunt accuratissime S. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 70. & lib. de regimine Principum: Valdensis lib. 2. doctrinalis cap. 29. & sequentibus, Roffensis art. 25. contra Lutherum, Canus lib. 6. de locis. Turrecremata lib. 2. de Ecclesia. Turrionis contra Sadælem, Caietanus lib. de institutione Pontificis Romani Bellarminus tom. 1. lib. de Pontifice Romano: Perronius lib. 1. ad Regem Anglie, Salmeron tomo 3. parte 4. tratt. 5. & sequent. Augustinus Triumphus tomo integro de potestate Pape: aliquæ plures scriptis de hoc arguendo libris.

Mihi de re grauissima quæ alterius posset esse instituti, tria videntur posse sufficere hoc loco, primò quod Pontifici verè competat autoritas infallibilis definiendi omnia quæ ad fidem spectant, secundo quod conueniat illi soli etiam independenter a Concilijs non autem Concilio sine Papa: tertio quomodo per seuereret. Quod autem vterius quarti poterat ad quænam alia vel primariò, vel secundariò illa potestas se extendat, pertinet ad alias materias: nam suprema eius & primaria iurisdictio in foro interno quatenus complectitur reseruationem casuum, abolutionem peccatorum, distributionem indulgentiarum, spectat ad tractatum de poenitentia suprema iurisdictio in foro externo Spirituali & Ecclesiastico quæ directiua est, dispensatiua, & coactiua, tractatur in materia de legibus, & de censuris, quæ omnia hic omitto ut de sola dicam regula Fidei.

§. III.

ASSERTIO PRIMA.

DE PONTIFICE.

Quod *authoritatem habeat infallibilem definiti omnia qua ad Fidem spectant.*

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primæ, quia communis hæc doctrina de principatu Papæ in totam Ecclesiæ, fundatur in eo quod Petrus accepit à Christo principatum spirituale in totam Ecclesiæ quod ad ea quæ pertinent ad Fidem & mores, hoc autem non videtur verum, quia non probatur ex scripturæ locis quæ affiri solent, & multipliciter explicantur, ut quando dicitur *& super hanc Petram adificabo Ecclesiæ meam*, aliqui enim Patres intelligendum hoc putant de fide Petri, non de ipso Petro, alij autem non intelligunt nisi Christum, qui solus est dicitur Ecclesiæ fundamentum. Deinde multa ex Scripturis tollunt hunc primatum Petro verbi gratia Actorum 8. Apostoli Petrum & Ioannem mittunt ad Samaritas, & Paulus ad Galatas cap. 2. *Cum* (inquit) *venisset Cephas Antiochiam in faciem ei restitu*, reprehensibilis enim erat, ergo Petrus neque supremum habebat principatum, nec erat infallibilis: Imò ibidem afferit Paulus quod creditum erat Petro Euangelium circuncisionis, sibi autem præputij, non erat ergo Pastor vniuersalis. Deinde Apostolos pares fuisse in honore ac potestate sacerdote Patres afferunt præsertim Cyprianus & Hieronymus: & sane quod Paulus omnino æqualem cum Petro auctoritatem habuerit, satis apertum videtur in doctrina Patrum & Conciliorum, Clementis Romani, & Epiphanij verba expressa sunt. Probatürque quia, certum est Apostolos omnes accepisse à Christo non solum potestatem ordinis, fuerint enim consecrati ab ipso Episcopi, sed etiam iurisdictionem ab eo accepunt vniuersalem in omnes Gentes: *Predicare Euangelium omni creatura*: neque illa in recessu fuisse Petro, neque illo inferiores, vnde Paulus profitetur se nihil accepisse ab homine neque per hominem, etiam ab ijs qui sibi videbantur aliquid esse, sed immediatè ab ipso Christo accepisse Apostolatum: Ergo falsum est Petrum constitutum fuisse Monarcham vniuersalem cum ab eo non dederent Apostoli.

Secunda

Secundò posito etiam quod datus fuerit ille principatus Petro & cura pascendi gregem non sequitur tamen quod ad Romanos omnes Pontifices ille sit transmissus.

Primò enim quare Romanus potius Episcopus successor est Petri, quæcumq; alias Episcopus quandoquidem Petrus Pastor erat, & Episcopus vniuersalis. Imò quare Romani potius Episcopi hæreditabunt Petri potestatem cui successerunt in Episcopatu Romano, reliqui vero Episcopi, non hæreditabunt potestatem aliorum Apostolorum, quibus itidem in Episcopatu successerent. Deinde controversia fuit sacerdotissimè, ac valde dubia electio Pontificum Romanorum, verbi gratia temporibus Urbani VI. anno 1378. tunc enim electus statim est Clemens VII. quem multi non sine magna causa credebant esse verum Pontificem: neque multò post tres fuere Pontifices Gregorius XII. electus Romæ in Urbani locum, Benedictus XIII. electus Auenione, Ioannes XXIII. electus à Concilio Pisano qui omnes à Concilio Constantiensi depositi sunt & electus in eorum locum est Martinus V. modo extraordinario,

vnde non videtur potuisse tunc esse villa eius auctoritas, angetur autem inde difficultas, quia fieri potest ut aliquis eligatur dignitatis huius incapax, verbi gratia si mulier eligatur, si homo non baptizatus, tunc enim ille si definiet aliquid quod vniuersam obligaret Ecclesiæ errare pro certo posset: ergo errare ille potest qui habetur Pontifex Romanus. Quod etiam confirmatur, quia ut sit certum de Fide, id quod definit Romanus Pontifex debet esse de Fide hunc esse Romanum Pontificem, hoc autem esse non potest certum de Fide, quia nec in Scripturis, nec in villa traditione habetur quod Alexander legitimè fit electus, vel etiam quod sit baptizatus.

Tertiò, non videtur dubium quin Pontifex possit, si velit determinare aliquid, quod cognoscat esse erroneum.

Primò enim interius potest hæreticus esse Pontifex, & suum errorem persuadere velle toti Ecclesiæ, nihil enim impedit cum sit liber. Secundò in multis quæ toti Ecclesiæ proponit decipi etiam potest, verbi gratia in canonizatione sanctorum, in approbatione religionum, nec enim est de Fide S. Carolum esse in cœlo, vbi enim hoc est reuelatum: & multæ religiones approbatæ, improbatæ postea sunt ab ipso Papa. Imò cum in his omnibus vti debeat accurate quodam studio & diligentia: Quomodo utrumque non poterit omittere cum sit liber, aut etiam tuq; à testibus decipi, quorum ipse operam tunc necessariè requirit. Præterea in multis sacerdotiis casibus narrant fidelissimi Authores errasse Pontifices etiam contra fidem, nam Libertius & Honorius subscrivunt, ille Arianorū errori, iste Monothelitarum, Cœlestinus III. definitiū matrimonium posse dirimere si alter coniugum labatur in hæresim: Ioannes XXII. dixit animas beatorum ante diem iudicij non videare Dei essentiam. Aliaque plura referuntur, ex quibus concluditur Pontificem Romanum errare posse. Neque solida videtur communis responsio quod errare ille nequeat quoties loquitur è Cathedra, est enim difficile dicere quænam sit, & vbinam terrarum sit Cathedra illa, nisi forte in hominum phantasiam qui nec etiam satis illam possunt distinguere aut definire. Denique saltem in quæstionibus quæ non sunt iuris, sed facti tantum, errare sine dubio potest Pontifex v. gr. in damnandis aut absoluendis hominibus noxiis, in censendis libris, ergo non est tanta eius, & tam infallibilis auctoritas.

Dicendum est tamen primò, sanctum Petrum constitutum esse à Christo vniuersalem & infallibilem regulam totius Fidei, & principem Ecclesiæ in omnibus quæ spectant ad fidem & mores, adeò ut in illis proponendis nunquam potuerit errare. Ita contra omnes omnium temporum hæreticos, afferuere constanter Catholicæ omnium sacerdotiorum, ut latissimè probant auctores citati.

Primò enim proferuntur ad id probandum clarissima testimonia Scripturarum, palmaris sane prorsus est illa vox Christi Matthæi 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram adificabo Ecclesiæ meam*. *Tibi dabo claves regni cœlorum, quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlo*: Quæ verba tam clara sunt tam magnifica, ut ad conuincendas omnes hæreses satis esse possint: Cum perspicuè in illis Christus quasi consortem nominis & officij sui facere videatur S. Petrum, ut loquitur S. Prosper lib. 2. de vocatione gentium cap. 9. *Hec firmissima Petra* (inquit) *ab illa Petra principali communionem virtutis sumpsit & nominis*. Alterum habetur testimonium æquè perspicuum Lucæ 22. *Oraui pro te Petre ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Quibus verbis (inquit S. Leo, serm. 4. de assumptione sua) specialis

specialis Petri cura suscipitur, tanquam aliorum statutus certior sit futurus si mens principis visita non fuerit. Et Augustinus quæst. 75. ex novo testamento, *Pro Petro rogabat* (inquit) *pro Iacobo, pro Ioanne non rogabat*, manifestum est in Petro omnes contineri, rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur; semper enim in proposito populus aut corripitur aut laudatur. Tertium testimonium Ioannis 21. rem plane conficit. *Pasce, oves meas pasce agnos meos: vbi Christus omisssis alijs* (inquit Chrysost. Homil. vtilit. in Ioan.) *Petrum solum alloquitur, curam ei committens fratrum suorum.* Alia plura sunt tūm ex Euangelijs tūm ex actis Apostolorum quæ volens omittit ut meritō dixerit Gregorius magnus lib. 4. Registri, Epist. 32. *omnibus Euangelium scientibus, omnino liquere quod Petro totius Dominici gregis cura commissa sit.*

Secundo, eandem in Petro prerogatiua dignitatis & infallibilitatis agnoscent omnia Concilia, omnes Patres præstern in locis citatis Euangeliorum verbi gratia Cyprianus lib. de vnitate Ecclesiæ, *Exordium ab unitate proficiscitur, primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstretur.* Hieronymus lib. 3. contra Iouin. *Inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Alios dabant plurimos Maldon. in cap. 16. *Marthei, Bellarminus lib. 1. & 2. de Pontifice Canus, Coccius, Sanderus.*

Tertiō, rationes præter Christi voluntatem omnino claram multæ possunt afferri, quia status Monarchicus in quo vnu omnibus imperat, est perfectissimus, idēque decuit ut Deus illum in Ecclesia constitueret quæ videtur ratio Hieronymi nuper citati. Deinde *unitas Ecclesia unitatem exigebat capitis, ut in illa Cathedra unitas ab omnibus seruaretur*, inquit Optatus Mileuitanus lib. 2. Denique ad eius durationem fuit hoc necessarium, nam ad eam requirebatur successio Pastorum in qua tantum momentum reponit Auguſtinus lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. *Teneat me in Ecclesia Catholica, inquit, ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus mandauit, usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdorum.*

Vbi obiter mirari licet recentiorum dogmatistarum nuperum commentum, qui cum primatum Petri aperte non audeant insciari, Chimæricum illum efficeret non sunt veriti, aiunt enim eundem primatum sancto itidem Paulo traditum esse multis scilicet post annis, quām Petro promissus & datus erat, fuisse Petrum & Paulum duo capita Ecclesiæ, sed in vnu caput coalescentia. Quam Chimæram multis clarissimis argumentis amentia conuicerunt Scriptores eruditissimi & nuper è Cathedra Petri hereticos damnauit Innocentius X. Et sanè mirum est venire potuisse in mentem hominibus vigilantibus tale somnium. Primi enim destruitur ex eo totus Petri primatus, nam si æqualem & socium habuit, non fuit igitur caput & primus omnium, neque supra omnes cum saltem non fuerit supra Paulum. Imo sequitur quod maior nunc sit in Pontifice potestas, quām olim fuerit in Petro. Secundo implicat ut eiusdem rei duo adæquatè Domini sint, si ergo tota spiritualis authoritas resideret in Petro, certè illam etiam totam habere Paulus nequaquam potuit. Denique licet etiam nunc Ecclesiæ plures creare simul Pontifices, qui similiter vnu essent Ecclesia caput, quod enim fecit Christus tūm in Ecclesiæ regimine, tūm in Sacramentis, hoc etiam faciendum Ecclesiæ demonstrauit.

Dicendum est secundò, Romanum Pontificem esse verum Petri successorem, & esse in illo totum eius primatum, iurisdictionem, & autoritatem infallibilem, ad ea omnia definienda quæ spectant ad

Tom. I.

Fidem, & ad æternam salutem. Hæc est totius Ecclesiæ Catholicæ, aduersus hæreticos omnes certa sententia, quam citati authores omni probationū genere confirmant. Mihi triplex demonstratio fatis erit.

Prima ista sit, quia si Romanus Pontifex verus & legitimus sit successor Petri, eandem habet potestatem quam habuit ipse S. Petrus, & est Ecclesiæ princeps, & regula infallibilis sicut fuit S. Petrus: sed omnino certum est quod Pontifex Romanus successor est Petri eandem potestatem habens quam habuit S. Petrus, ergo Pontifex Romanus toti Ecclesiæ præst, & infallibiliter definit ea quæ ad Fidem spectant: Minor probatur ex indubitate historijs in quibus habetur proœctio Petri Romam, & à S. Petro usque ad nos certa, & nunquam interrupta series successorum eius; quam tradunt usque ad sua tempora Epiphanius heresi 27. Augustinus Epist. 68. Optatus lib. 2. contra Parmenianum & alij plures deinceps.

Maior ergo probatur, quia suprema illa iurisdiction & authoritas concessa est soli Petro, sed eadem omnino transmissa est ad omnes eius successores legitimos, quod probatur primò ex Scripturis citatis: *Super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, si enim perpetua est Ecclesia, perpetuum etiam fundatum habere debet.* Petrus autem nunc non est fundatum Ecclesiæ illius quæ nunc existit, ergo fundatum illud Ecclesiæ, nunc esse deber aliquis successor Petri, similiter *confirma fratres tuos: pasce oves meas.* Nunquid: nos etiam oves sumus & agni de quibus loquebatur Christus, nunc Petrus nos non confirmat, aut pacit, ergo confirmare debet aliquis qui succedit Petri. Deinde idem afferunt Patres statim afferendi, vnu satis nunc sit Leo magnus sermone de assumptione sua, *soliditas illius Fidei quæ in Apostolorum principe est fundata, est perpetua & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit: Manet ergo dispositio veritatis, &c.*

Denique valent eadem rationes, si enim necesse fuit ut Christus daret primatum propter optimum Ecclesiæ regimen, ad seruandam eius unitatem, ad perpetuatem & successionem, certè necesse fuit ut illud idem regimen successoribus tribueret, eadem enim valent nunc rationes.

Secunda ratio est, quia omnia quæ haberi possunt testimonia de aliqua re à Christo liberè instituta probant primatum illum Pontificis adeò evidenter & magnificè ut mirum sit illum ab aliquibus negari posse cum obtuantur innumerabilium testimoniū nubē.

Primum enim testimonium illudque grauissimum sunt Concilia omnia generalia, quorum nullum omnino est, quin præcellentiam hanc agnoscat Romana sedis super alias omnes sedes, & supra totam Ecclesiam, nam verbi gratia in Concilio Niceno 1. *Can. 2.* sancitur ut omnibus licet appellare ad Pontificem Romanum ut habetur in Epist. 1. & 3. Iulij primi ad Episcopos orientis, & Canone pronunciatur quod Ecclesia Romana semper primatum habuit; sic enim refertur Canon ille à Paschasino in Concilio Chalcedonensi Act. 16. Imo ipse Athanasius in Epistolis ad Marcum & ad Felicem secundum Iuratus refert canones omnino viginti in eo Concilio editos esse in quibus continebantur præiugia Romana sedis, eoque ab hæreticis combustos esse, quorum etiam canonomum meminere alia Concilia & Damasus Papa in rescripto ad Episcopos Mauritaniae.

Neque obstar quod videatur Canone illo 6. de regionibus suis suburbicariis, & Episcopi vrbis Romæ cui etiam non videatur tribui iurisdictione, nisi in regiones suburbicarias id est vrbis Romæ adiacentes, tenuis enim illius canonis is omnino est quem tradit Nicolaus Papa in rescripto ad Episcopos Mauritaniae.

DDD d Epistola

Asserio
secunda
probatur
tribus de-
monstra-
tionibus

Prima de-
monstra-
tio ex suc-
cessoribus
Petri.

Debuit
Petrus ha-
bere ali-
quem suc-
cessorem.

Secunda
ratio om-
nis generis
testes.

Concilia.

Epistola ad Michaelem Imperatorem, nimirum quod non ibi afferatur æqualitas potestatis Episcoporum Alexandrini, & Romani prout iste Papa est & Pastor vniuersalis sed comparari eo loco Episcopum Alexandrinum ut Patriarcham orientis, cum Romano prout Patriarcha est & Metropolitanus occidentis, sic enim speciale quoddam ius habet in Romanam diœcesim simile illi quod habent alij Metropolitanis in proprias Sedes. De regionibus vero subbucarijs multa præclarè disputat eruditissimus Cardinalis Perronius lib. 1. *defensionis Catholicae cap. 27.* vbi obseruat verba illa non haberi nisi apud Ruffinum hæreticum Origenistam, & sanè si vera sint illa voluit duntaxat Concilium dicere retinendam esse Alexandrino Patriarchæ autoritatem in subditis sibi terras, cum parem consuetudinem conservandi eam in suburbanas Romæ seruet Romanus Pontifex ut Patriarcha occidentis & specialis Episcopus virbis Romæ.

Conciliū Chalcedonense.

Pontificum decretales.

Patriarchæ aliarum sedium.

Sancti Patres.

Imperatores Christiani.

Alia Concilia generalia septendecim, nationalia prouincialia plusquam trecenta eadem profertur & confirmant Papæ autoritatem, quorum omnium eadem illa vox est Concilij Chalcedonensis Actione prima, præsente Marciano Augusto Ecclesiastam Romanam esse caput omnium Ecclesiastarum, & Act. 3. Romanam Ecclesiam alijs Ecclesijs præesse sicut caput membris, cui vinea totius custodia commissa est.

Secundum genus testimoniorum petitur ex Pontificum decretalibus, qui nemine contradicente semper eam autoritatem sibi vendicarunt: verbi gratia Iulius primus Epist. ad Episcopos orientis de causa Athanasi, Romanam Ecclesiam omnibus esse prælatam Ecclesijs qua non solum Canonum & sanctorum Patrum sed ipsius Domini voce singularem obtinuit principatum: Idem in omnibus passim legitur Pontificum decretalibus, Clementis, Anacleti, Zephyrini, Callisti. Accedere possunt Pontificibus Patriarchæ omnium sæculorum, qui alijs sedibus præsidentes, Romanam tamen fedem aliarum sedium principem esse professi sunt. Athanasius Alexandrinus Patriarcha non appellavit nisi ad Iulium, ut constat ex eius Apologia: *Vos (inquit) præceptor esque vestros, Apostolicos videlicet præfatis in summitatis arce Deus constituit, & omnium Ecclesiastarum curam habere præcepit.* Idem docent Epistole Chrysostomi Costantinopolitanus Patriarchæ ad Innocentium, Cyrilli Epist. 16. ad Cœlestinum.

Tertium testimoniorum genus petitur ex sanctis Patribus & Ecclesiae doctoribus quos sanè infinitum esset referre. Augustinus Epist. 162. docet viguisse semper in Romana Ecclesia principatum Cathedra Apostolica. Hieronymus epist. 57. Damasum appellat eum piscatoris successorem, in eadem Fidei Cathedra supra quam Ecclesia sit adificata: Cyprianus lib. 4. Epist. 8. Ecclesiam matricem esse Romanam. Eleganter Bernardus lib. 2. de consideratione cap. 7. & 8. *Tu quis es (inquit) Sacerdos magnus, tu summus Pontifex, tu princeps Apostolorum, tu primatus Abel, gubernatus Noë, &c. potestate Petrus, unitio Christus.*

Quartum testimonium sit Christianorum imperatorum, qui agnouerunt in Pontifice Romano, summam autoritatem & Petri Cathedram, Constantinus magnus teste Eusebii in eius vita, & Eugubino libris duobus ea de re. Valentianus in Epistola ad Theodosium præfixa Concilio Calcedonensi: Marcianus in Epistola ad Leonem aperte profertur Romanum Pontificem obtinere principatum Fidei in Episcopatu. Valentianus in nouellis constitutione 131. primum esse Sacerdotum omnium, Carolus magnus, & cum eo Christianissimi omnes Galliarum Monarchæ totius Ecclesie Romanæ perpetui defensores, & Pontificum enes ac clypei non so-

lum verbis, sed armis etiam & edictis, honoribus, & impensis maximis, in propugnanda dignitate illius sedis, reliquos principes autoritate, potentia, pietate, vel æquarunt vel superarunt.

Quintum testimonium ex ipsis etiam inimicis Ecclesie hæreticis peritum videtur esse grauissimum, nam illos initio ferè omnes notum est ad Romanum Pontificem appellasse: quod præstitit Arius apud Athanasium in Epistola ad Solitarios, Petrus Abaillardus apud S. Bernardum Epist. 109. Fortunatus apud Cyprianum lib. 1. Epist. 3. & 4. alios omisso. Hæretico-rum testi- monia.

Hæretico-rum testi- monia.

Prædictum.

Quintum testimonium ex ipsis etiam inimicis Ecclesie hæreticis peritum videtur esse grauissimum, nam illos initio ferè omnes notum est ad Romanum Pontificem appellasse: quod præstitit Arius apud Athanasium in Epistola ad Solitarios, Petrus Abaillardus apud S. Bernardum Epist. 109. Fortunatus apud Cyprianum lib. 1. Epist. 3. & 4. alios omisso. Hæretico-rum testi- monia.

Hæretico

ipsum enim consuluerunt doctissimi Patres Hieronymus Damasius, Cyprianus, Cornelius, &c. Idem fecerunt Concilia ut constat ex Epistolis Augustini & responsis Pontificum ad illas.

Septimum signum est, quod ipsius semper fuit conuocare, gubernare, approbare, confirmare Concilia ut postea ostendam.

Octauum signum est, quod alias Episcopos auctoritate sua in varias Pontifex mundi partes misit, ut constat ex Augustino & Beda.

Nonum signum, quod vbique terrarum habuit vicarios & legatos quibus vices suas committeret, ut ostendunt Turrecremata, Bellarminus, Suares.

Decimum signum & ultimum est, quod Romani Pastoris semper cura fuit infideles quoslibet & haereticos ad Ecclesiam partim invitare, partim reuocare, imo & iudicare, conuincere, excommunicare. Ex quibus sane omnibus clarè liquet quām solidè fundata sit auctoritas illa Patris patrum.

Ad primam ergo Respondeo primatum Petri ex Scripturis evidenter probatum esse: Fides enim & confessio Petri nunquam separantur à sancto Petro ex mente Patrum, nam ille prout tali armatus Fide totius Ecclesiae caput est. Sub Christo capite primario. Actorum 8. mittuntur Petrus & Iohannes ad Samaritas, non quod alij Petro imperauerint sed quod communis omnium consensu iudicatum est exprimere ut ed se conferret Petrus: Paulus Petrum arguit & ei restitutus quamvis inferior esset, quia poterat Petrus esse comprehensibilis ut persona priuata, ex eo quod ne Iudeos scandalizaret, ex bono zelo segregaret se à Gentilibus ad Fidem conuersis, quod Paulo eorum Apostolo erat molestum Petrus Pastor Gentilium erat & Iudeorum, ut constat ex Actorum 18. vbi differens in Concilio Ierosolymitano sit ait Petrus. *Vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis electus per os meum audire Gentes Verbum Euangelij, quamvis igitur Pastor esset vniuersalis de communione Concilio suscepit ab initio curam Iudeorum tantum ipsius Christi exemplo cuius erat vicarius. Quando dicunt aliquando Patres fuisse quod omnes Apostoli fuerunt in honore ac dignitate Patres, duplex in Apostolis dignitas distingui debet, altera quod Christiani erant & oves Christi, secundum hanc qualitatem inferiores erant sancto Petro, & illi subdit, quos Petrus regere ac punire poterat: altera quod Apostoli destinati à Christo ad mundi conuersiōnē secundum hanc aequales Petro erant in honore ac dignitate, & ab eo independentes, cum immediate à Christo accepissent ordinem Episcopalem, & iurisdictionem vniuersalem in omnes Gentes, itavt prædicare vbique possent, vbique baptizare, absoluere, punire, quibus in officijs non poterat eos limitare Petrus, cum eorum auctoritas non minus late pateret, quām auctoritas ipsa Petri. Quod tamen sed omnino improbabiliter negat Turrecremata, reliquis autem omnibus certum & compertum est.*

Sicut etiam certissimè constat ex omnibus Conciliis, ex Patribus, ex Pontificibus ex omnibus haecenus Catholicis Theologis, Canonistis, & Controversiis quod Paulus quamvis scientia, virtute, & Apostolica potestate, inferior non esset Petro, non fuit tamen illi aequalis in dignitate Pastorali & Episcopali potestate vniuersali; erat enim quoad hoc aequè illi subditus ac alij omnes fideles, vnde bis etiam venit Ierosolymam ad eum consulendum & rationem rei reddendam ut superiori, ut vulgo expendunt Sancti Patres, soli autem ausi sunt negare Lutherus, Caluinus, & nuperi dogmatistæ. Omnia vero quæ illi proferunt debent intelligi de dignitate

Tom. I.

Apostolica, & potestate prædicandi, in quibus eriam Petri adiutor fuit Paulus in Romana cathedra & in eo munere ambo Apostoli vicarios sibi elegerunt Linum, & Cletum. Alioqui post mortem Apostolorum illi simul Pontifices fuissent.

Verum in hoc differebat potestas data Petro à potestate vniuersali alijs Apostolis tradita, quod Petri iurisdictionis vniuersalis esset & ordinaria quæ ad eius etiam transibat successores ut probatum est: potestas autem aliorum Apostolorum erat quidem vniuersalissima, sed delegata tantum non autem ordinaria quæ ad successores eorum Apostolos non transibat sed morientibus ipsis tota desineret, sic enim habemus ex Conciliis, ex Patribus, ex Ecclesiæ praxi, ut demonstrabam in tractatu de pœnitentia: concludo cum Augustino lib 2. de Baptismo cap. 1. *Vnde manet inquit, Petrum Apostolatus principatu cuiilibet Episcopatu esse preferendum.*

Ad secundam Respondeo solum Romanum Episcopum non autem Antiochenum, aut alium quemlibet esse successorem Petri, quoad supremam auctoritatem, quia sic probant allata testimonia, & praxis illa Ecclesiæ quam proposui. Aliorum Apostolorum Episcopatus transit ad successores eorum Episcopos, potestas Apostolica non transit ut modo dixi, neque inde sequitur quod solus Romanus Pontifex sit Episcopus, in quo sensu dictum est verè à Gregorio ad Iohannem Constantinopolitanum, cum esse presuliforem Antichristi qui se diceret Episcopum esse vniuersalem, qui nimis diceret neminem Episcopum esse præter se ipsum. Hoc autem Romanus Pontifex non dicit tametsi plerunque à Conciliis nominetur Episcopus vniuersalis, significatur enim duntaxat quod iurisdictionem habet in totam Ecclesiæ. Elecțio Pontificum Romanorum dubia lèpè fuit propter vitiosam electorum voluntatem, sicuti contigit in schismate Vrbani VI. sed non inde sequitur quod auctoritas supremi Pastoris. Iam nulla sit, quia transiit ad eos qui legitimè sunt electi, iuxta modum, quem esse apertissimum pro temporum varietate iudicauit Ecclesiæ, quemadmodum temporibus Concilij Constantiensis contigisse certum est. Quod additur de illo qui eligeretur incapax soluitur negando id contigisse vel contingere inquam posse ut permitat diuina prouidentia incapacem aliquem eligi, qualis esset mulier, aut fortassis homo non baptizatus de quo postea videro. Imo ex suppositione quod ille talis sic eligetur, nego permittere tunc posse Deum ut in Fidei rebus definiendis vel etiam in alijs quæ ad mores pertinent erreret ille quem Ecclesiæ communiter habet pro Pontifice, quia Deus omnimodam promisit Ecclesiæ suæ infallibilitatem, ideoque spectat ad Dei prouidentiam impedire ne is quem Ecclesiæ Pontificem agnoscat inquam erreret etiam si non sit reuerè Pontifex alioqui erraret Ecclesiæ, quod nunquam potest contingere. Quomodo autem sit de Fide hunc esse Pontificem quem agnoscat tota Ecclesiæ dicitur quæst. 3.

Ad tertiam, generalis solutio esse potest Pontificem errare posse liberè in ijs quæ sentit aut dicit loqui ex Cathedra, id est in ijs quæ toti Ecclesiæ proponit obligans ad ea credenda, nam loqui ex Cathedra est loqui ut superiorum, obligando ad tenendum quod imperatur. Et hoc probat Primo promissio ipsius Christi orati pro te Petre ut non deficiat Fides tua, loquitur autem ibi de Petro non prope est persona priuata, sed prout est caput Ecclesiæ. Secundò munus Pastoris, & tu aliquando conuersus confirmā fratres tuos. Tertiò firmitas & infallibilitas Ecclesiæ Tu es Petrus immobilitas

Conuocatio Conciliorum.

Missio Episcoporum.

Vicarij & Legati Papæ.

Declaratio hereticorum.

Soluuntur obiecta contra primatum Petri.

Paulus subditus erat s. Petro.

Apostolij orum aliorum iurisdictionis erat delegata, non ordinaria.

Pontificis Romanus non est solus Episcopus.

Contingere non potest ut eligatur incapax.

Quid sit loqui ex Cathedra.

immobilis nimurum Petra, & nescia in errorem flecti. Vnde implicat ut erret in ferendis legibus, in approbandis Religionibus, in sanctis canonizandis quos toti Ecclesia proponit venerandos, ut probabo postea. Neque in huiusmodi casibus prouidentia Dei potest permettere ut diligentiam omittat necessariam, vel ut fallatur ab ijs quibus confidit, tunc enim vel non definiat quod est ipsi liberum, vel non falleatur in ijs quæ definiat, quod non est illi liberum: sic enim contigit ut cum statuisset Iohannes XII, definire quod animæ beatorum ante diem iudicij non vident Dei essentiam, repentina casu mortuus est. Lapsus autem illi omnes Pontificum qui ab aduersariis Ecclesia passim iactantur meræ sunt imposturae, ut Baronius clarissimè probat in Marcellino, Liborio, & Honorio, & si veri essent, certè priuatus eorum error non noceret infallibilitati Cathedrae Petri, ad quam satis est quod nunquam vel contigerit, vel contingere potuerit ut Pontifex errorem manifestum aut non manifestum proponere potuerit toti Ecclesia, obligans eam ad illum credendum, quia hoc esset loqui ex Cathedra, ex qua quoties loquitur Pontifex non loquitur nisi verba ipsius Christi.

Quod addunt noui dogmatistæ posse Pontificem errare, in ijs quæstionibus quæ iuris non sunt, sed facti tantum, distinguunt debet, nam in ijs quæstionibus facti quæ nullam habent connexionem cum Fide, & in quibus totam Ecclesiam non obligant Pontifices; fateor illos decipi aliquando posse per eorum malitiam quos audiunt: sed in ijs quæstionibus facti quæ connexæ sunt cum rebus credendis & in quibus tota credere aliquid obligatur Ecclesia, stultissimum est dicere quod errare possit Pontifex, quia quoties totam obligat Ecclesiam ad aliquid credendum, non est minus infallibilis in quæstionibus facti quam in quæstionibus iuris. Videant enim aduersarij, quid ex eorum sequatur peruersissima Theologia. Si enim verum esset quod nulla in quæstionibus facti debet fides Petro adhiberi, non definit ergo infallibiliter hunc librum Euangelij esse verum Matthæi & Canonicum Euangelium: non ergo certum est quod Concilium Tridentinum est verum Concilium: Dicere igitur potest quilibet quod Caluini & Lutheri libri Catholici sunt, & immeritè dannati, nam hæ omnes sunt quæstiones facti, quas puderet dicere non esse certè definitas.

S. V.

ASSERTIO SECUNDA.

DE PONTIFICE.

Quod autoritatem habeat infallibilem, etiam sine Concilio, & supra Concilium.

Pontifex
definit in-
fallibiliter
certa: in
Concilio.

EX ijs quæ probata sunt hæc tenus duo manent infallibiliter certa: Primum est quod Pontifex ita est infallibilis Fidei regula, ut solus sine vlo Concilio definire possit Fidei articulos, quos æquæ teneantur credere, ac si definisset illos Concilium. Hoc enim directè probant omnia quæ hæc tenus attuli: Nam Pontifex (ut ostendi) verus est successor Petri cui Christus totum commisit gregem, cui assistentiam infallibilem est pollicitus: *Tu es Petrus, confirma fratres tuos: Orani pro te: Pasce agnos meos*, ergo Pontifex quando solus est sine Concilio habet infallibilitatem quam habuit ipse Petrus, id est omnitudinem. Deinde id probant allata testimonia, & allata decem capita usus Ecclesia vbi liquet Pontificem in

spiritualibus esse principem & pastorem vniuersalium, potest igitur infallibiliter & absque periculo erroris regere commissos sibi subditos. Denique manifestum est quia quoties incidit dubia Fidei, debet aliqua regula infallibilis illa soluere, sed non possunt cogi semper Concilia, ergo Pontifex infallibiliter potest illa soluere, est igitur infallibilis. Quod etiam demonstrant innumera decreta Fidei per Pontifices condita, demonstrant omnium Doctorum Ecclesiæ interrogata, qui quoties dubium aliquid erat, nihil habebant tutius quam ut oracula consulerent Cathedrae Romane.

Secundò, certum etiam est quod Concilium innatum Pontifici, id est sequens instructionem Pontificis & ab eo confirmatum, est vera & infallibilis tunc est Fidei regula: si enim Pontifex solus tantam habet autoritatem, quanto magis eam etiam habet iunctus Concilio, & totam illi autoritatem suam communiancis.

Difficultas ergo duplex superest eaque celeberrima. Primo utrum sicut Papa sine Concilio infallibilis est autoritatis quoties solus aliquid definit, ita etiam Concilium definiens aliquid sine convocatione, instructione, confirmatione Papæ sit infallibilis autoritatis. Secundò, utrum Concilium habeat autoritatem aliquam supra ipsum Papam ita ut possit illi iubere, punire, deponere tanquam vere subditum toti Ecclesia congregatae quamvis sit superior singulorum membrorum Ecclesiæ: sicut in multis religionibus generalis præpositus, singulorum religiolorum superior est, non autem religionis congregatae.

Ratio autem dubitandi primò est, quia si autoritas Concilij sine Pontifice nulla est, autoritas autem Pontificis sine Concilio est infallibilis frustra omnino coguntur Concilia in Ecclesia, cum ex illis non sit maior autoritas decretorum, quam si a solo Pontifice ferrentur. Deinde semper aliqua est autoritas infallibilis in Ecclesia, ergo illa saltem mortuo Pontifice debet esse in Concilio, vel certè tunc illa nullibi est, & nulla est. Deinde tota Ecclesia est infallibilis, sed Concilium generale legitimè congregatum, est ipsa Ecclesia, cum eam repræsentet, ergo est infallibile ante villam etiam Papæ confirmationem. Præterea si verum est nullam esse autoritatem Concilij sine Papa, vanum est quod Patres Concilij sepiissimè loquuntur ut iudices, anathema dicunt ijs qui contraria fenserint, sunt enim duntaxat conciliarij Pontificis, neque aliud villum munus habent, nisi proponere Pontifici quid faciendum esse videatur, quibus auditis liberum sit Pontifici approbare illud vel damnare. Denique multa sunt Concilia tū generalia tū prouincialia magnæ apud omnes autoritatis, quæ à nullo Pontifice leguntur confirmata. Imò in alijs multis Concilijs executioni mandantur de cœta, & rei aliqui puniuntur, antequam iudicium expeditur Pontificis, v.gr. in Concilio Nicæno iudicatur in exilium Arianus cum sex Episcopis: in Ephesino depunitur & ejicitur Nestorius: in Chalcedonensi Dioscorus, &c.

Secundò, Concilium totam repræsentat Ecclesiam, sed Ecclesia tota superior est autoritatem habens in ipsum Papam, ergo Concilium est supra Papam id est autoritatem habet in ipsum Papam: Minor ex varijs primū probatur Scripturis, nam Matth. 18. Potestas clauium traditur Apostolis Ecclesiam totam repræsentantibus, eo modo ac data illa fuerat Petro Matthæi decimo sexto, ergo illi etiam possunt imperare Petro. Imò ibidem remittuntur omnes Christiani ad iudicium Ecclesie: *Si peccaverit in te Frater tuus & cap. dic Ecclesie*. Pontifex autem

Rationes
que pio-
bant Con-
cilio esse
infallibile
sine Papa
suffragio.

Pontifex
videatur
subesse
Concilio
superiori;

auctem vnu est è Christianis quibus Christus loquitur. Deinde rectum Ecclesiae regimen omnino exigit ut Concilium imperare possit Papæ & illum corrigeret, quid enim fiet si Pontifex fiat tyrannus & subditos suos opprimat, quid si fiat hæreticus, & sceleratus, debet aliqua esse in terris potestas quæ illum coercat, alioqui erit sine ylo remedio Ecclesia Dei si prauum habeat Pontificem.

Ex vnu
Ecclesiae
videtur
Concilium
imperare
Papa.

Tertiò, præter rationem illam à priori, certè à posteriori probari videtur efficaciter authoritas Concilij in ipsum Papam, ex ijs quæ facta sunt in Ecclesia omnibus facultis: Nam Marcellinus Papa damnatus & depositus est in Concilio Sinuuelano, Liberius in Concilio Sirmiensi, vbi prohibetur regere Ecclesiam nisi adiuncto Felice, quæ sane iurisdictio est Concilij in ipsum Papam. Sed hoc ex gestis Concilij Constantiensis est magis perspicuum ut supra monui, nam tres in eò depositi sunt Pontifices, Gregorius XII. successor Urbani VI. quem Ecclesia legitimum agnoscit Pontificem, Benedictus XIII. & Ioannes XXIII. electus à Concilio Pisanô, quorum omnium in locum sufficiens est Martinus V. ergo clara est authoritas Concilij supra Papam. Deinde in eodem etiam Constantiensi Concilio definitur Concilij præminentia supra Papam, Martinus autem confirmauit omnia Concilij decreta in ijs quæ ad Fidem spectant, & illad fuit sine dubio Concilium legitimum, alioqui fuisse inualida electio Martini. Denique in Concilio Basileensi *se/16.* definitur hæc veritas tanquam Fide credenda: quod Concilium à Martino V. indicatum ab Eugenio IV. & Nicolao V. confirmatum est.

Decretum
Constan-
tiense.

Decretum
Basileense.

Concilium
sine Papa
non est in-
fallibile.

Scripturæ.

Concilia.

Pontifices.

Confirmatio
Conciliorum.

Concilia
superius ex-
sunt.

quædam Concilia legitimè conuocata per Pontifices, & præsentibus etiam aliquando legatis Pontificis celebrata, errauerunt tamen turpissimè contra Fidem, quod perspicue ostendit nullam esse posse infallibilitatem Concilii sine Papa. Sic enim manifestè patet ex Concilio Arianensi 600. Episcoporum, vbi subscriptum est in fauorem Arij. Deinde in secunda Synodo Ephesina legitimè congregata, præsentibus Legatis Apostolicis, nihil planè desuit ad omnimodam Concilij rationem, nisi approbatio Papæ, & in ea tamen approbatus est Eutychetis error de via in Christo natura. Errarunt etiam Concilia Constantinopolitana sub Leone I. & sub Nicolao I. quod est argumentum ineluctabile aduersus eos, qui extollunt authoritatem Conciliorum supra Papam; ut constabat statim, illa enim Concilia omnes habuerunt conditiones requisitas nisi quod Pontificis authoritas illis desuit, ergo sine illa Concilium non est infallibile. Denique Pontifex ut probauit principes est supremus, & spirituale caput Ecclesiae ut priori.

Ratio à
priori.

Papa non
subest
Concilio.

Dicendum secundò est, Concilium non esse ylo modo supra Papam electum legitimè, neque habere authoritatem illum iudicandi, deponendi, imperandi; subest enim Concilium Pontifici tanquam legitimo pastori vniuersalis Ecclesiae. Ita docuerunt communiter in Ecclesia omnes antiquiores Concilio Constantiensi tunc Canonizat in cap. significasti de electione, tunc Theologi in 4. disputat. 19. vbi agunt de clauibus, & post illud Concilium omnes eriam communius ut ostendunt clarissimè Cardinalis Turcremata lib. 2. summa de Ecclesia cap. 93. & 104. & libro de Pontificis & Concilij authoritate ad oratores basileenses: Caietanus tractatu de eadem Pontificis & Concilij potestate, Iacobarius lib. 10. de Conciliis art. 7. Turrianus lib. 2. de Conciliis cap. 13. & sequent. Pighius, Ferrarensis & alij plurimi apud ipsos.

Doctores
pro con-
traia sen-
tentia.

Contrariam autem sententiam quod Concilium imperet & iudicet Papam docent ex doctoribus Catholicis & defendunt Parisienses Theologi valde nobiles, Gersonem sequuti antesignanum, Almainus, Cameracensis, Culanius, Abulensis, Panormitanus, nam illi propter Concilium Constantiens & Basileense quorum temporibus agitari cœpit vehementius hæc controveria, assertunt supremam authoritatem & infallibilitatem esse primariò, immediatè, principaliter & formaliter in Ecclesia congregata, in quam non habeat Pontifex ullam prouersus authoritatem: secundariò autem instrumentaliter, & suppletivè id est ex defectu Concilij esse illam in Pontifice, qui proinde subest Concilio ut pars toti, quamvis singulis præst fidelibus ut caput membris, cuius sententia falsitas conuinci clarissimè potest ex ijs quæ haec tenus dicta sunt.

Primi enim rationes quæ probarunt Pontificem habere summam in Ecclesia potestatem & infallibilitatem, probant illum superiorum etiam esse totius Ecclesiae congregatae nempe totius Concilij.

Ex sedi-
pturis pro-
batur Pa-
pam supe-
riorum
esse Con-
cilio.

Prima ratio erat, quia Pontifex est successor Petri ergo est superior Concilij, & illi nullo modo subditur: probo consequentiam, ille superior est Concilij qui est fundamentum, caput, & Pastor Ecclesiae vniuersalis non dispersæ tantum sed etiam congregata, domus pendet à fundamento, corpus capitii subest, & gressu Pastorem non regit, sed se-quitur.

DDD 3 quitur,

Quartò, confirmat hoc idem confirmatio Conciliorum ab initio Ecclesiae fieri solita per Pontifices Romanos. Certum enim est ex actis omnium Conciliorum viguisse consuetudinem illam in Ecclesia, ut statim mitterentur ad Pontificem eorum decreta, ut ab eo confirmarentur. Primum enim Nicœnum confirmatum est à Sylvestro, Constantinopolitanum primum à Damaso, Ephesinum à Cœlestino, Chalcedonense à Leone, & sic percurrire licet alia omnia quorum nullum inuenies authoritatem habere in Ecclesia nisi post confirmationem & approbationem Pontificis.

Quintò, clara & certa demonstratio est, quia

Concilia
superius ex-
sunt.

quitur, & obedit: Sed Petrus absolute ac sine restrictione dicitur fundamentum Ecclesiæ vniuersalis, dicit enim Christus: *Super hanc Petram fundabo Ecclesiam meam*, Ecclesia vero congregata est maximè propriè Ecclesia, dicitur caput *Tu es Petrus, & tu conuertis confirma fratres tuos*. Constituitur pastor: *Pasce agnos meos pasce oves meas*, ergo Petrus illorum omnium fundamentum est visible, caput & Pastor, quorum Christus fundamentum est inuisibile, ergo ex Scriptura constat quod Pontifex est superior Concilio.

Ex testimonijs omnium generum.

Secunda ratio erat ex testimonij omnium generum, quæ afferri possunt ad confirmandam voluntatem Christi, voces Conciliorum, Pontificum decretales, Patriarcharum consensus, suffragia Patrum, & Christianorum principum rescripta, quæ omnia regnum spirituale tribuunt Papæ, sed illa eadem tribuunt illi consequenter iurisdictionem in ipsum Concilium, ergo, &c. Imò etiam expresse id afferunt, primò Concilia, nam aperè illa definit primam fidem à nemine iudicari, sicut in causa Marcellini pronunciatum est in Concilio Sinuesso, & habetur in Canone ultimo Concilij Romani sub Sylvestro: in Chalcedonensi *Act. 3*. Leo Papa vocatur Pastor & caput Concilij, & in *5*. Concilio Romano sub Symmacho approbatum dictum Ennodij: *Quod Deus voluit Petri successores, caelo tanum debere innocentiam*, quod idem habetur in octaua Synodo *Act. 7*. & tandem expresse definitur in Concilio Lateranensi sub Leone X. *Act. 11*. Vbi decretum Basiense refellitur & damnatur, est autem sine dubio Lateranense hoc Concilium Oecumenicum, & Canonicum, cuius nulla probabilis afferri potest interpretatio. Denique Decretales Pontificum afferunt quod Sacro sancta Romana fides, iudicandi de omnibus habeat potestatem nec cuiquam licet de illius iudicare iudicio, verba sunt Gelasij Papæ in Epistola ad Episcopos Dardaniae: Idem afferit Leo Magnus epist. *84*. ad Anastasium, Gregorius Magnus *lib. 9. epist. 39*. ad Theotistam, Paschalis c. significasti extra de electione, & alij plures.

Tertia ratio erat ex vnu Ecclesiæ decem continente capita, in quibus plenissimè Papa præficitur toti Ecclesiæ, ergo & Concilio, quia Pontificis est confirmatio Episcoporum, legum rogatio & dispensatio, pœnarum impositio, &c. Sed specialiter etiam ex ea præxi argumentari licet.

Appellationes à Concilio ad Papam.

Primo ex appellationibus ad Pontificem à Concilio, si enim Episcopi & Patriarchæ à Conciliis depositi appellant ad Papam, certè Concilium non est supra Papam, sed Papæ subest, appellavit autem Athanasius (vt dixi) à Concilio depositus ad Papam Iulium, Flavianus & Theodoretus ad Leonem, Chrysostomus ad Innocentium.

Secundò ex confirmatione, directione, conuocatione Conciliorum per Pontificem, siue quibus nulla fuit vnuquam authoritas Conciliorum: Quomodo ergo stare potest quod Pontifex inferior sit Concilio, cui totam das authoritatem, & infallibilitatem?

Infallibilitas Concilij pender à Pontifici.

Secundò, Rationes quæ probarunt infallibilitatem totam Concilij, in decretis Fidei pendere ab infallibilitate sola ipsius Papæ, certè conuincunt Concilium non esse supra Papam, nam ille supra Concilium est & ab eo est independens à quo pendet tota infallibilitas, & authoritas Concilij ad pronuncianda decreta Fidei, sed à Pontifice deriuari & pendere totam infallibilitatem Concilij, probauit ex Scripturis vbi soli Petro promittitur infallibilitas non Concilio, probauit ex Conciliis, & ex alijs gravissimis testimonij; Denique demonstrauit ex eo quod Concilia sèpius errant quando authoritas

Pastoris defuit, ergo clarissimè manet probatum quod supereminet Papa Conciliis, vt Doctor, vt Pastor, vt Caput, vt supremus Index.

Ad primam Respondeo saluberrimam esse in Ecclesia Dei, Conciliorum autoritatem vt loquitur Augustinus *Epistol. 118*. & valde utiliter illa congregari varias ob causas, præcipua est quia magnum illud est motu credibilitatis quo hæretici conuertuntur, & Catholicorum confirmatur Fides, non sunt ergo utilia per se vt regulæ Fidei, sed vt credendi motiva. Mortuo Pontifice non est in Ecclesia, vña infallibilis authoritas ad condenda Fidei decreta, sed ad ea tantum ordinanda quæ pertinent ad electionem Papæ, tunc enim quando vel nullus est, vel quando est dubius Papa vt sèpè contigit in schismate: vel si manifestus eset hæreticus, tunc (inquam) penes Ecclesiam est potestas decernendi ea, quæ sunt necessaria vt eligatur vel vt manifestus sit verus Pontifex, vel etiam vt declaretur depositus ob hæresim: Quoad reliqua omnia, nullam eo tempore infallibilitatem actualē & proximam habet Ecclesia, nec enim est necesse vt perpetua illa sit. Ecclesia est sine dubio infallibilis capiti suo vni, ab eo separata truncus est & vitam aut infallibilitatem non habet. Vnde Patres Conciliorum quia faciunt vnum cum suo capite, loqui possunt vt Iudices habent enim authoritatem, si ab eo separantur nemo illis tenetur vel credere, vel obedere, quoad ea quæ non spectant ad electionem Pontificis. Authoritas Conciliorum separatim à Pontifice purè humana est, deriuata tamen à diuina quæ in Pontifice tota residet. Verum est aliqua Concilia recipi communiter in Ecclesia, quibus explicita nulla data est approbatio à Pontifice, cuiusmodi est verbi gratia Concilium Araucanum secundum, sed illa tamen vel ea solū decreuerunt que mandauerat Pontifex per legatos suos, vel certè tacitè à Pontifice approbari debuerunt sine cuius oraculo, nullam habere possum auctoritatem.

Ad secundam Respondeo potestatem clauium soli Petro datum esse ordinariam & deriuandam in successores, reliquis Apostolis concessam non esse nisi delegatam vt sèpè dixi, præcipit Christus vt peccantes ad Ecclesiam deferantur suo capiti adharentem, id est ad caput Ecclesiæ primum particularis, qui est Episcopus, deinde ad caput vniuersalis Ecclesiæ, qui est Papa. Iubetur etiam Petrus dicere Ecclesiæ, neque tamen ille tenetur agnoscere aliquod tribunal suo superius, quia iubetur primo illum arguere priuatim, deinde illum vt Ecclesiæ caput punire potest & debet. Dicitur ergo Petro vt homini priuato vt dicat Ecclesiæ, non dicitur vt supremo iudici. Si Pontifex fieret nequam & tyranus expectari à Deo deberet remedium, quamvis tamen non esset illicitum vim vi repellere, si Ecclesiam niteretur destruere.

Ad tertiam Respondeo Pontificem legitimum, nusquam esse iudicatum, neque potuisse iudicari à Concilio: Marcellinum enim recusauit iudicare Concilium donec constaret illum esse infidelem, ac proinde extra Ecclesiam. Syriense Concilium tamē hæreticum, non damnauit tamen Liberium Papam, sed suscit Felici vt pateretur illum sedere secum. A Concilio Constantiensi merito tres Pontifices depositi fuere, quia illi erant dubij, quo in casu certum est vt dixi, ius Concilium habere in ijs decernendis quæ spectant ad manifestationem Pontificis: Imò cesserunt tunc iure suo Gregorius XII. & Ioannes XXIII. & voluntariè subiecerunt se noua electioni vt redderetur pax Ecclesiæ. Sic ergo intelligi debet Concilij huius decretum de authoritate Concilij super

Vitatis Concilio rum.

pra Papam, quando videlicet dubitas est Pontifex tempore Schismatis, tunc enim Concilij est declarare verum Pontificem, non dixit autem Concilium, neque dicere potuit, quod Pontifex ille qui certò admisus est, iudicari possit, vel subiecti Concilio. Imò notant Doctores quod nullius erat authoritatis istud Concilium, tunc quando decretum illud conditum est: coactum enim non erat nisi auctoritate Ioannis XXIII. & iij. soli compen- bant illud qui adhærebant Ioanni: Martinus verò V. ea solū confirmauit huius Concilij decreta in quibus damnati sunt errores Wicelli & Ioannis Hus: Vnde dicit se approbare illa quæ acta in eo erant conciliariter; quia scilicet existimat illud Concilium non fuisse legitimum ante sessionem 14. Concilium Basileense auctoritatem habuit initio, quando à Martino Pontifice conuocatum est. Deinde verò merum fuit conciliabulum, ex paucissimis compo- situm Praelatis, qui rebelles erant Pontifici, cum alij omnes alicuius notæ sponte recessissent: quæ verò aduersus Pontificem erant in eo de cœta, statim reprobata & damnata sunt in Concilio Flo- rentino, posteaque in Lateranensi, & ab omnibus fidelibus spernuntur ut vana: Nicolaus verò V. ea solū approbat Basileensia de cœta quæ spectant ad censuras & beneficia.

§. VI.

Quomodo haec auctoritas conferatur Pontifici, & quomodo in eo illa perseneret.

Hoc erat ultimum punctum ex tribus quæ dicere proposueram de Pontifice, sed illud à Docto- ribus citatis fusissimè traditum paucis luctu hinc attingere.

Ecclesia designat personam Pontificis.

Primò igitur certum est, quod pertinet ad Ecclesiam designatio personæ illius, quæ præesse debet Ecclesia ut caput, ei enim sic designata iurisdictio- nem & dignitatem solus Deus confert, eo prorsus modo quo princeps sacerularis designat Episcopum cui solus Pontifex confert dignitatem & potestatem.

Modus verò eligendi hanc personam soli, ut patet, commissus Ecclesiae, varius fuit varijs temporibus, dicitur Petrus Clementem sibi designasse suc- cessorē: Inde fieri coepit electio à Clero Romano, & ab Episcopis ibi tunc præsentibus, expectato tamen interdum populi consensu, & aliquando ipsorum etiam Imperatorum, à quibus interdum ius illud eligendi usurpatum est tyrannice aliquoties autem legitur tale aliquod priuilegium à Pontifice datum esse quibusdam principibus optimè meritis de Ecclesia, quod de Carolo Magno & de Pipino legitur propter eximia in Pontifices beneficia. De- mūm à temporibus Gregorij V. II. deuoluta est ea facultas ad Cardinales, in quibus etiam manet. Apostolica verò sedis est modum illum, & circum- stantias præscribere: sed non videtur tamen quod possit ordinari Pontifex successorem sibi designare, qui non eligitur nisi eo mortuo, vel legitimè de- posito.

Secundò certum est, quod depōnere Pontificem nullus planè valet extra casum hæresis notoria, vel amentia perpetua. Si sit notorius hæreticus Ecclesia non illum deponit: sed tantum post latam ab Ecclesia sententiam quæ declaratur hæreticus, solus illum deponit Deus, quæ sententia Ecclesiae cum non sit nisi purè declaratoria indignitatis non requiri ut Ecclesia iurisdictiōnem habeat in ipsum Pa- pam. Hæc porro declaratio per se loquendo ad Car-

dinales non spectat, sed ad solum Concilium genera- le: reliqua dabunt auctores citati.

Reliquum etiam erat ut dicarem quomodo Scri- ptura, traditio, Concilia, & communis doctorum sententia sint Fidei regulæ, quas Pontifex consulete debet in ijs definendis, quæ habent controversiam: verum hæc alterius videtur esse instituti, & suppo- sitis ijs quæ dixi, vix video posse superesse difficultatem. Videndi de illis sunt Doctores qui hæreticorum impugnant errores ex professo.

Reliquæ
Fidei regu-
lae.

QVÆSTIO III.

De Actu Interno Fidei diuina.

S. Thom. Quæst. 2.

A B obiecto utroque transeo ad actum, quo cir- ca obiectum illud exercemur, firmiter & abs- que vila formidine assentiendo rei à Deo reuelata, propter auctoritatem primæ veritatis reuelantis. De hoc autem assensu intellectus nostri obfrequentis Deo reuelanti, & captiuantis se ipsum ad credenda quæ non videt quatuor sunt necessaria, primò utrum actus ille sit discursus: secundò utrum sit superna- turalis, tertio utrum sit certus, quartò utrum sit ne- cessarius & meritorius.

SECTIO I.

Utrum actus Fidei sit discursus.

Certum est primò, discursum appellari progres- sum illum mentis, in quo ex uno noto colligi- mus aliquid ignotum, aliquando enim veritatē vnam cognoscimus per iudicium simplex vel etiam per solam simplicem apprehensionem, aliquando autem deuenimus in eius cognitionem, ex prævia rei alicuius alterius cognitione, qui est quidam mentis cursus, & verus discursus, ad quem necessaria est quedam actuum pluralitas, vel realis si discursus, sit formalis, vel virtuale solū sit virtua- lis, tunc autem dicitur discursus formalis quo- ties per plures actus distinctos realiter, vnum in- fertur ex alio, ut si dixeris quod Deus reuelat est verum, Deus dixit se esse trinum, ergo Deus est verè trinus. Discursus virtualis est in quo per actum vnum omnino simplicem, vnum colligimus ex alio, ut si dicas verè trinus est Deus, quia prima ve- ritas hoc dixit: in hoc enim actu reuelatio primæ veritatis, est id ex quo affirmatur Trinitas personarum, tanquam obiectum materiale in recto, & direc- tè cognitum, aliud enim est cognoscere vnum ex alio per discursum virtualem, aliud cognoscere vnum in alio per simplicem intuitum, id enim quod co- gnoscitur ex alio, est obiectum materiale primarium quia directè & in recto cognoscitur, quod autem co- gnoscitur in alio est obiectum duntaxat indirectum & secundarium, ut quando creature videntur forma- liter in Verbo.

Cerrum est secundò, quod hæc verbi gratia pro- positi Christus immortalem habet animam deduci potest ex præmissis duplicitis generis, primò ita ut vna præmissarum sit infallibilitas primæ veritatis re- uelantis, altera sit eius reuelatio, quod prima veri- tas reuelat est verum, prima veritas reuelat animam esse immortalem, ergo verum est. Secundò ita ut præmissæ non sint ipsa reuelatio, sed duæ propo- sitiones reuelatæ, omnis homo animam habet immor- tales,